www.alpinet.org

proiectul Alpinet,
revistă de drumeţie, munte, natură
anul 10 / nr. 70, decembrie 2006

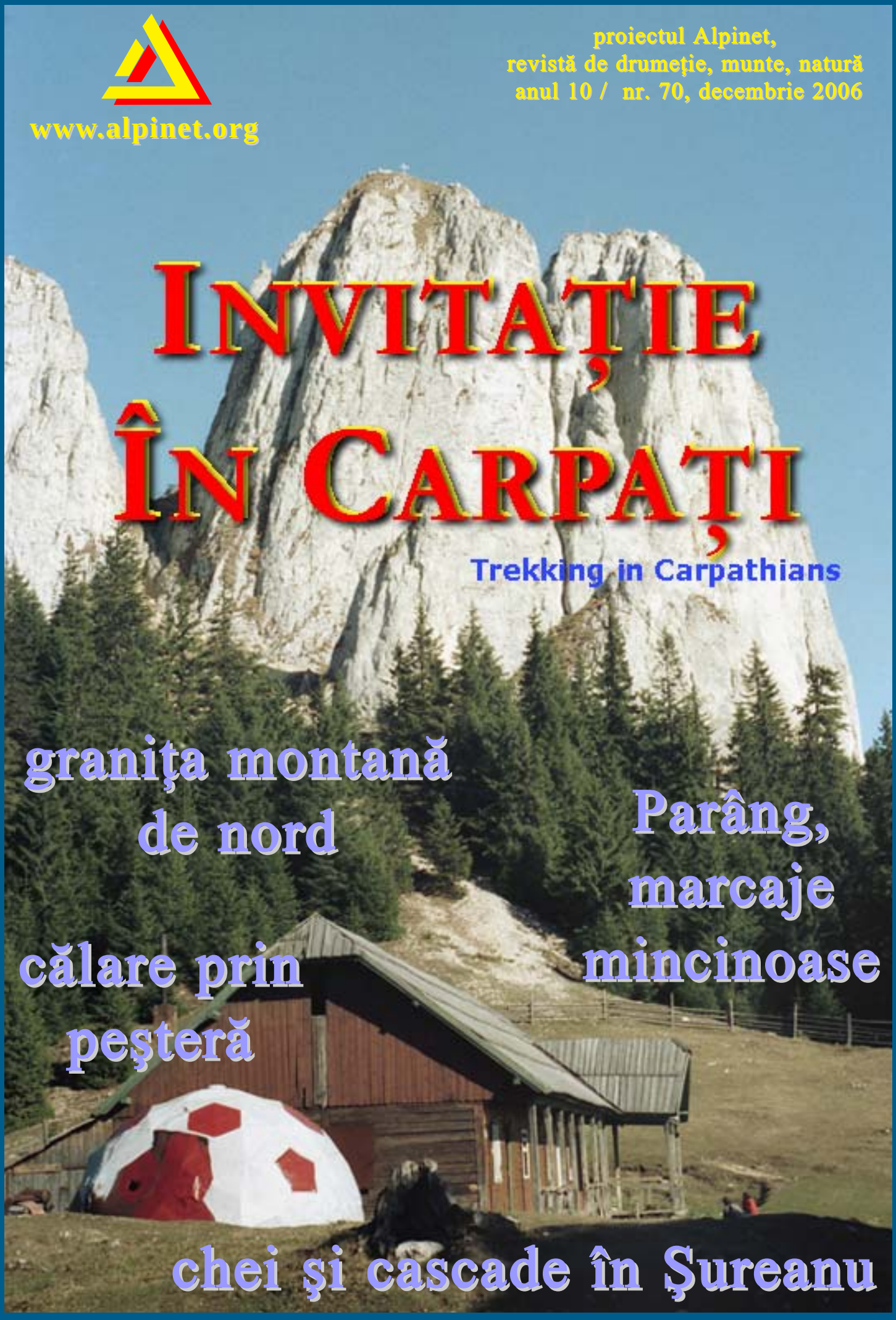

Invitaţie în Carpaţi

Trekking in Carpathians

graniţa montană de nord

Parâng, marcaje mincinoase

călare prin peşteră

chei şi cascade în Şureanu

copiază gratuit
toate numerele şi ghidurile
revistei Invitaţie în Carpaţi
de la http://iic.alpinet.org

Toate numerele
revistei
se pot printa
pentru a fi luate la
drum.

Uită-te zilnic pe www.alpinet.org,
ghidul tău montan.
Zilnic sunt multe informaţii
şi imagini noi.

Sumarul revistei este deschis celor care transmit informaţii (ştiri, fotografii, articole, monografii).

contact: iic@alpinet.org, telefon 683.51.03

Autorii acceptă că publicarea materialelor nu aduce deocamdată venituri materiale.

Înscrie-te pe lista alpinet2k.

Primeşti zilnic, gratuit, noi ştiri de la munte,

de la cei care umblă pe munte.

informaţii: www.alpinet.org, iic@alpinet.org

nr. 70, decembrie 2006

Parâng

Marcaje mincinoase ..... pag. 3-4

Piatra Mare

La boncănit ..... pag. 5-7

Faună

Cerbul carpatin ..... pag. 8-9

Fenomene

Haloul ..... pag. 10

Maramureşului

Muntele Pop Ivan ..... pag. 11-24

Şureanu

Cheile Băniţei ..... pag. 25-32

Călare prin subteran ..... pag. 33-35

Cheile Munceilor şi Jgheabului ..... pag. 36-49

Bucegi

Brâul lui Răducu ..... pag. 50-54

Căpăţânii

Peste creastă ..... pag. 55-60

Peşteri din Târnovu ..... pag. 61-63

Oaş

Piatra Bixadului ..... pag. 64-68

Bibliografie montană ..... pag. 69-70

coperta 1 / first cover

Stâncile şi cabana de la Piatra Singuratică (Munţii/ Mountains Hăşmaş).

foto: Ică Giurgiu

Respectă natura !

Lasă doar urmele paşilor.
Ia numai fotografii.
Ucide doar timp.

Editor:

alpinet.org

ISSN 1841 - 7957

redactor, tehnoredactor:
Ică Giurgiu (iic@alpinet.org, 683.51.03)

layout: Ică Giurgiu, Daniel Verniş, Nicolae Herăscu
bannere: Ionuţ Nechita

© Reproducerea oricărui material din revistă, în scopuri comerciale, nu este permisă. Materialele angajează în general doar responsabilitatea autorilor.

publicitate: iic@alpinet.org

salvamont Gorj pregăteşte accidente montane

Marcaje mincinoase

Ică GIURGIU (Bucureşti)

Trecând de curând pe şoseaua Târgu Jiu - Petroşani (harta 1, extras din *Romania, tourist map*, Ministerul Turismului, 1989), imediat amonte de mănăstirea Lainici, în parcare, am remarcat un panou cu o hartă mare a Judeţului Gorj, anunţată ca fiind realizată în anul 2006, de către Editura Grai din Târgu Mureş (figura 3).

La doar un kilometru în amonte de acest panou, în dreptul bornei kilometrice 33+700 până la Târgu Jiu, trecem Jiul pe fostul pod al şoselei naţionale, acum interzis circulaţiei auto. La baza versantului apare un stâlp indicator cu săgeată, debutul marcajului punct roşu spre Parângul Mare (10 ore), pe la Piatra Argelelor (3 ore), realizat de salvamont Gorj (este inscripţionat numărul lor de telefon). Numai primele două semne sunt făcute regulamentar, punct roşu încercuit de vopsea albă. La dreapta faţă de începutul traseului se află un mic monument, cu o inscripţie departe de adevăr.

Dar să revenim la harta despre care începusem să vorbesc. Ea zice clar: de la Lainici în sus, spre Parângul Mare, nu e punct roşu ci triunghi roşu plus bandă roşie (vezi imaginea 4)! Sun la infocenter (păstorit tot de salvamontul care se laudă că a făcut marcajul punct roşu) şi, după ce legătura este transferată de mai multe ori, cineva îmi spune că mă înşel!! Pentru că semnul nu este punct roşu ci triunghi roşu plus bandă roşie! E drept că pe undeva pe aproape, zice vocea, există şi un marcaj punct roşu (nu ăsta pe care-l văd!) ci de la mănăstirea Lainici la schitul Locurele (culmea, informaţie adevărată). Mai mult, mi se spune cu "înţelegere" pentru "nepriceperea" mea că traseul merge printr-o pădure "care creşte în fiecare an" (o premieră, nu?) şi că în nici un caz nu e vorba de 10 ore până la Parângul Mare ci de vreo două zile. Desigur, am mulţumit pentru informaţiile "preţioase" şi n-am mai întrebat câte ore are ziua la Salvamont Gorj.

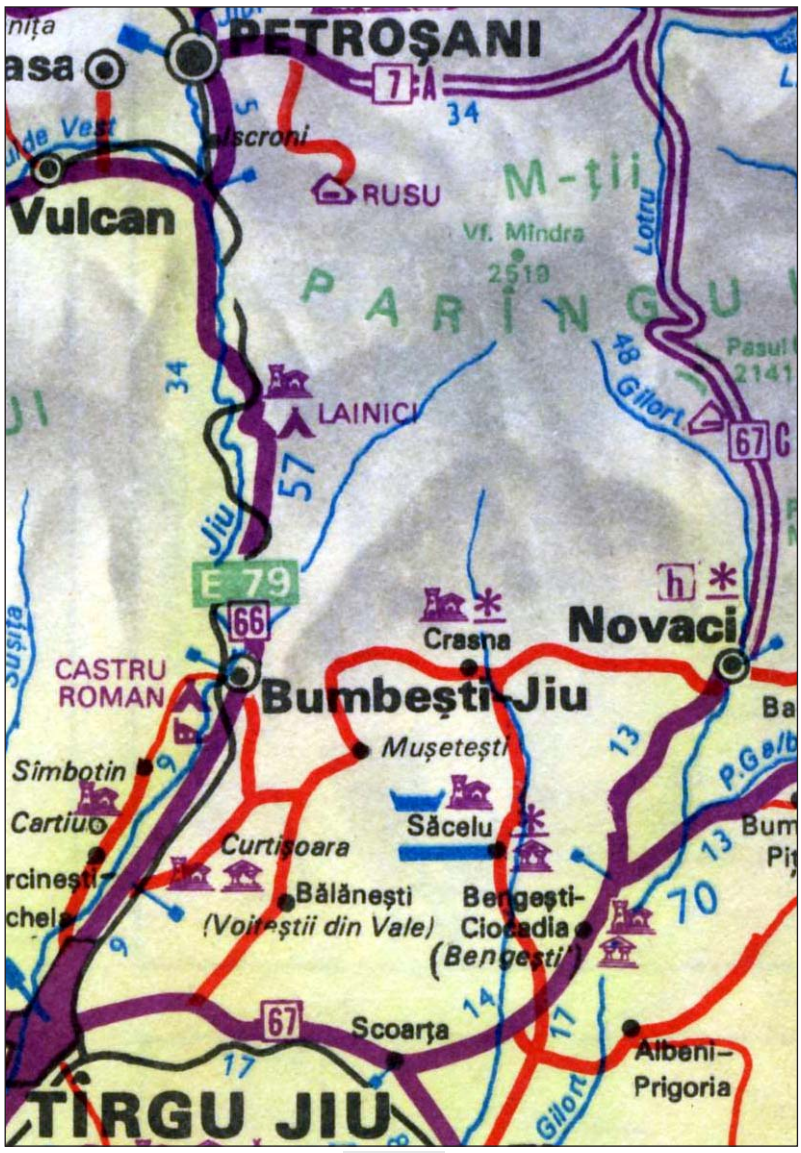

Harta 1.

În amonte de locul cu pricina, vezi harta 2 (extras din lucrarea semnată de Nae Popescu, Editura Sport-Turism, fără an de apariţie imprimat) se desprinde din şoseaua spre Petroşani drumul pe Valea Polatiştea (în dreptul bornei 44 kilometri până la Târgu Jiu). Pe V. Polatiştea este aplicat chiar la început, pe peretele de stâncă, un semn de marcaj, unul singur, punct galben. Am urcat pe drumul de pe Polatiştea, cam 4 kilometri, dar nu am mai găsit un alt semn. Dar ce spun editura din Tg. Mureş şi salvamontul Gorj, spre care s-au dus bani de la buget? Pe Polatiştea este triunghi galben plus bandă roşie (vezi figura 4)!

Într-o altă zi, împreună cu Mircea Vlădulescu, Emilia Marinescu şi Radu Călinescu, am pornit pe punctul roşu care urcă de la Lainici spre Parângul Mare. Noi am altimetrat 360 metri la baza traseului, dar este posibil ca în realitate să fie o eroare de câţiva zeci de metri faţă de această valoare, pentru că ziua era înnorată, cu cer des schimbător şi vânt. Poteca urcă abrupt (nu este comodă pe udătură sau zăpadă), de-a lun-

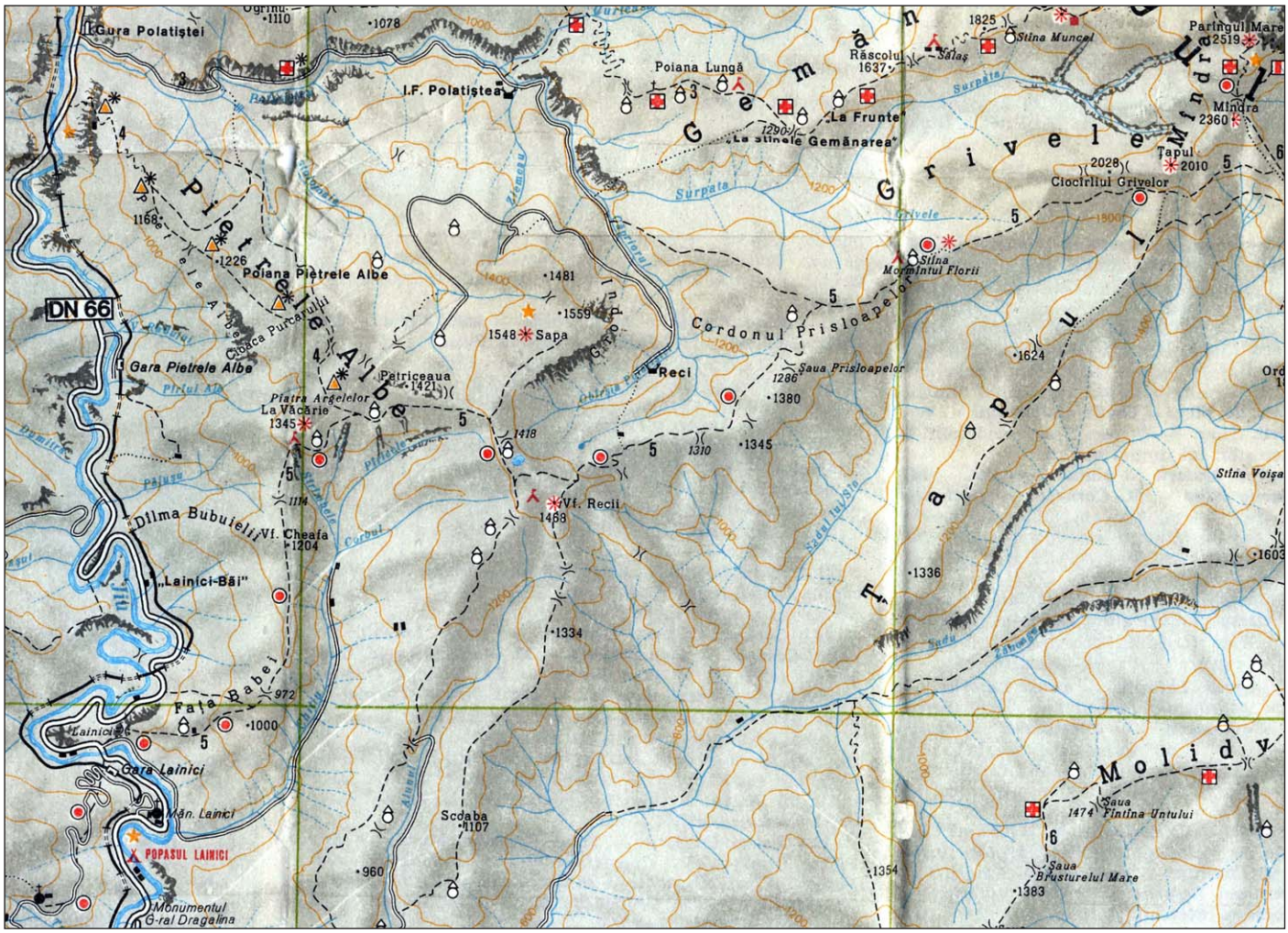

Harta 2.

gul unei țevi, printr-o pădure de stejar și corn; marcajul este format doar din punct roșu, fără contur alb. După circa ¾-1 ore ieșim din pădure, la 500 metri altitudine, la locuri cu perspective largi spre Defileul Jiului.

Intrăm într-o poiană cu mulți și diverși pomi fructiferi (nuci, meri, cireși). Vegetația a înghițit urmele locuirii care a îngrijit livada, se mai vede doar o stână dărăpănată (spre stânga), care nu poate oferi nici măcar adăpost temporar. Pe vreme fără vizibilitate, în această poiană sunt șanse mari să pierdem direcția marcajului (dacă nu renunțăm, trebuie să urcăm pe marginea din dreapta a poienii). Mai sus de poiană, semnele vor duce tot de-a lungul țevii, dar printr-o zonă cu hățiș de plante și pomi, lungă de circa 150 de metri. În fine, la 580 metri altitudine ieșim pe platforma de beton a primei antene releu, după circa 1¼-1½ ore de la plecare; un drum forestier continuă de aici spre dreapta și stânga.

Pe drum, în dreptul antenei, sunt o săgeată și o inscripție al căror sens te pun în derută privind locul pe unde continuă semnele turistice. Noi am mai mers până la al doilea releu, situat nu prea sus față de primul, dar nu am găsit alte marcaje (deși pe aici se pare că ar trebui să fie).

Am mai avut vreme să mergem pe drumul forestier, înspre amontele Jiului (până la 790 metri altitudine), ocazie de a admira spre stânga culmea Munților Vâlcan, iar spre dreapta creasta care duce spre Piatra Argelelor. Harta 2 ne poate permite să ne orientăm în teren (mulțumiri încă o dată în memoria lui Nae Popescu), ajungând astfel în zona Pietrele Albe - stâna Mormântul Florii, despre care am citit/ aflat că are și un interesant areal dezvoltat pe calcare. Să citez ce spunea autorul hărții despre acest marcaj: "... punct roșu de la Lainici la Vf. Parângul Mare... marcajul este nou de la gara Lainici la stâna Mormântul Florii".

Am vrut să mergem în vizită la infocenterul din Tg. Jiu; dar pe bulevardul Victoria nu sunt numere la blocuri (!), iar cei din zonă nu auziseră de infocenter...

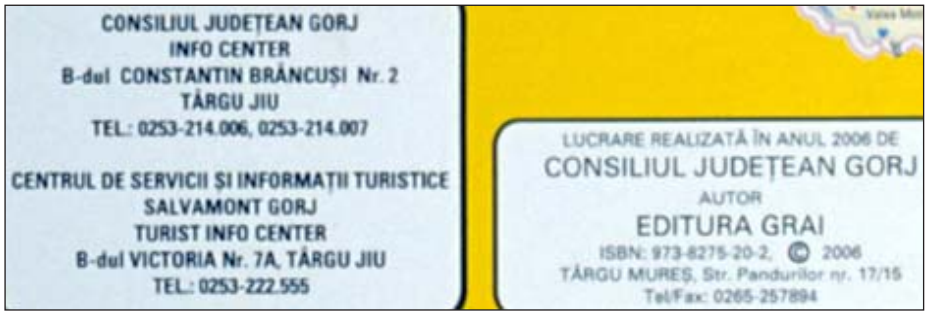

Imaginea 3.

Imaginea 4.

La boncănit

Laszlo BANFI (Săcele)

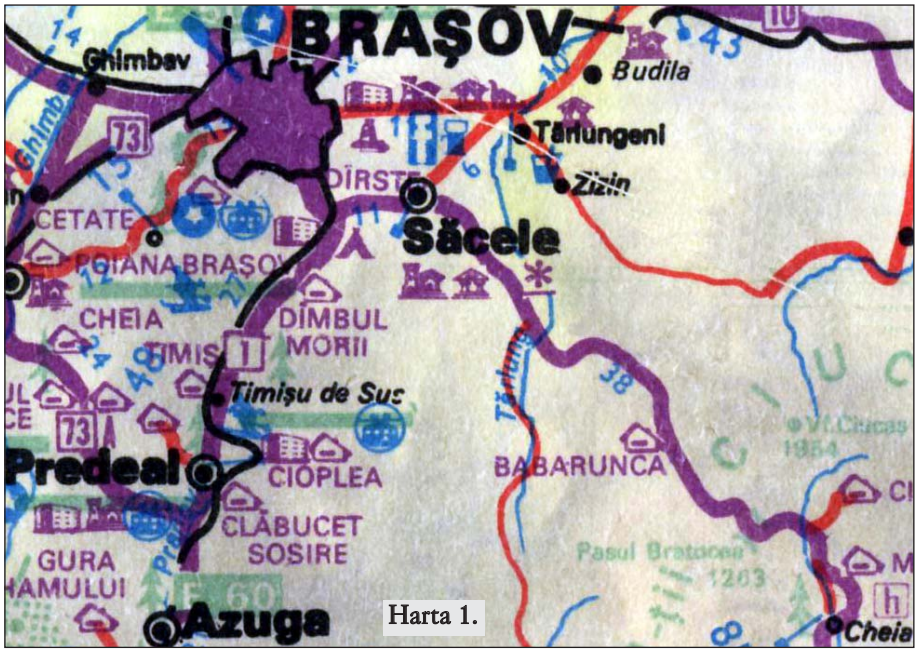

Harta 1.

Ca şi în anii trecuţi, m-am hotărât să fiu martor unuia dintre cele mai fascinante evenimente din Carpaţi: boncănitul cerbilor. Nici unul dintre prieteni nu poate veni, aşa că pornesc de unul singur, vineri, 22 septembrie 2006, spre cabana Dâmbul Morii (harta 1, extras din *Romania, tourist map*, Ministerul Turismului, 1989) (harta 2, extras din *Dan Bălteanu - Piatra Mare* - colecţia Munţii Noştri, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1975; cu completări). La baza muntelui, intru pe Valea Şipoaia, iar înainte de Şapte Scări (foto 3) mă abat spre Prăpastia Ursului.

De la răscruce în sus mă surprinde plăcut lipsa aproape totală a gunoaielor, şi mă bucur, urcând, de liniştea şi sălbăticia potecii. Sui pe lângă pereţii pe care şiroieste apa şi observ ţeava montată de un binevoitor într-una din crăpături. Cotesc la stânga, ieşind din vale, apoi fac 45 de grade la stânga şi mă angajez pe poteca de legătură cu drumul familiar,

3. Intrarea din aval în Canionul Şapte Scări.
foto: Ionuţ Ganea

prin pădurea deasă de molid. Nici ţipenie de om. Aud primul boncănit, înfundat, de undeva dinspre Prăpastie.

Trec pe la belvedere, apoi continui pe drumul familiar (unde remarc, de asemenea, lipsa gunoaielor) şi ies apoi în marginea Poienii Livada Mare, unde, neaşteptat, de la numai 20-25 metri din pădure, aud boncănitul gros şi prelung al unui cerb. Sunt în împărăţia lor şi simt acea înfiorare plăcută pe care de atâtea ori am avut-o în faţa naturii. Continui până la noua cabană Piatra Mare (aflată un pic la nord faţă de locaţia de pe hartă a vechii cabane) (imaginile 4, 5).

Şi anul trecut am văzut un cerb şi două ciute, însă ceea ce voi vedea astăzi va depăşi aşteptările mele. După ce dau jos rucsacul, iau aparatul de fotografiat, mă îmbrac bine şi cobor din nou în Poiana Livada Mare. Intru pe bandă albastră, trec pe lângă perete, urcând şi ajungând deasupra lui. Aici mă postez ca într-un observator, văzând o parte din poiană, inclusiv poteca. Îmi pregătesc aparatul şi aştept.

Îl văd pe cabanier venind pe potecă, cu aparatul de radio deschis (aşa merge când e singur, pentru a nu se întâlni cu ursul; dar, după cum a povestit când neam întâlnit pe seară la cabană, de data asta nu prea i-a mers). După ce trece el, la 10 minute începe parada boncănitului: din stânga, din dreapta, din 5-6 locuri deodată. Însă la vedere nu apare nici un cerb.

Dar, surpriză! Unul iese în poiană şi boncăne din răsputeri; însă nu în raza mea vizuală, ci în dreapta poienii, unde nu-l văd din cauza brazilor de lângă mine. Are voce foarte groasă şi îl aud cum aleargă înainte-înapoi, iar pământul răsună sub copitele lui. Ce mare trebuie să fie! Cum să fac să-l văd fără ca el să mă zărească?"

Mă dau jos de pe "observator" şi mă furişez printre brazi, în partea cealaltă. Găsesc o fereastră printre crengile brazilor, de unde am vedere spre o parte a poieniţei din care boncăne fără încetare. Trei ciute ies din marginea pădurii şi, fascinate de domnul care boncăne din toţi plămânii, se duc direct spre el; eu încă nu-l pot vedea, din cauza crengilor.

Curaj nu am să mai înaintez, ca să nu mă vadă, sunt la numai 25-30 de metri de ei. Sunt atât de ocupaţi cu curtarea încât nici unul nu mă simte. În sfârşit, domnul apare în faţa mea şi îl admir în extaz: are coarne imense şi, după mine, vreo 250 de kilograme! Deodată, una dintre ciute devine atentă, privind spre locul unde mă aflu. M-a văzut! Nu mică mi-e mirarea când "latră" la mine, fără să fugă (interesant sunetul, nu ştiam că ciuta e în stare să scoată un sunet atât de gros şi strident). După câteva clipe (în care reuşesc să o fotografiez) însă dispare în pădure, la trap, iar celelalte după ea.

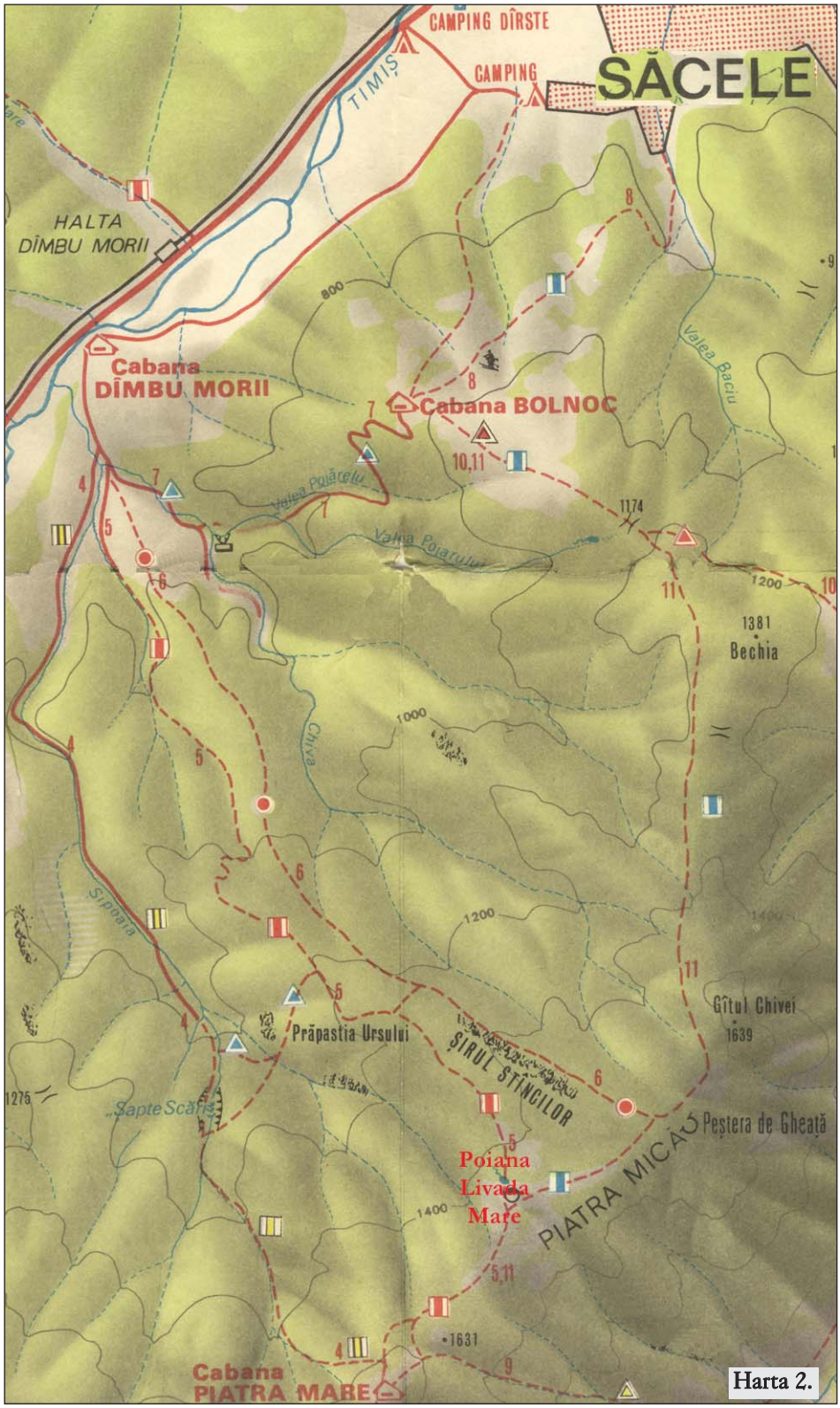

Harta 2.

Cerbul pleacă după ele, în timp ce boncăne într-una. E cam ora 19, se întunecă. Cobor în potecă, grăbindu-mă spre cabană. Sunt fericit, căci am avut parte de un privilegiu: 10 minute de natură adevărată pentru mine, pasionat de viaţa sălbatică din Carpaţi. Cabanierul povesteşte că atunci când a ieşit în poiana în care îl văzusem s-a întâlnit cu un urs mare, care cobora pe potecă şi care, văzându-l, a fugit înapoi în pădure.

Ce mai, o tură de excepţie! Acum respect şi iubesc şi mai mult natura. Şi

4, 5. Cabana Piatra Mare.
foto: Cătălina Chendea (jos)

acest munte, Piatra Mare, nu foarte mare ca înălţime şi întindere, dar unde natura este (încă) la ea acasă.

Boncănitul cerbilor se desfăşoară în fiecare an în a doua jumătate a lui septembrie. Ţara noastră a deţinut de mai multe ori recordul mondial la coarne de cerb, dovadă că acest animal găseşte condiţii deosebit de bune în munţii noştri (eu, detest vânătoarea), iar recordul naţional se pare că o dată sau de două ori l-a deţinut chiar Masivul Piatra Mare. E însă clar că cerbii sunt foarte vulnerabili în perioada împerecherii.

Cerbul carpatin

Vasile Radu MIJA (Dârlos)

Cerbul (Cervus elaphus L.), prin talie, eleganţă şi podoaba trofeului ce-l poartă reprezintă fala muntelui. El este prezent în tot lanţul carpatic, însă exemplare de excepţie ca trofeu, şi mai viguroase, se găsesc în Carpaţii Orientali.

Masculul poate atinge o greutate de 250 kilograme (180-220 kilograme eviscerați) și, în mod excepțional, chiar mai mult. Taurul adult are lungimea corpului plus a trunchiului până la 240-250 centimetri, coada de 12-16 centimetri, iar înălțimea la greabăn de 152-155 centimetri. Ciutele au 80-130 kilograme (eviscerate), iar vițelul, la fătare, 7-12 kilograme.

În general, corpul bine dezvoltat și proporționat, cu greutatea maximă, se întâlnește în perioada de dinaintea împerecherii (intervalul boncăluitului este între 10 septembrie și 10 octombrie), când mediul său natural îi oferă hrană îndestulătoare.

Simțurile cerbului sunt foarte dezvoltate, mai cu seamă mirosul și auzul. Năpârlește de două ori pe an, primăvara prin aprilie-mai și toamna prin luna octombrie. Culoarea părului în lunile de vară, pe partea superioară a corpului este roșcată, iar pe burtă gălbui deschisă; iarna, culoarea părului este mai închisă; este o formă de adaptare în lupta pentru existență și supraviețuire.

Cerbul are tendință de sociabilitate, de a se grupa și trăi în cârduri, în care se apără mai ușor de dușmani. Atunci când cârdul se odihnește, totdeauna un exemplar este atent, observă, adulmecând și ascultând orice mișcare.

Pe Valea Jepilor (Munţii Bucegi).
foto: Silviu Matei

În afară de perioada de boncăluit (se mai spune şi boncănit; Sadoveanu, Ionel Pop, Ion Creangă, în scrierile lor foloseau termenul boncăluit), sexele opuse trăiesc separat.

La începutul lunii mai, când se apropie momentul fătării, ciutele gestante se retrag în locuri liniştite, ascunse. După aproximativ o oră de la naştere, puiul caută ugerul mamei şi începe să sugă de mai multe ori, la intervale scurte. Viţelul, roşcat, prezintă în primele luni pete de culoare deschisă pe corp, care dispar mai târziu, cam la vârsta de 3 luni (imaginea 7).

De la vârsta de doi ani şi jumătate, cerbii îşi leapădă coarnele în fiecare an, începând de la sfârşitul lunii februarie până la începutul lui aprilie. Căderea coarnelor se produce din cauză că stratul care le desparte de cilindrii frontali se înmoaie, iar ele cad la cea mai mică atingere. Procesul de creştere a coarnelor durează 120-130 de zile. Curăţirea coarnelor de piele şi colorarea lor are loc în iulie-august. Calitatea coarnelor este influenţată în mare măsură de factorii ecologici şi de fondul ereditar.

Hrana cerbului este vegetală; constă din plante erbacee, lujeri, frunze, muguri şi coajă de pe arborii tineri.

Longevitatea cerbului este estimată la 20-25 de ani. Ca duşmani, cerbul este vulnerabil la atacul lupilor (mai ales iarna, pe zăpadă mare), râsului, ocazional al ursului şi oamenilor.

În munţii noştri se menţin încă exemplare de cerbi viguroşi, sălbatici, cu trofee de calitate. În Germania şi Franţa cerbul este semidomestic.

Se impune să respectăm echilibrul normal al naturii din biotopul cerbului, să păstrăm acest animal peste veacuri.

Bibliografie

A. M. Comşia - **Biologia şi principiile culturii vânatului** - 1961; F. von Raesfeld - **Das Rotwild** - 1957; V. Cotta, M. Bodea - **Vânatul României** - 1969

Descoperă flora montană pe www.alpinet.org.

În iunie, în zona înaltă din Munţii Baiului, înfloresc narcisele.
foto: Tudor Stănică

INVITAŢIE ÎN CARPAŢI
REVISTĂ LUNARĂ DE DRUMEŢIE, MUNTE, NATURĂ, DISTRIBUITĂ ELECTRONIC, PUBLICATĂ DE PROIECTUL ALPINET.
www.alpinet.org

Halou

Halou

Vasile BOUARU (Rădăuţi)

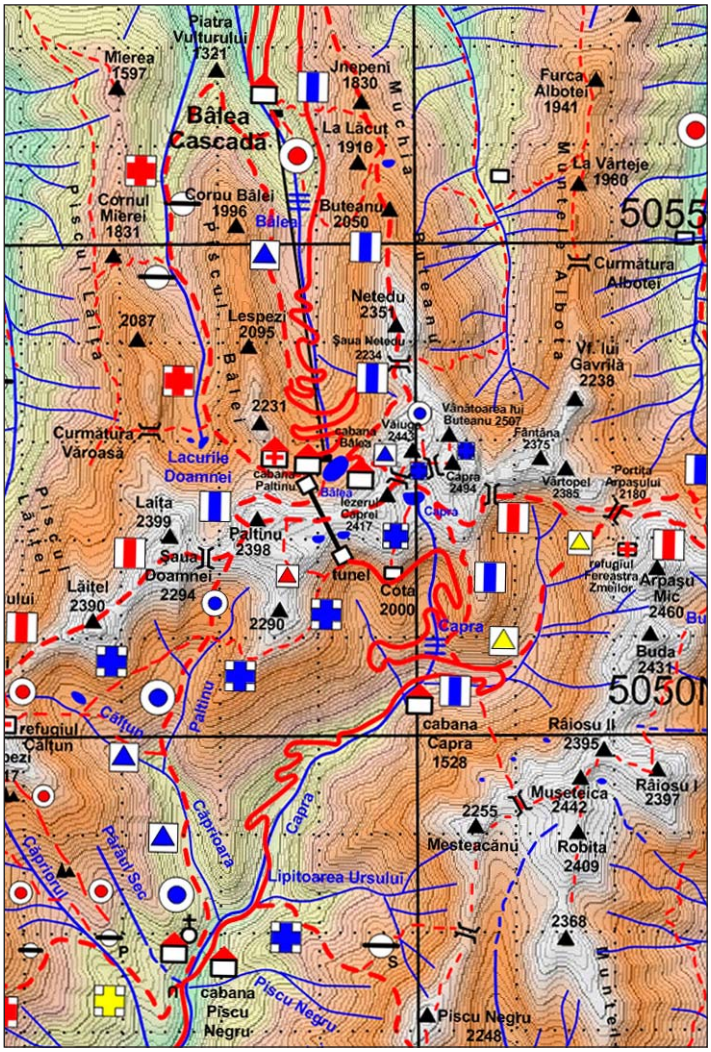

În după amiaza zilei de 21 august 2006, coboram împreună cu Marius Chelaru de pe Vârful Vânătoarea lui Buteanu (2507 metri), pisc aflat în imediata apropiere a Lacului Bâlea (vezi harta, extras din *ghidul Munţilor Făgăraşului*, numerele 59, 60, 61, 67 ale revistei *Invitaţie în Carpaţi*). Vântul, care bătea dinspre partea nordică a crestei, aducea nori care se loveau de culmea muntelui şi urcau brusc.

Deoarece în partea opusă, spre sud, cerul era mai mult senin iar Soarele se afla destul de jos, am asistat la o situaţie interesantă. Umbra noastră era proiectată pe nori şi, din cauza unui fenomen asemănător cu cel care generează curcubeul, se observa în jurul umbrelor noastre un mic halou. Fenomenul a durat destul de puţin, atâta vreme cât s-au ridicat norii dinspre nord.

Muntele Pop Ivan

atenţie, vârful este în Ucraina

text şi fotografii:
Petru Lucian GOJA (Baia Mare)

hartă:
Dumitru IŞTVAN, Ionică POP (Baia Mare)

Jumătatea a doua a lui septembrie 2006. La ora 18,30, întâlnire cu Mişu Gheţie şi Aurică Ştefănoiu; plecăm spre Repedea (vezi harta), la cabana Districtului Silvic (mulţumiri inginerului I. Petrovai, şeful O.S. Ruscova, pentru ospitalitate şi omenie). Cabana a constituit adesea pentru noi tabără de bază în plecările spre Pietriceaua, Farcău, Mihailec, Lacul Vinderel, Pop Ivan, indiferent de anotimp (vezi şi amplul material despre zonă din numărul 55 al revistei *Invitaţie în Carpaţi*, paginile 29-54).

Precedenta noastră tentativă de (re)ajungere pe Vf. Pop Ivan eşuase la 7 ianuarie 2006, de Crăciunul ucrainean. Atunci, după un marş de 5 ore de la Districtul Silvic la Pichetul grăniceresc Smereceni, apoi spre Capul Groşi (vezi harta), din cauza zăpezii mari am fost nevoiţi să renunţăm. La fel se întâmplase în similare condiţii, la 2 ianuarie 2005, atunci când sperasem să atingem Vf. Pop Ivan, în premieră hibernală pentru mine şi Iancsi Moldovan, urmând traseul Culmea Săhleanu - Vf. Tomnatec - Paltinul (atunci am clacat pe Tomnatec, din cauza invizibilităţii şi troienelor).

Apropiere clasică pentru noi, din Baia Mare spre Cavnic - Budeşti - Cornești - Sighetu Marmaţiei şi-n continuare peste Dl. Hera către Ruscova - Repedea, ajungând la cabană după ora 21, încântaţi

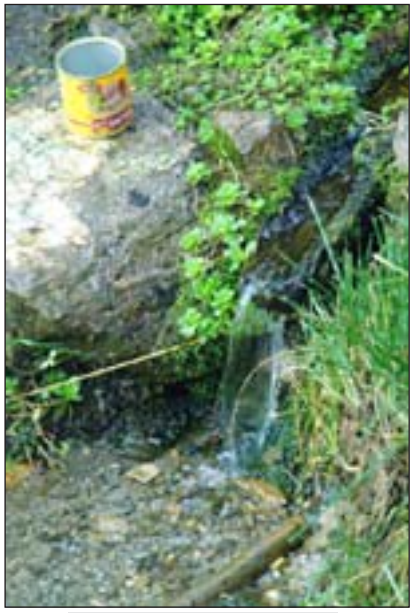

2 Izvorul Grănicerilor.

de amurgul promiţând o zi excepţională. Eram oripilaţi la vederea gaterelor înşirate de la podul din Repedea centru în amontele văii cu acelaşi nume, până aproape de Districtul Silvic, apoi a stivelor de bușteni de fag/ răşinoase, imenselor grămezi de deşeuri (margini) depozitate pe malurile V. Repedea, facil antrenabile la o primă viitură, cu incalculabile consecinţe pentru comunitate. Numeroase utilaje forestiere, la fel cele destinate transportului materiei lemnoase prime sau cherestelei. Câteva peridocuri în-

3 Fostul pichet grăniceresc Capul Groşilor.

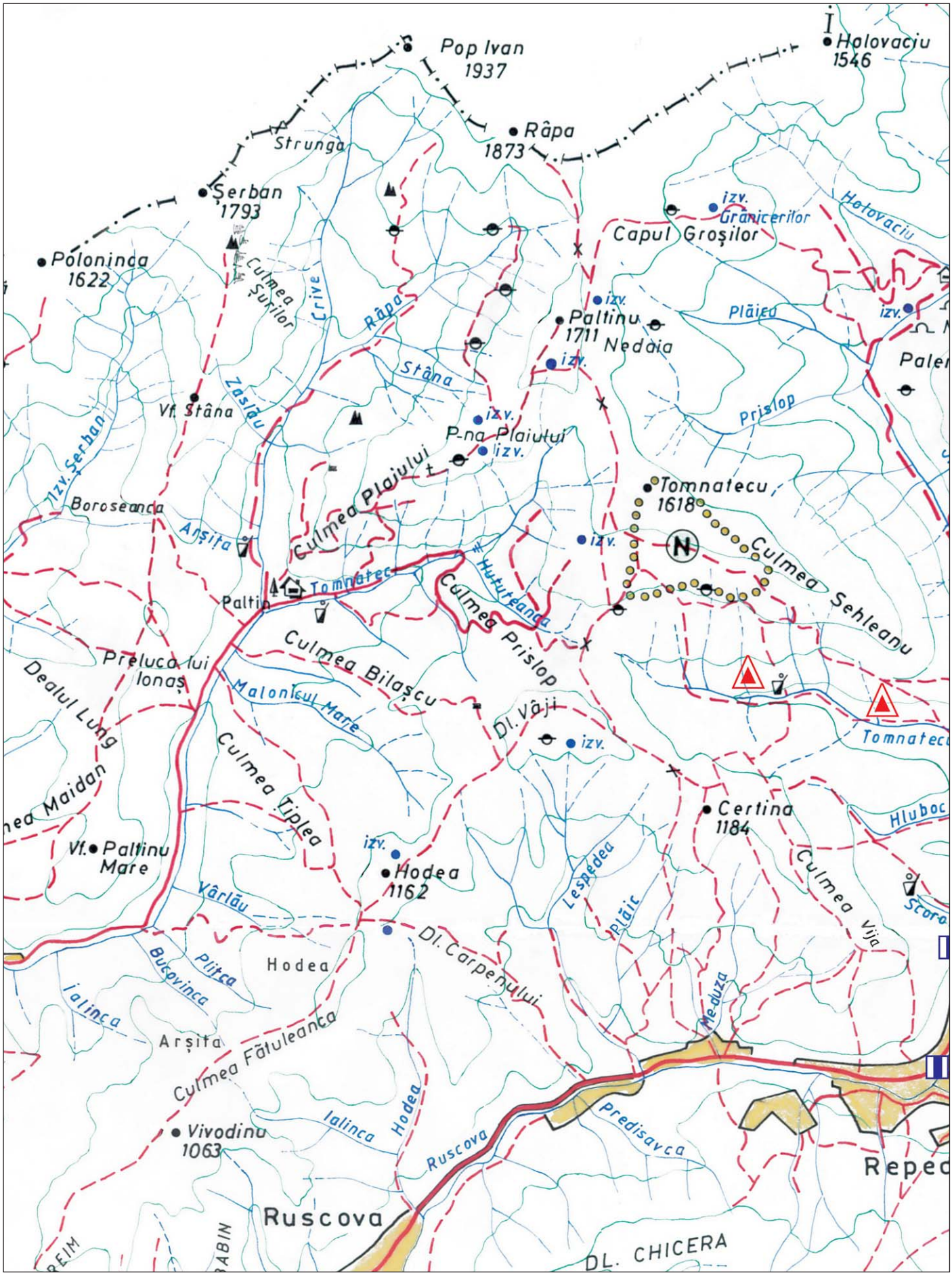

1.1 Harta zonei, partea vestică.

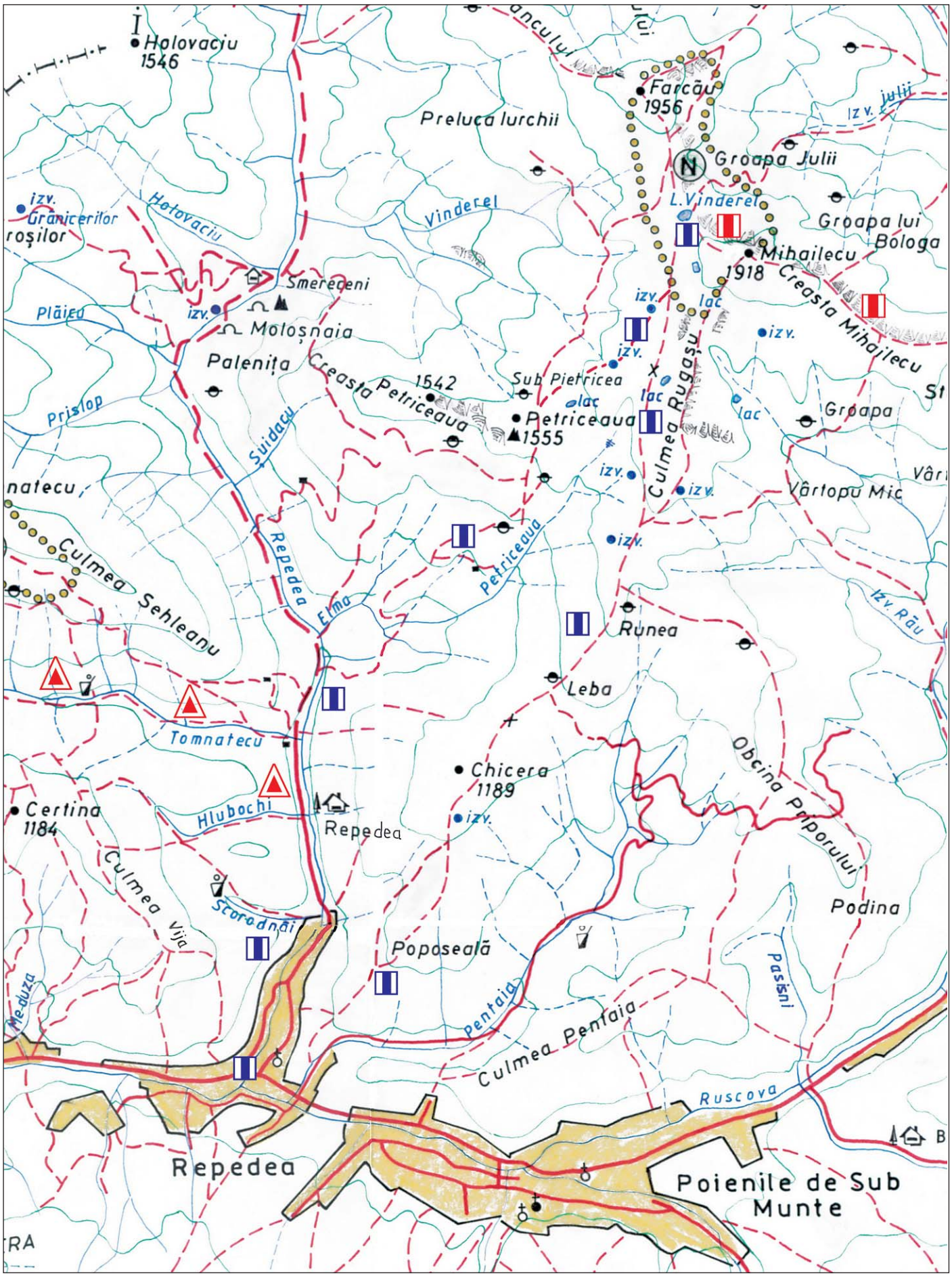

1.2 Harta zonei, partea estică.

4 Bujor de munte tomnatec.

cărcate cu bușteni de rășinoase parcate pe marginea uliței.

În fața Districtului Silvic, pe malul drept al Repedei, o vastă rampă de afluire, sortare, fasonare și încărcare a bușteni-lor, apoi pe același mal, dar spre amonte, înșirate, grămezile de margini picate la gater, alternând cu cele de rumeguș.

Intrăm în cabană și trăim nefericita surpriză a furtului duliilor, becurilor din camera de oaspeți și de pe hol; la parter, în cele două încăperi administrative există însă lumină. Despachetăm, cinăm și apoi ieșim pentru a admira bolta înstelată. Nu e deloc frig, cer senin, strălucitoare semilună. V. Repedea sporovăiește în albia frumos amenajată până hăt departe-n amonte. Lângă cabana bine gândită și dotată, relativ recent renovată (degeaba dacă cei ce-o folosesc e-

5 Merişoare (stânga) şi clopoţei păroşi (dreapta).

6 Ruşcuţă.

fectiv n-au grijă de ea) s-au construit o terasă pavilion pentru vară, o magazie de lemne, WC-uri noi; pajiștea e curată iar în mica luncă a V. Repedea s-a amenajat o mică grădină de legume și zarzavaturi. La ora 22,45 un peridoc dubuit cu bușteni coboară spre Repedea gatere, imediat îl urmează un TAF.

La 5,30 dimineața un peridoc platformă suie deja după bușteni. Afară e încă beznă iar puzderia de stele și semiluna strălucesc feeric. Ne pregătim rucsacii de tură, luăm micul dejun și la 6,30, la crăpat de ziuă, pornim în amontele Repedei spre Pichetul Poliției de Frontieră Smereceni (6 km). Inițial acompaniem traseul turistic marcat cu triunghi roșu (spre borcutul de pe V. Tomnatec, nefinalizat în continuare spre Poiana Narciselor - Vf. Tomnatec) și bandă albastră (spre Lacul Vinderel).

Ocolim pe la poale Culmea Săhleanu, pe o variantă de drum menită să evite furia apelor revărsate periodic, drum hârtopos datorită structurii solului dar în primul rând faptului că acei care exploa-

7 Campanule.

7.1, 7.2 Pe culmea Pop Ivan.

tează zona, forestier şi rutier, nu întreprind decât utilizarea căilor rutiere, nu întreţinerea şi reparaţiile acestora. Gropile ajung la 3-5 m lungime şi o adâncime de peste 0,5 m, evitarea lor, ca şi a coamei centrale, presupunând talente şoferistice şi un asumat risc. La asta se mai adaugă podurile rupte (2), deocamdată cârpite şi zona în rampă, cu cretacice calcare în pereţi sau imenşi bolovani gata de alunecare-n carosabil şi apoi în flancul Repedei năvalnice, cu ruperi de pantă frumos amenajate în ultimii doi ani prin majore, laborioase şi cert costisitoare amenajări hidrotehnice.

Parcăm pe malul stâng al Repedei, la confluenţa acesteia cu Pârâul Holovaciu (venit dinspre vest). Vizavi e o mare rampă de afluire a buştenilor de molid şi brad, recoltaţi de la obârşia Pârâului Holovaciu, zona Groşi, la nici 100 m est de frontiera româno-ucraineană. O autoutilitară pentru transportul muncitorilor, pe post de dormitor probabil, e parcată aproape.

Imediat apare un tânăr şi amabil poliţist de frontieră, care ne legitimează şi constatând că ştim bine zona ne urează drum bun şi ne recomandă să nu încălcăm frontiera, consecinţele fiind deosebit de grave, mai ales prin prisma autorităţilor ucrainiene.

La ora 7 o pornim spre Capul Groşilor, prin iarba necosită şi încărcată de rouă, traversând incinta a două gospodării muntenești cu căsoaie de vărat, fânare moroşeneşti cu şarpantă mobilă, grajduri pentru vite. Din coşul unei căsoaie se ridică un vag fuior de fum. Cealaltă e pustie. Bureţi, fotogenice ciuperci otrăvitoare, urme de afine, mai rar mânătărci, ne atrag privirile de la poalele molizilor.

Imediat dăm în şleaul pentru tractarea buştenilor cu TAF-ul, lat de 3-4 m, afund pe alocuri de peste 2 m, cel mai adesea clisos, rar şistos cristalin, bolovănos. În unele porţiuni ogaşele excesiv de afunde au fost umplute cu arbori întregi. Urmăm acest parcurs întâlnind drumul autoforestier şi rampa de afluire/ încărcare a buştenilor în platformele peridocurilor. De-o parte şi alta e codrul foarte tânăr şi dens, dominant de fag şi intercalat cu molidiş spontan. O a doua lucrare de asanare/ rărire s-ar impune urgent.

Ajungem la o bifurcaţie în care drumul autoforestier continuă spre sud-vest iar şleaul abrupt şi afund clisos de TAF suie spre vest. Continuăm pe urmele de TAF şi imediat se aud glasurile muncitorilor şi duduitul motorului de TAF ce suie-n parchetul Groşi. După 1½ ore de la plecarea de la pichet suntem ajunşi pe platoul culmii cu făget şi molidiş foarte rar, exploatat selectiv, cu o restrânsă plantaţie de molid de circa 10-15 ani spre sud.

Drumul de TAF suie în continuare spre vest, lăsând între grohotele şistos cristaline, la stânga, Izvorul Grănicerilor

8 Pe frontieră. În dreapta, România şi Vf. Farcău (1956 m).

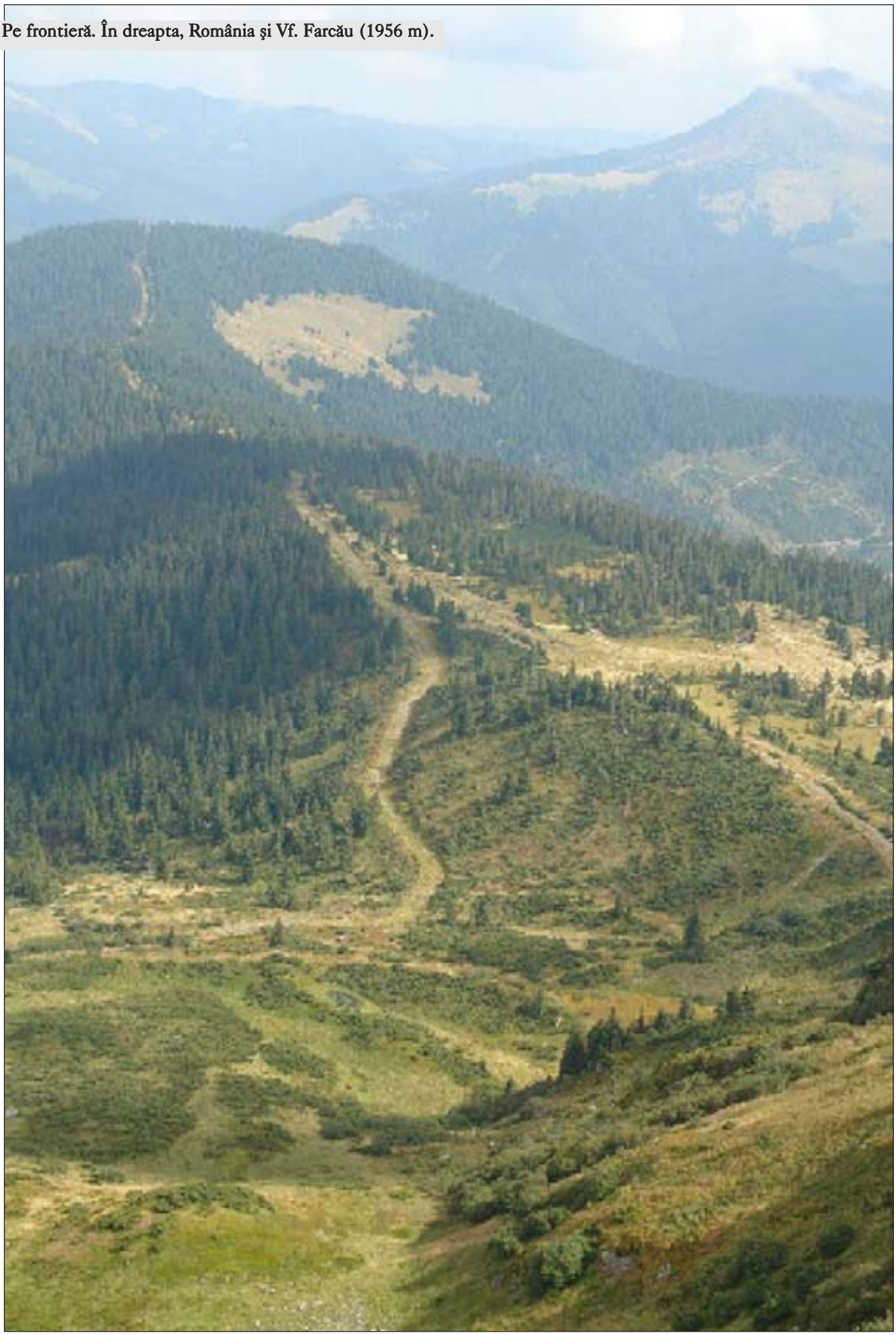

(foto 2), un șipot cu apă excelentă (de făcut provizii fiindcă nu mai sunt izvoare până la Capul Groși - Râpa Pop Ivan), din păcate cu o mulțime de mizerii în jur, lăsate de muncitori. Mânătărcile tinere găsite de-o parte și alta a drumului se adună treptat în rucsac.

Un TAF tractează deja spre vale o legătură strașnică de bușteni de molid. Fotografiez și cer câteva relații: parchetul de la Groși - în vecinătatea punctului grăniceresc Capul Groși și la obârșia Pârâului Holovaciu - este al Primăriei Repedea. Câțiva drujbași taie molizii marcați; aceștia sunt afluiți inițial până la o rampă intermediară, apoi din două legături se face una mare, de 10-12 metri cubi, aceasta fiind tractată la vale, spre Smereceni, pentru a fi încărcată în peridocuri. Sunt 4 TAF-uri în acest parchet, fiecare face minimum două drumuri pe zi la vale, adică duce 20-24 metri cubi de bușteni; se adună astfel, după o zi de lucru, 80-100 metri cubi molid, 4-500 metri cubi/ săptămână, 880-1000 metri cubi pe lună. O fi mult, o fi puțin… pentru un Parc Natural cu arii protejate?

Parchetul din Groși nu e unic. Se taie/ tractează/ transportă și de la obârșia Pârâului Plăic și de la poalele nordice ale Tomnatecului, de către o firmă privată.

9 Frontieră pe un vârf intermediar, cu trei borne. Suind Culmea Pop Ivan vom ajunge pe acest pisc (borna românească de frontieră 366 este cea din stânga); de pe el se vede la nord-vest un lac glaciar ucrainean, dar nu încă și căldarea glaciară mare a Vf. Pop Ivan, estompată de un picior custuros nord nord-estic. Până la cele 3 borne poteca urmează frontiera/ culmea; aşadar mergând pe culme şi potecă eşti cam "ilegalist", dar grănicerii, mai ales cei români, nu bruschează turiştii. Dincolo de acest vârf, care în mod corect/ legal ar trebui ocolit prin stânga, la minimum 30-50 m de borna sudică românească, poteca coboară într-o şa, suie spre ultimul vârf intermediar, apoi coboară custuros în ampla înşeuare ce anunţă suişul de circa 20 de minute pe Vf. Pop Ivan; graniţa e la stânga potecii, pe curbă de nivel şi Vf. Pop Ivan e al ucrainienilor, aşa afirmă poliţiştii români de frontieră, susţinuţi de bornele rămase-n picioare.
Graniţa propriu-zisă este între bornele statale înalte, iar cele două benzi virtuale dintre câte o bornă înaltă şi cea centrală, scundă, încrustată, reprezintă fâşia nimănui, dar în care nu este voie să te deplasezi. De fiecare parte a bornei înalte, acolo unde relieful permite, adică în cazul frontierei româno-ucrainiene sătmăreano-maramureşene, pe 99% din lungime, atât la noi cât şi la ei ar trebui să fie fâşia arată. La noi nu este, la ucrainieni da şi este dublată de cale auto circulabilă şi cu Dacia. Pe frontiera aferentă României îţi rupi piciaorele, la propriu, ca turist. Riscând nepermis poţi să te deplasezi pe banda lor mereu curăţată/ defrişată/ netedă.
În urmă cu trei ani, ucrainienii şi-au înlocuit toate bornele, au pus unele noi, estetice, cu stemă amprentată pe tablă galvanizată sau aluminizată. În condiţii vitrege, neguri nu e deloc greu să treci frontiera din greşeală; ucrainienii te prind şi ţin trei zile-n teroare, apoi anunţă poliţiştii români, primeşti amenzi şi de la unii şi de la alţii, apoi revii la patria mumă.

10 Lac glaciar pe partea ucraineană.

Se exploatează de către Primăria Giuleşti şi în amonte de Pichetul Smereceni. Apoi în zona în care ne aflăm, vandalizată forestier de 5-6 ani pe câteva hectare, dovadă materialul lemnos abandonat haotic, împiedicând regenerarea spontană sau/ şi circulaţia ipotetic existentului vânat. Ceea ce a mai rămas pe picior (preponderent molid matur, cu diametre de peste 45-60 cm) e marcat şi urmează a fi în curând exploatat.

Un mecanic de pe un TAF, cu vechime de peste 30 de ani în branşă, ne relatează politica unilaterală de exploatare şi valorificare a lemnului; despre perspectivă, plantaţii, regenerare nevorbind nimeni, remarcă trist că măcar Romsilva mai şi planta, nu doar defrişa. Pădurea de aici aparţine composesoratului silvic sau Primăriei Repedea, fiecare vrea să facă bani iar pădurea nu are, din perspectiva lor, o altă menire. Habitat, ecosistem, încălzire globală, furtuni/ viituri… ce-s aiurelile astea?

Şochează totul aici, de la crasa lipsă de profesionalism a celor ce taie/ recoltează lemnul, la aspectul similar unui postbombardament, de la codrul hăcuit, la drumurie multiple, afunde/ erodant

11 Pe frontiera de pe Vf. Pop Ivan (1937 m).

12 Pop Ivan (1937 m); la dreapta, căldări şi vârfuri din Ucraina.

13 Muntele Pop Ivan.

distructive de TAF. Urme de sălbăticiuni? Nici vorbă. Ar fi chiar imposibil în hărmălaia şi haosul acesta. (La coborârea de pe Pop Ivan, pe la ora 15, aici ne-a fost să auzim un bubuit sec de puşcă.) În plus, în timp ce suie sau coboară, TAF-urile lansează strident repetate claxoane, acestea auzindu-se de hăt departe.

În minte-mi vin spusele tânărului şi pasionatului de natură, un excelent profesionist silvic, inginerul Costel Bucur, directorul relativ nou înfiinţatului Parc Natural Munţii Maramureşului (cu substanţial efort financiar/ logistic PNUD) care-mi declara că printre alte meniri, parcul creat ar avea raţiunea protejării şi ajutării carnivorelor mari, aproape-n totalitate exterminate în Europa de vest, cu scopul revigorării şi înmulţirii optime a efectivelor acestora, în paralel ocrotirea şi înmulţirea cervidelor, mistreţilor, cocoşului de munte şi ieruncăi… totul în condiţiile unei judicioase/ legale exploatări a masei lemnoase şi a pajiştilor alpine prin păşunatul turmelor de oi şi vite, exceptând ariile naturale protejate, de interes ştiinţific major.

O tăiem spre sud-vest, prin ampla defrişare dreptunghiulară care se întinde între versantul drept al Pârâului Holovaciu până la cel stâng al Pârâului Plăic (aflăm de la un mecanic de TAF că tăierea se va extinde spre sud-est, până la Pârâul Tomnatec şi mai departe). Dăm de o bifurcaţie, continuăm spre sud-vest suind scurt accentuat, ieşind, după 2,20 ore de la plecare în golul alpin din apropierea fostului pichet grăniceresc Capul Groşilor (foto 3), ulterior devenit căsoaie cu saivan pentru vite, azi aproape vraişte.

În minte-mi vine chipul şefului de district, Turcin, cel pe care-l întâlneam aici însoţit primăvara devreme, la rotitul cocoşilor de munte, de vânători români sau străini. Arunc o privire-n jur şi mă-ntreb în ce deset de molid vor mai roti cocoşii din moment ce molizii-s tot mai puţini? Ce vor mai pândi Turcin şi ortacii lui?

De la saivan spre Capul Groşi - Râpa Pop Ivan (1873) pajiştea alpină, pe alocuri umedă şi cu turbării, în care la finele lunii mai poţi admira superbe narcise, e frământată serios de roţile de TAF. În iarba nepăscută vedem gnaise (cuarţite oculare), roci alb-strălucitoare dure.

Suim spre Râpa Pop Ivan, lăsând spre dreapta ghereta grănicerească verde întunecată şi drujbaşii ce par neostoiţi în avântul lor distructiv. Ajungem la izvoarele/ pârâiaşele cu apă rece după

14 Tău de nivaţie şi vegetaţie lacustră.

15 Mişu Gheţie şi Aurică Ştefănoiu pe Vf. Pop Ivan.

16 De pe Pop Ivan, vedere spre nord-est.

17 Muntele lui Şerban.

18 Paltinu (chelios, 1711 m); în fundal, Tomnatecu (1618 m).

19 Spre casă. În fundal de la stânga, Farcăul (1956 m) şi Mihailecul (1918 m).

care o tăiem în sus spre şaua amplă ce leagă Vf. Paltinu (sud-est) de Pop Ivan (vest). Gnaisele, micaşisturile (din Paleozoic, ne indică colegul geolog Aurică Ştefănoiu), cloritoşisturile (sur-verzui) caracterizează geologic zona.

Privind spre nord-est remarcăm sub Poiana Holovaciu, în flacul stâng al pârâului omonim, o vast defrişată zonă străbătută de şerpuirile drumurilor de TAF.

Părul porcului (Nardus stricta) în covoare sau smocuri ruginii conferă tonul dominant, alături de eteratele tufe de ienuperi, rar jnepeniş scund, sau cele de arini alpini, de pe versanţii nord-estici, ucrainieni. În pajişte remarcăm tardiv înflorite flori, roz pal, galben portocalii, minunate ruşcuţe (Hyeracium cimaurantia, foto 6), albe Floarea studentului, campanule (foto 7), seminţe de oiţe (Pulsatila major), câteva inflorescenţe de ochiul găinii (Pulsatila minor), coada şoricelului (Achileia Millefolia), rododendron înflorit a doua oară (foto 4), clopoţei scunzi şi păroşi (Campanulla siberica, foto 5), rare flori portocalii de vulturică (Hyeracium pilosella), variate foste inflorescenţe, acum depozitarele perpetuantelor seminţe, insule sîngerii de afiniş intercalate cu altele verzi lucioase de merişoare cu rubinii fructe (foto 5).

După 3,45 ore de la plecare suntem în Şaua Paltinu - Râpa Pop Ivan. De aici, spre sud-vest, la mică distanţă de culme, debutează cursul intens spălat al unui torent iar A. Ştefănoiu profită de ocazie pentru a ne ţine o scurtă lecţie legată de eroziuni, inclusiv cele regresive.

E soare, cald, din păcate evaporarea şi umiditatea crescută împietează asupra panoramei de la nord-vest spre nord nord-est. Suim susţinut pe poteca de culme care traversează insule de ienuperi, cu căldările nordice ale Râpei Pop Ivan şi apoi ale Vf. Pop Ivan la dreapta. Admirăm la sud-vest extraordinar de frumoasa culme cu alură făgărăşană a Muntelui lui Şerban (foto 17; impresionant versantul estic, stâncos, cu accidentate izvoare/ pâraie). Spre sud-est vedem chelia impresionantă a Paltinului, versanţii săi sud-vestici fiind intens marcaţi, ca un uriaş portativ, de păşunatul turmelor de oi.

Ca orice munte care se respectă, nici Pop Ivan nu se lasă cucerit cu una cu două. Până la a sui vârful propriuzis (înalt de 1937 m şi aparţinând Ucrainei, în zona obeliscului; frontiera se află puţin mai spre sud, la circa 30 m, fapt confirmat de

20 Iască.

poliţiştii de frontieră de la Smereceni), trebuie să urci alte trei vârfuri. De pe cel cu trei borne (foto 9) putem admira un lac glaciar elipsoidal (foto 10), în următoarea căldare nea căzută în urmă cu vreo trei săptămâni şi deasupra lor Vf. Pop Ivan iar într-o înşeuare scurtă o mică nivaţie cu tău şi vegetaţie lacustră (foto 14). Brena profită pentru a-şi stâmpăra setea şi a face o meritată scaldă.

Spre nord-vest, semeţ, conic-ascuţit, se vede Vf. Pietros ucrainean. Trei stâne se văd pe Paltinu, două pe picioare vestice, una pe culmea lungă descinzând la sud în V. Frumuşeaua.

Fotografiind, admirând vastele panorame din varii unghiuri ne-au trebuit mai bine de 5 ore pentru a atinge vârful; pe obelisc (foto 15), doar nume şi âns-crisuri în ucraineană. Din vârful principal coboară spre nord două culmi custuroase, inegale, cea mai lungă cu potecă turistică dar… ucraineană; o altă culme continuă spre nord-vest şi apoi spre Pietrosul ucrainean iar o culme mai blândă, înierbată face legătură spre sud-vest, cu Muntele lui Şerban.

E ora 12,30 şi trebuie să scurtăm reveria fiindcă subit valuri dense de neguri lăptoase invadează creasta, venind dinspre sud-vest. La 12,45 o luăm înapoi, oprindu-ne pentru a admira croncănitul rarilor corbi ori acrobatica evoluţie în picant şi zbor razant a câte unui vinderel precum şi pentru a nemuri rarele dar minunatele flori întîrziate. Brena doarme dusă, fără paşaport, în teritoriul ucrainean, la baza obeliscului de pe Pop Ivan, după ce la urcare avusese ilegala tentativă de a se tăvăli în neaua subţire rămasă într-o căldare ucraineană nordică.

Muntele Pop Ivan putem spune că e curat; doar într-o înşeuare platou, în ienupăriş, aproape de Râpa Pop Ivan (1873 m) am remarcat un fost loc de campare unde necivilizaţii abandonaseră gunoaie. Într-un singur loc, pe Râpa Pop Ivan, am remarcat găinaţ de cocoş de ierunică, în tufele de ienupăriş. La ora 14,20 poposeam din nou la izvoarele răcoroase de la Capul Groşilor (coborârea de pe Vf. Pop Ivan până aici fiind de 1,40 ore).

La liziera de la saivan am adunat roşcove, gălbiori dar şi câteva hribe după care, stimulaţi de adunarea norilor de ploaie şi avertismentul a două, îndelung reverberate tunete, am tras tare spre Izvorul Grănicerilor şi în continuare spre Pichetul Smereceni unde am ajuns la 16,45.

Farcăul fusese măturat de o scurtă, violentă aversă, apele Repedei se tulburaseră, în timp ce ale Holovaciului rămaseră cristaline. Două peridoace încărcate cu buşteni de molid coborau pe drumul forestier.

După aproape 10 ore în care ne stimulaserăm resursele cu stafide, rahat de fructe şi banane, ni se făcuse foame. Am pus masa pe nişte bolovani şi trunchiuri, am prânzit pe malul V. Repedea după care am luat-o spre Baia Mare (150 km de la Pichetul Smereceni), unde am ajuns la ora 20,45.

Fusese o tură spectaculoasă, în premieră absolută pentru colegii mei. Tolba foto adunase frumuseţi nevisate. Hribele tinere, cu pulpa ca untul, aveau să constituie bonusul acestei isprăvi turistice de septembrie.

Cheile Băniţei

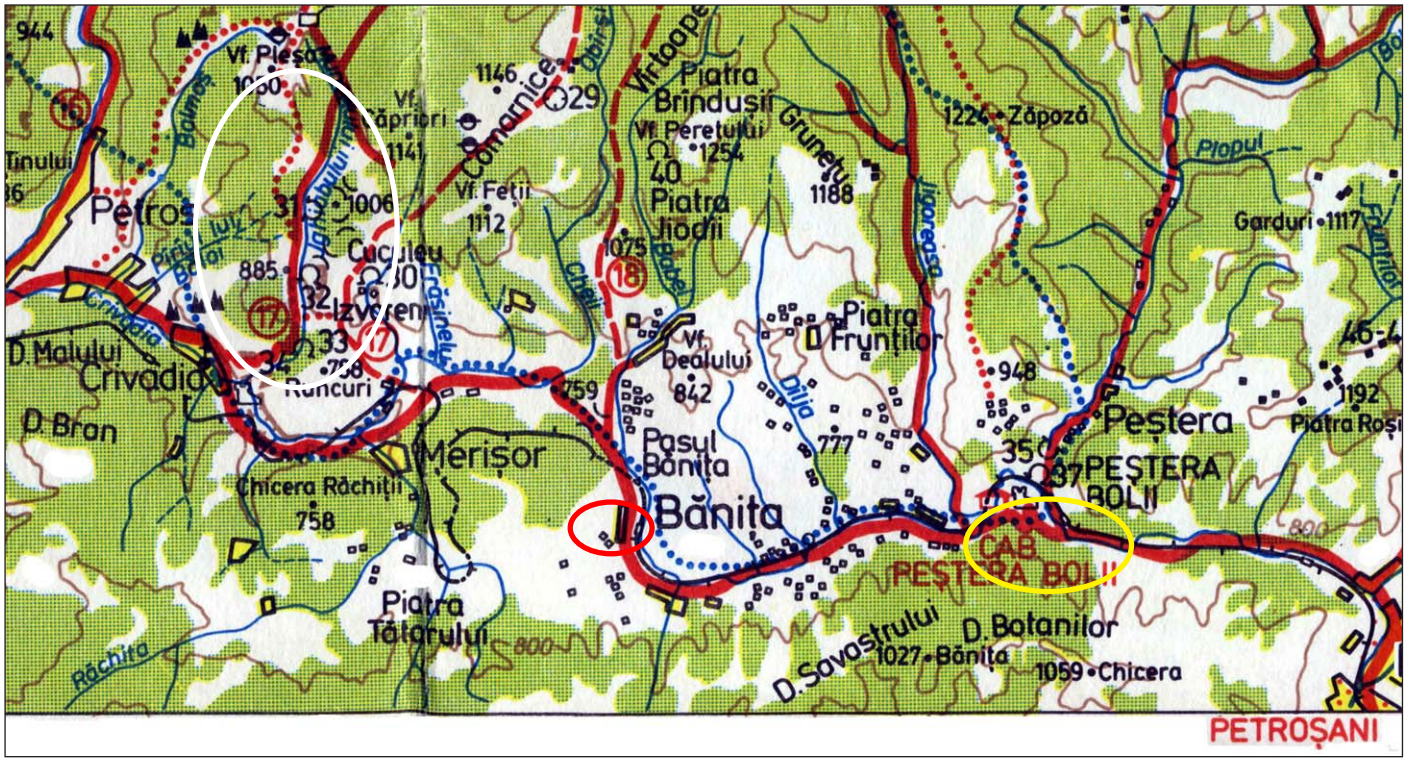

text:
Ică GIURGIU (Bucureşti)

fotografii:
Ică GIURGIU, Radu HUCULECI, Cristian MEGULETE, Andrei SAMOIL (Bucureşti)
(în ordine alfabetică)

Munţii Şureanu au multe obiective de interes turistic, peisagistic, speologic şi alpin situate chiar lângă sau în apropierea lui DN 66 şi a căii ferate Petroşani - Simeria, pe porţiunea cuprinsă între gările Peştera Bolii (la est) şi Crivadia (la vest).

O bună reprezentare a reliefului, însoţită de descrieri realizate doar din teren, găsim în ghidul Şureanu, colecţia Munţii Noştri, semnat de Valer şi Constanţa Trufaş (Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1986), de unde am extras şi porţiunea de hartă care însoţeşte acest material. Păcat că autorii nu au avut mult mai mult spaţiu pentru hărţi la dispoziţie, pentru că am fi putut beneficia de planuri detaliate, de mare acurateţe.

Cheile Băniţei (imaginile 2-8) se întind de la cabana Peştera Bolii (vest; foto 1) până în aval de ieşirea apei din Peştera Bolii (perimetrul încercuit cu galben pe hartă), adică pe vreo 1,5 kilometri. Ele cuprind un interesant potenţial speologic de explorat.

Citäm acum din lucrarea semnată de Valer şi Constanţa Trufaş (paginile 58 şi 63). “Cheile, sculptate în calcare mezozoice, scurte dar pitoreşti, sunt străbătute de calea ferată Petroşani - Simeria. La mijlocul lor se dezvoltă un bazinet depresionar de confluenţă, de unde urcă o potecă la cetatea Bolii. Poteca la cetate suie pe versantul drept al Cheii Băniţei, din apropierea podeţului de cale ferată.

Spre extremitatea din amonte a cheilor se recunosc patru nivele de eroziune (adâncire). În dreptul tunelului căii ferate (acum dublat, spre partea din amonte a cheilor - nota noastră) pereţii lor surplombaţi şi modelaţi de marmite se apropie la 2-3 metri. Sectorul din aval, unse se găseşte şi ieşirea apei din Peştera Bolii, a fost lărgit cu ocazia construirii liniei ferate.”

Iată ce spun despre cetatea de la Peştera Bolii autorii ghidului Şureanu. “Construcţia era prevăzută cu turnuri de apărare, sanctuare, canalizare, depozite de alimente şi arme. În partea cea mai înaltă era un turn locuinţă, la care se ajungea pe trepte săpate în stâncă. În timpul construirii căii ferate (1872), o parte din pietrele fäţuite ale zidurilor au fost utilizate la construirea podeţelor şi armarea tunelului din Cheia Băniţei.”

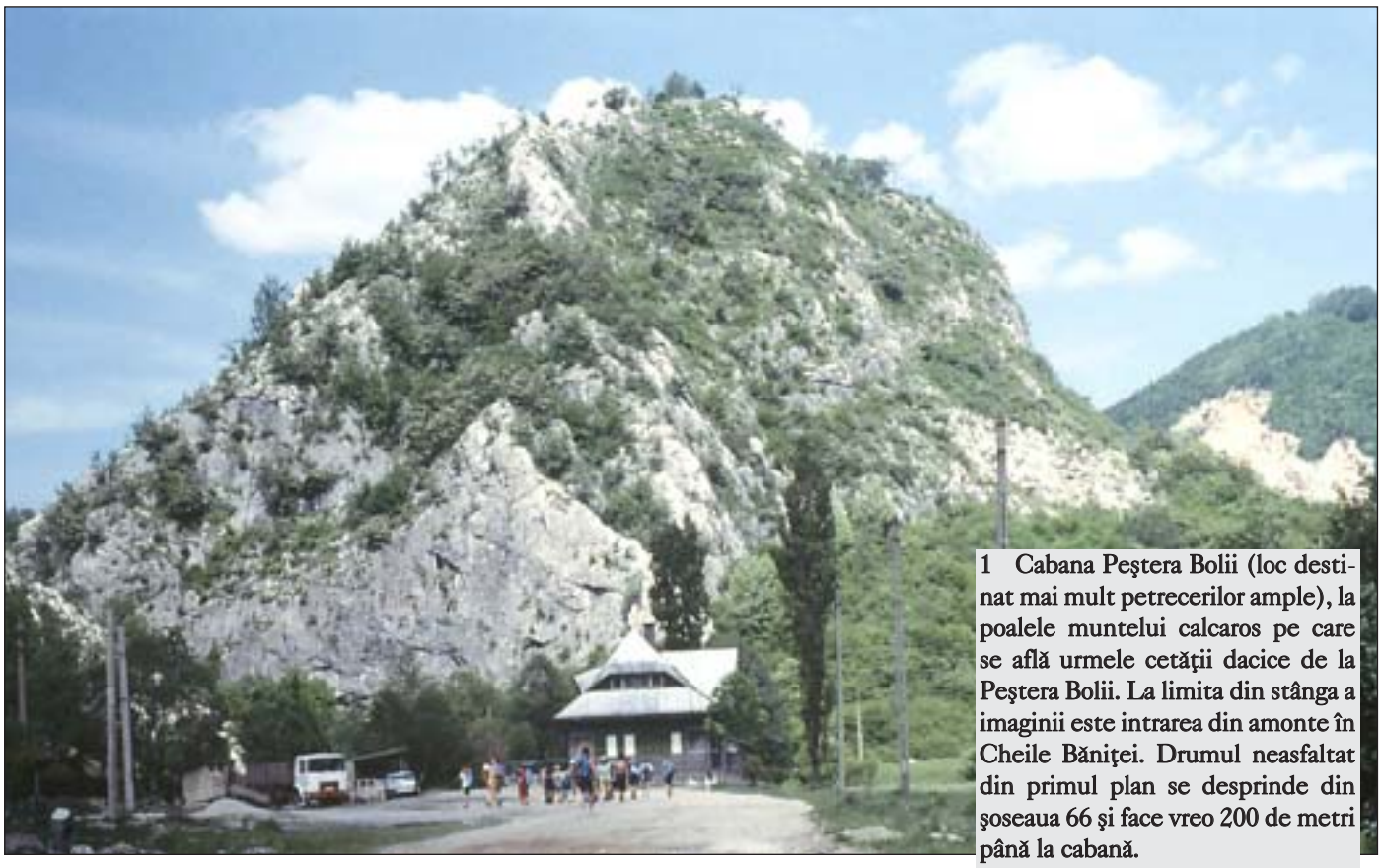

1 Cabana Peştera Bolii (loc destinat mai mult petrecerilor ample), la poalele muntelui calcaros pe care se află urmele cetăţii dacice de la Peştera Bolii. La limita din stânga a imaginii este intrarea din amonte în Cheile Băniţei. Drumul neasfaltat din primul plan se desprinde din şoseaua 66 şi face vreo 200 de metri până la cabană.

2 Spre partea din amonte a cheilor, la debite mici.

3 Nivelele de eroziune şi scurgerile concreţionare de pe versanţi creează impresia că te afli într-o peşteră.

4 Pe malul din stânga al cheilor (în stânga şi în imagine), acolo unde se observă vegetaţia, este linia ferată Petroşani - Simeria. Trecerea trenului provoacă reverberaţii puternice spre partea inferioară a cheilor.

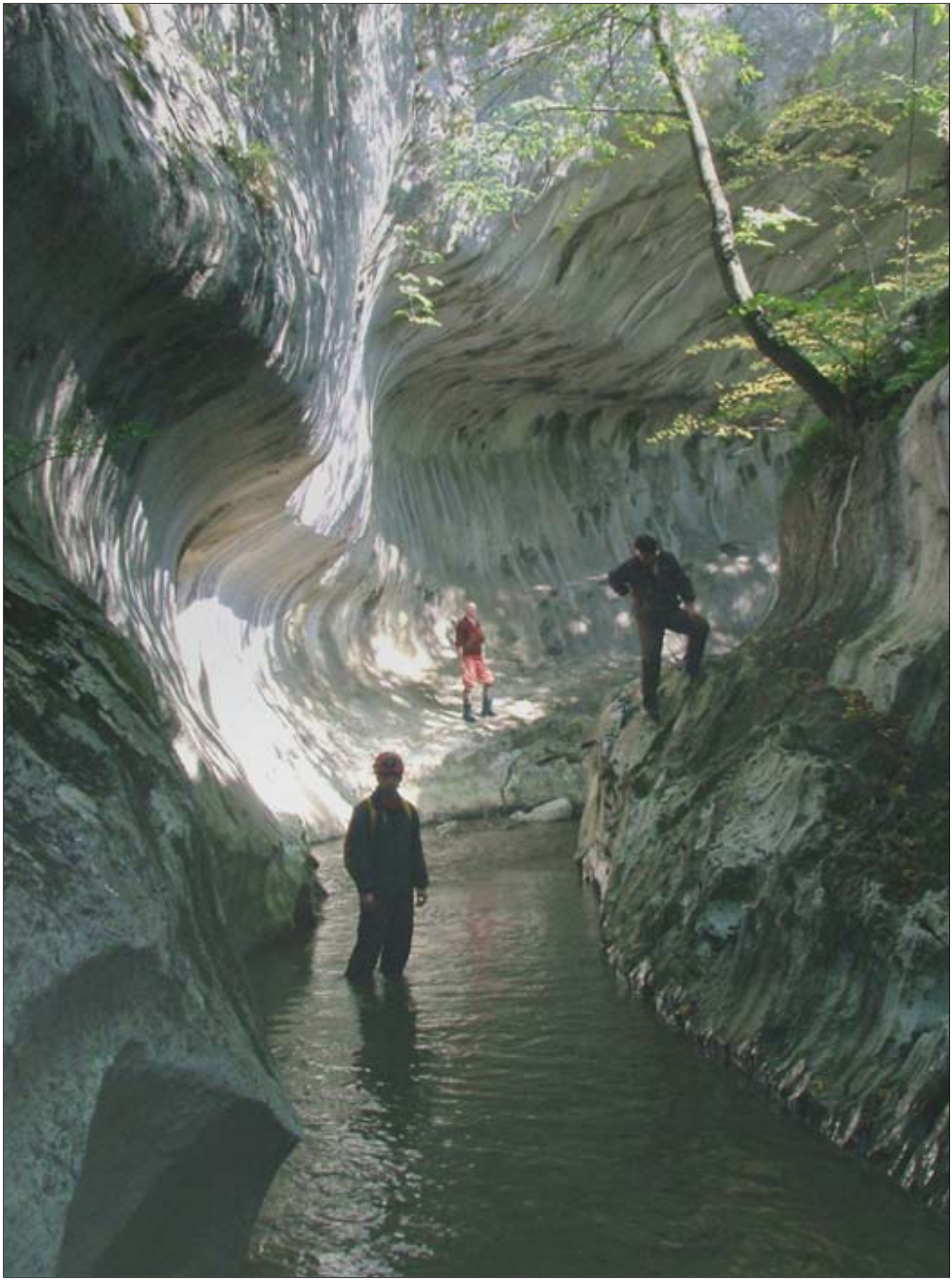

5 Chiar şi în perioadele cu debit mic, mai ales dacă este tulbure, apa din chei ascunde lângă locurile unde nu trece de genunchi pasaje în care adâncimea ei trece de un metru.

6 Versantul drept al cheilor (acum în stânga imaginii) este în permanenţă mult mai înalt, abrupt sau chiar surplombat decât malul opus.

7 Admiraţia pe care o atrage cadrul natural este din păcate perturbată de gunoaiele care vin pe apă dinspre amonte.

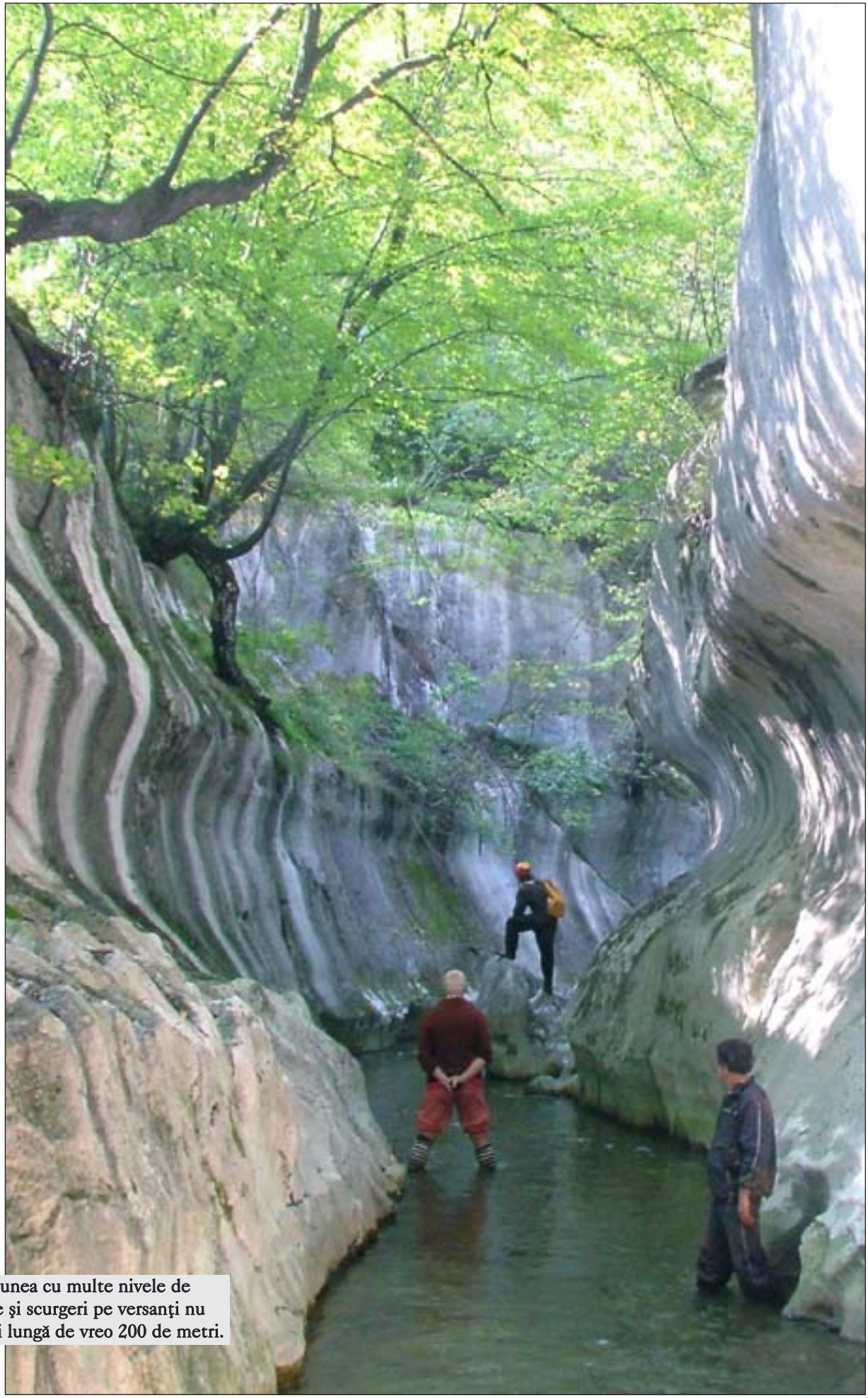

8 Porţiunea cu multe nivele de eroziune şi scurgeri pe versanţi nu este mai lungă de vreo 200 de metri.

Călare prin subteran
Singura gară cu peșteră

Ică GIURGIU
(Clubul de speologie
"Emil Racoviță" București)

Peștera Bolii (Peștera de la cetatea Bolii) se află într-o zonă calcaroasă destul de bine împădurită, din versantul stâng geografic al Văii Bănița (vezi harta de la pagina 25), perimetru intens locuit de peste 2.000 de ani. Cavitatea este loc de pierdere în subteran pentru Pârâul Jupâneasa, care pătrunde prin intrarea ei amonte; după câteva sute de metri străbătuți prin galerii spațioase (largi de 12-45 metri), apa (adâncă în subteran între 0,2-1 metru) se varsă imediat dincolo de ieșirea din aval a peșterii, în Pârâul Bănița, în perimetrul Cheilor Bănița (vezi articolul de la paginile 25-32).

Pentru istoricul peșterii (explorativ și științific), cel mai amplu material apărut până în prezent se află în Lucrările Institutului de Speologie "Emil Racoviță" București, tomul VI, din 1967, paginile 9-88: Contribuții la studiul peșterilor din regiunea Hunedoara, articol semnat de Margareta Dumitrescu, Nicolae Orghidan, Traian Orghidan, Valeriu Pușcariu, Jana Tanasachi, M. Georgescu, Șt. Avram.

Deschiderea din amonte a peșterii (imaginea 1), înaltă de 10 metri și largă la nivelul apei de 20 de metri, se află la 720 metri altitudine. Cealaltă ieșire a peșterii, din aval, este situată cu 2 metri diferență de nivel mai jos (are 10 metri înălțime și 10 metri lățime la nivelul apei); ieșirea este acum parțial obturată de terasamentul căii ferate Petroșani - Subcetate. Temperatura din zona profundă a peșterii se menține în jurul valorii de 7 grade Celsius.

Prima mențiune bibliografică asupra

1 Intrarea amonte în Peştera Bolii.
foto: Emilia Marinescu, Radu Călinescu (București)

Peșterii Bolii datează din 1838 (M. J. Ackner); prima descriere a golului subteran îi aparține lui A. Bielz (1881, 1899). În urma cercetărilor făcute de grupul Valeriu Pușcariu, Traian Orghidan, Jana Tanasachi, Margareta Dumitrescu, Șt. Avram, M. Georgescu (1951-1964), a fost publicată și o hartă pentru 455 metri de galerii (figura 3; plan redesenat după topografia din volumul din 1967 și publicat în *Peșteri din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, autori Marcian Bleahu, Vasile Decu, Ștefan Negrea, Cornel Plesa, Ioan Povară, Iosif Viehmann).

În anul 1987, Clubul de speologie Piatra Roșie Petroșani a prezentat la reuniunea Speosport o hartă pe care indica 1729 de metri lungime, cifră la care se ajunsese și prin cartarea unor noi galerii (există o mențiune și în Buletinul speologic informativ 3(12) din 1988, editat de Federația Română de Turism-Alpinism, Comisia Centrală de Speologie). Harta respectivă nu cunoaștem să fi fost publicată până în prezent iar grupul din Petroșani nu s-a făcut remarcat prin realizarea unor planuri credibile. Este însă cert că față de planul publicat în 1967 sunt posibilități de înregistrare a unor noi galerii.

Acces. Din șoseaua Petroșani - Hațeg, la câteva sute de metri în amonte de gara Peștera Bolii, dintre bornele kilometrice 40 și 41 până la Hațeg, se desprinde către dreapta un drum de țară. După 400 de metri pe acest drum trecem linia ferată Petroșani - Subcetate, apoi mai avem alți 400 de metri până la niște rezervoare mari pe stânga drumului, imediat dincolo de ele fiind o parcare.

Din această parcare se văd intrarea din amonte a peșterii (foto 1) și calea de acces (cu trepte și balustradă) care duce acolo.

Spicuim dintr-un comunicat de pe lista alpinet2k, a site-ului www.alpinet.org. "La 5 iulie 2006 a avut loc un concert de muzică religioasă în Peștera Bolii, organizat de Asociația Petro Aqua. Concertul a capella a fost susținut de corul Catedralei ortodoxe din Orăștie, corul Bisericii catolice din Petroșani și Melita Botezatu, interpretă la orgă a Forumului Democrat German. Peștera Bolii a fost redată circuitului turistic în urmă cu aproximativ două luni, de către a-sociația amintită, cu sprijinul Salvamont Lupeni și a altor instituții. Ea oferă condiții deosebite de acustică, interiorul

3

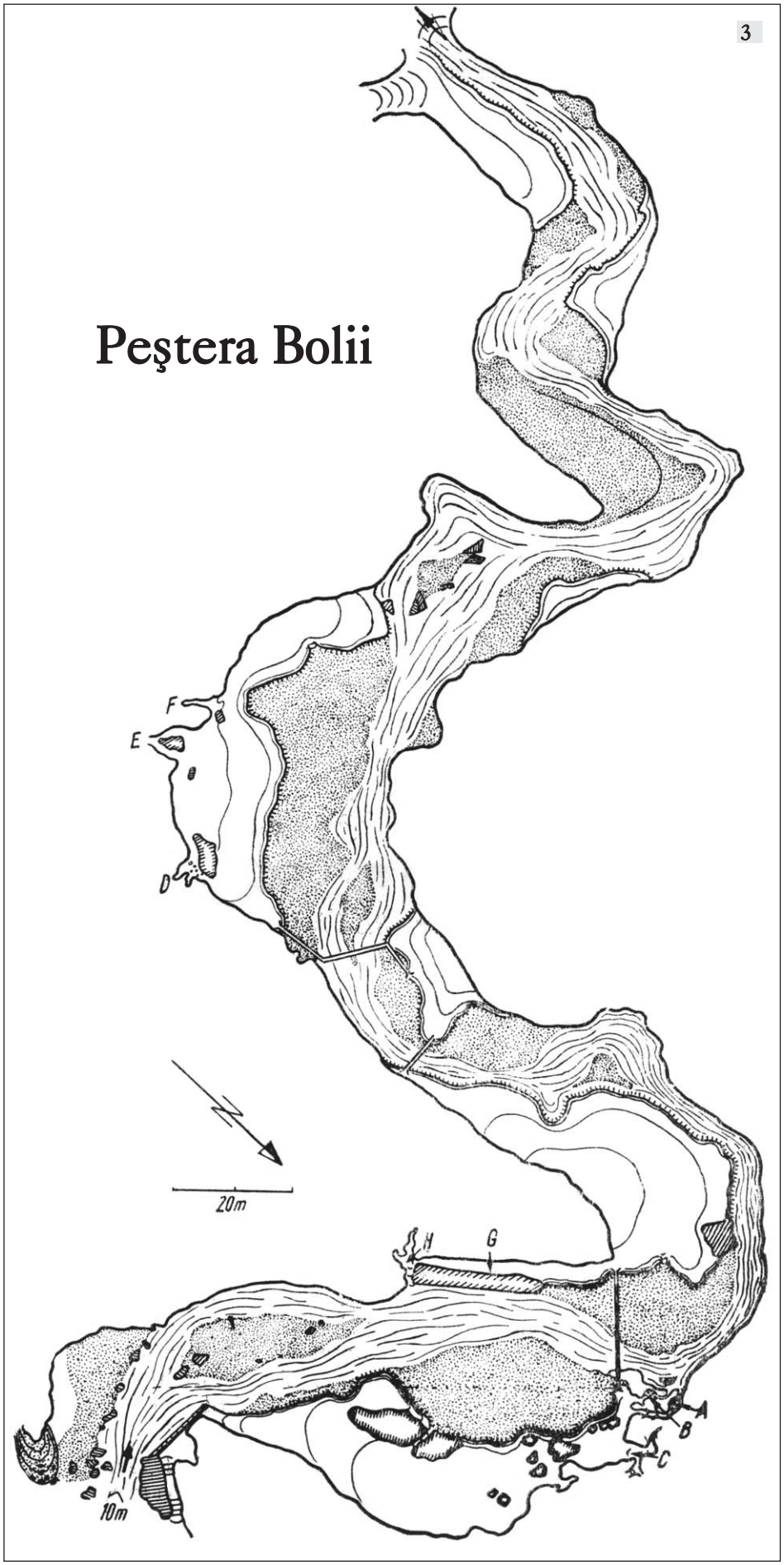

2 Mai departe de intrarea amonte în Peştera Bolii.
foto: Ştefania Lazăr (Bucureşti)

fiind numit în perioada interbelică Sala de concert şi dans."

S-a întâmplat să pot trece pe la Peştera Bolii în august, apoi de două ori în septembrie 2006. În august peştera era iluminată şi am putut aprecia că pe cei 75 de metri amenajaţi becurile sunt bine puse, scoţând în evidenţă pereţii şi formaţiunile, permiţând circulaţia peste pod (foto 2). În septembrie însă lumina era mult redusă, nemaiasigurând circulaţia prin cavitate.

Să amintim - pentru completarea datelor despre potenţialul turistic al Peşterii Bolii - un paragraf din tomul VI al Lucrărilor Institutului de Speologie, citat mai sus. "În interior drumul a fost amenajat cu punţi pentru evitarea trecerii prin apă. În momentul de faţă aceste punţi nu mai pot fi utilizate, fiind putrede şi în parte prăbuşite."

Şi să nu uităm (vezi *Peşteri din România*, 1976) că o descriere din 1893 povestea despre traversarea călare a peşterii, lucru care ar fi perfect posibil şi astăzi.

*

În gara Băniţa (vezi harta de la pagina 25), pe 15 iunie 1980, Ică Giurgiu, Gabriel Silvăşanu şi Florica Berdei au descoperit o cavitate situată chiar înainte de cantonul de ieşire dinspre aval/Petroşani.

Apa Băniţei străpunge un pinten calcaros, galeria având 11 metri lungime, două intrări, înălţime aproape constantă de 3,5 metri şi 2,5 metri lăţime medie (imaginea 4); altitudine 736 metri. Desigur că această cavitate era ştiută dintotdeauna de localnici, dar prospectările noastre din zonă au introdus-o în repertoarul naţional. Cantonul aval se află la circa 100 metri faţă de clădirea principală a gării. La ora actuală gara Băniţa este singura din România care are o peşteră în perimetrul său (şi aceasta este posibil a fi traversată călare).

4 Dinspre aval, Peştera din gara Băniţa.
foto: Ică Giurgiu

Cheile Munceilor şi Jgheabului

Ică GIURGIU
(Clubul de speologie
"Emil Racoviţă" Bucureşti)

2 La ieşirea nordică a localităţii Crivadia, şoseaua trece peste un viaduct pus pe role.
fotografii: Ică Giurgiu

2.1 Pe sub viaduct sunt Cheile Crivadiei.

Pe DN66 Petroşani - Haţeg, după ce trecem peste un înalt viaduct (foto 2), ridicat peste apa Crivadiei (foto 2.1) - pe un capăt al său sprijinit pe role, ca să reziste schimbărilor de temperatură - intrăm în localitatea Crivadia (imaginea 3).

De aici se desprinde către dreapta (imaginea 3, harta 1) drumul forestier Crivadia - Tecuri (vezi şi harta de la pagina 25), care - după ce urcă aproximativ 100 de metri lungime pe două serpentine abrupte - ajunge pe versantul drept geografic al unei văi largi, flancată de dealuri rotunde şi ţuguiate ca nişte cuşme, pe feţele cărora apar câmpuri de lapiezuri sau pâlcuri de pădure.

Pe fundul văii se strecoară, aproape de nebăgat în seamă, un fir de apă subţire şi cuminte, Pârâul Munceilor. Albia este formată pe calcare mezozoice, sub care se

află probabil un relief pe roci metamorfice. Platoşa de calcar, puternic tectonizată, pleacă de la 1300 metri altitudine (dinspre nord), din zona Peşterii Tecuri şi se termină pe la 500 metri altitudine, dispărând sub depozite mai noi (neozoic). Pârâul Munceilor se adună pe cristalin şi ajunge pe calcare pe la 900 metri altitudine. Cu o sută de metri diferenţă de nivel mai jos el a dat naştere unui sistem carstic bine conturat, lung de mai mulţi kilometri, încă în curs de explorare (Peştera de la Malul Roşu, Peştera din Perete, Peştera Gaura Oanei şi multe alte cavităţi din apropierea acestora).

Cea mai veche captare laterală, acum colmatată, Peştera Fosilă, prima pe care o întâlneşti coborând din amonte - pe malul stâng geografic (vezi schiţa 21) - este lungă de 21,8 metri (are 8(-3/+5) metri denivelare) şi se află la 12 metri altitudine relativă faţă de talveg.

Puţin mai aval de ea, chiar la nivelul apei, se deschide intrarea joasă şi îngustă în Peştera de la Malul Roşu (foto 5), o cavitate care a ajuns în anul 1990 la 1003,5 metri lungime şi 54,7 metri denivelare. Denumirea ei a fost inspirată de culoarea calcarului de pe malul opus, derocat din drumul forestier pe panta din dreptul peşterii, pantă acum bine împădurită. În dreptul intrării în Peştera de la Malul Roşu apa dispare în subteran prin mai multe ponoare, care migrează după cum se adună sau se desfundă aluviunile. De aici în aval de obicei valea este seacă (foto 6) până când intrăm în Peştera Gaura Oanei (imaginile 7, 8; harta 8.1).

Aval de Peştera de la Malul Roşu valea se îngustează şi pereţii se ridică din ce în ce mai mult, pe măsură ce altitudinea scade. După aproximativ 250 metri distanţă de la Peştera de la Malul Roşu, într-un contrafort de stâncă al versantului stâng se deschide, imediat în apropi-

3 Din Crivadia, chiar din şoseaua Petroşani - Haţeg, se desprinde drumul forestier spre zona Gaura Oanei, Tecuri.
foto: Ică Giurgiu

Harta 1

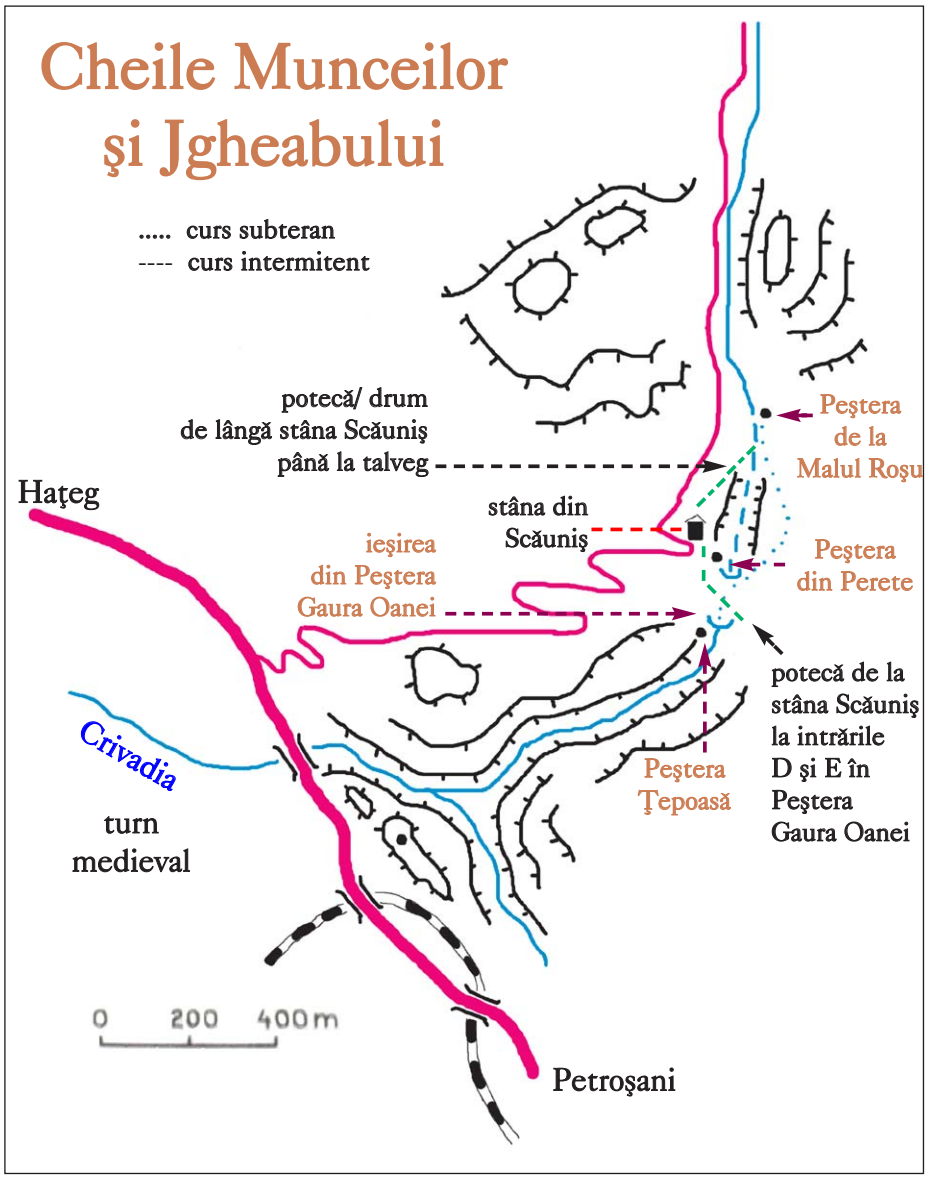

4 Turnul medieval de la Crivadia, de pe versantul stâng al cheilor cu acelaşi nume. Dincolo de linia ferată începe Retezatul.
foto: Ică Giurgiu

5 Triunghiulară, intrarea în Peştera de la Malul Roşu.
foto: Ică Giurgiu

6 În aval de Peştera de la Malul Roşu, valea nu mai este activă decât la viituri importante.
foto: Ică Giurgiu

erea actualului talveg, Avenul din Cheile Munceilor, adânc de 9 metri (poate fi coborât în ramonaj).

De aici valea se îngustează puţin şi trecem pe sub un portal; o dată depăşit, el se dovedeşte a fi o lespede uriaşă, desprinsă din versantul stâng. După alţi 50 de metri întâlnim o înşiruire de trei marmite (marmită = bazin unde adâncimea apei depăşeşte media pârâului, de obicei cu pereţi abrupţi şi lustruiţi), unde apa de ploaie care macerează frunzele căzute de pe versanţi creează condiţii pentru existenţa unei bogate lumi microorganice. Aval imediat de aceste trei marmite, în fiecare versant se deschide câte o peşteră mică.

Mai mergem încă 20 de metri pe firul văii; de aici urcăm 15 metri pe versantul drept şi ajungem la intrarea Peşterii din Perete; ea este situată deasupra unei scurte cavităţi şi este bine mascată de înclinaţia pantei. Ne aflăm în faţa unei foste pierderi a Văii Munceilor, care scurtcircuita versantul drept geografic. Deasupra Peşterii din Perete este micul platou cu stâna din Scăuniş.

Să revenim la firul Văii Munceilor, de unde am început urcuşul spre Peştera din Perete. Aval de noi se deschide maiestuoasă intrarea din amonte în Peştera Gaura Oanei (imaginile 7, 8; harta 8.1, intrarea A). Dacă după câţiva metri parcurşi în interiorul Peşterii Gaura Oanei ne întoarcem privirile spre amonte (figura 8), din acest unghi rămânem şi mai impresionaţi de dimensiunile arcadei săpate de Pârâul Munceilor.

Ne continuăm drumul în aval parcurgând o parte din galeria principală din Peştera Gaura Oanei (imaginea 9;

7 Intrarea din amonte în Peştera Gaura Oanei, văzută din gura Peşterii din Perete (temporar locuită).
foto: Ică Giurgiu, Valentin Ţintea, Bogdan Constantinescu

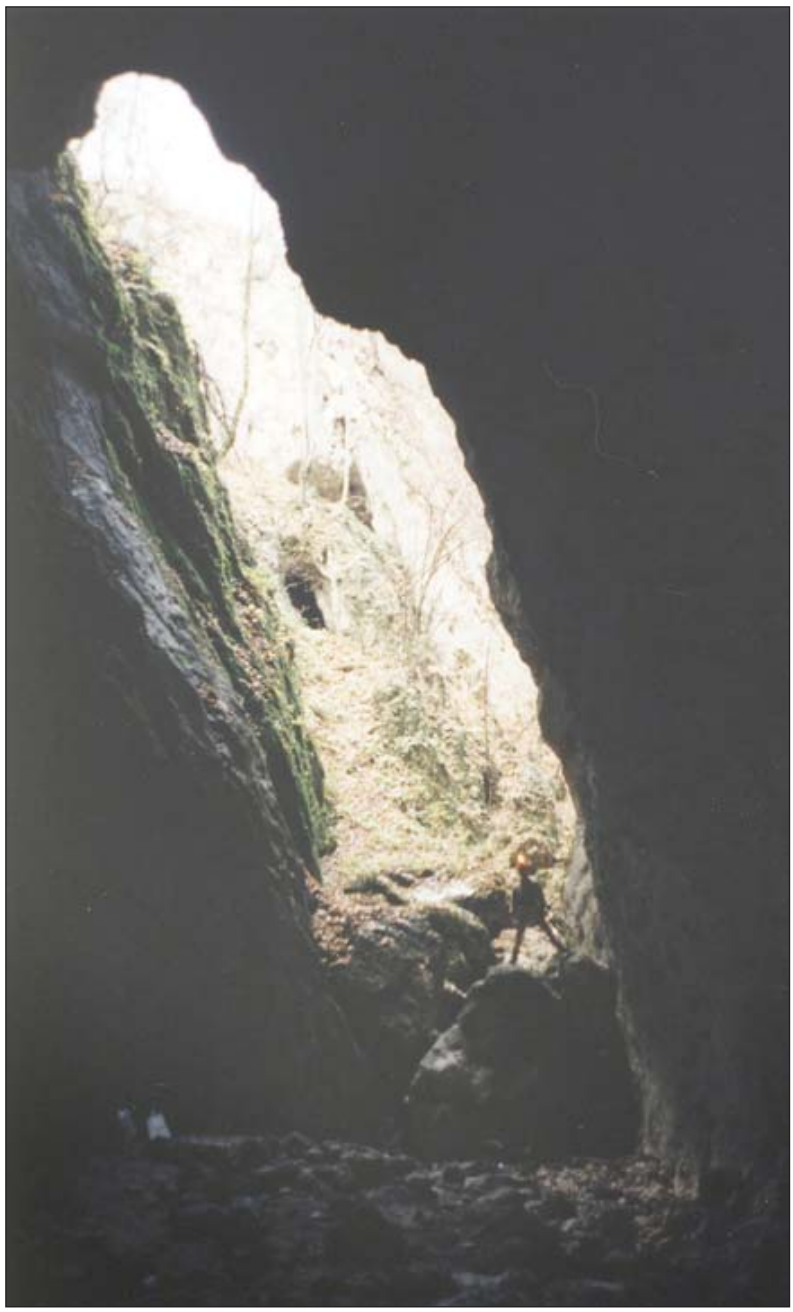

8 Intrarea din amonte în Peştera Gaura Oanei, văzută din interior. În fundal, intrările în Peştera de sub Peştera din Perete (jos) şi în Peştera din Perete (sus).
foto: Ică Giurgiu, Valentin Ţintea

1262 metri dezvoltare, 47,1 (-21,6/+25,5) metri denivelare). După aproximativ 100 de metri ajungem iarăşi la lumina zilei (intrarea D, harta 8.1), în dreptul intrării din mijloc a Peşterii Gaura Oanei (imaginea 10). Mai parcurgem de aici alţi aproximativ 100 de metri (cu două pasaje mai acrobatice) şi iată că se vede iarăşi lumină (imaginea 11; harta 8.1, intrarea E). Coborâm săritorile cu cascade de la ieşirea din aval a Peşterii Gaura Oanei şi de aici încep Cheile Jgheabului (imaginea 12).

După ce trecem de câteva marmite, pe versantul stâng observăm cele două intrări în Peştera Craniului. După câţiva metri înspre aval, dar pe versantul drept, la zece metri înălţime faţă de talveg, bine mascate de vegetaţie, sunt cele două intrări în Peştera Ţepoasă (130,2 metri lungime; 23(-17,1/+5,9) metri denivelare).

Urmează o cascadă de 6 metri (imaginea 13). Acesta este debutul porţiunii alpine a Cheilor Jgheabului, zonă care se poate parcurge integral numai dacă avem echipament special (corzi, coborâtoare, pitoane, scări, eventual protecţii din neopren). De aici şi până la cascada de 7 metri de dinaintea confluenţei cu Pârâul Crivadia (vezi harta 21) mai sunt

Peştera Gaura Oanei

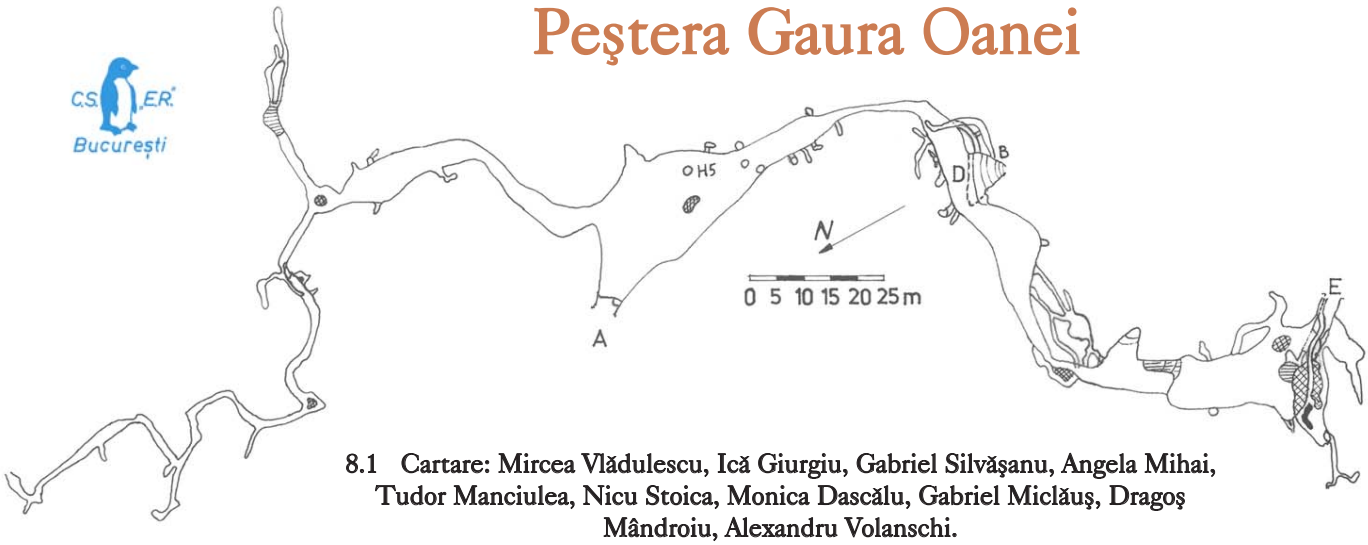

8.1 Cartare: Mircea Vlădulescu, Ică Giurgiu, Gabriel Silvăşanu, Angela Mihai, Tudor Manciulea, Nicu Stoica, Monica Dascălu, Gabriel Miclăuş, Dragoş Mândroiu, Alexandru Volanschi.
Sinteza datelor: Mircea Vlădulescu, Ică Giurgiu. Desen: Mircea Vlădulescu.
Pantograf: Ică Giurgiu, Adrian Mitrică, Mircea Vlădulescu.

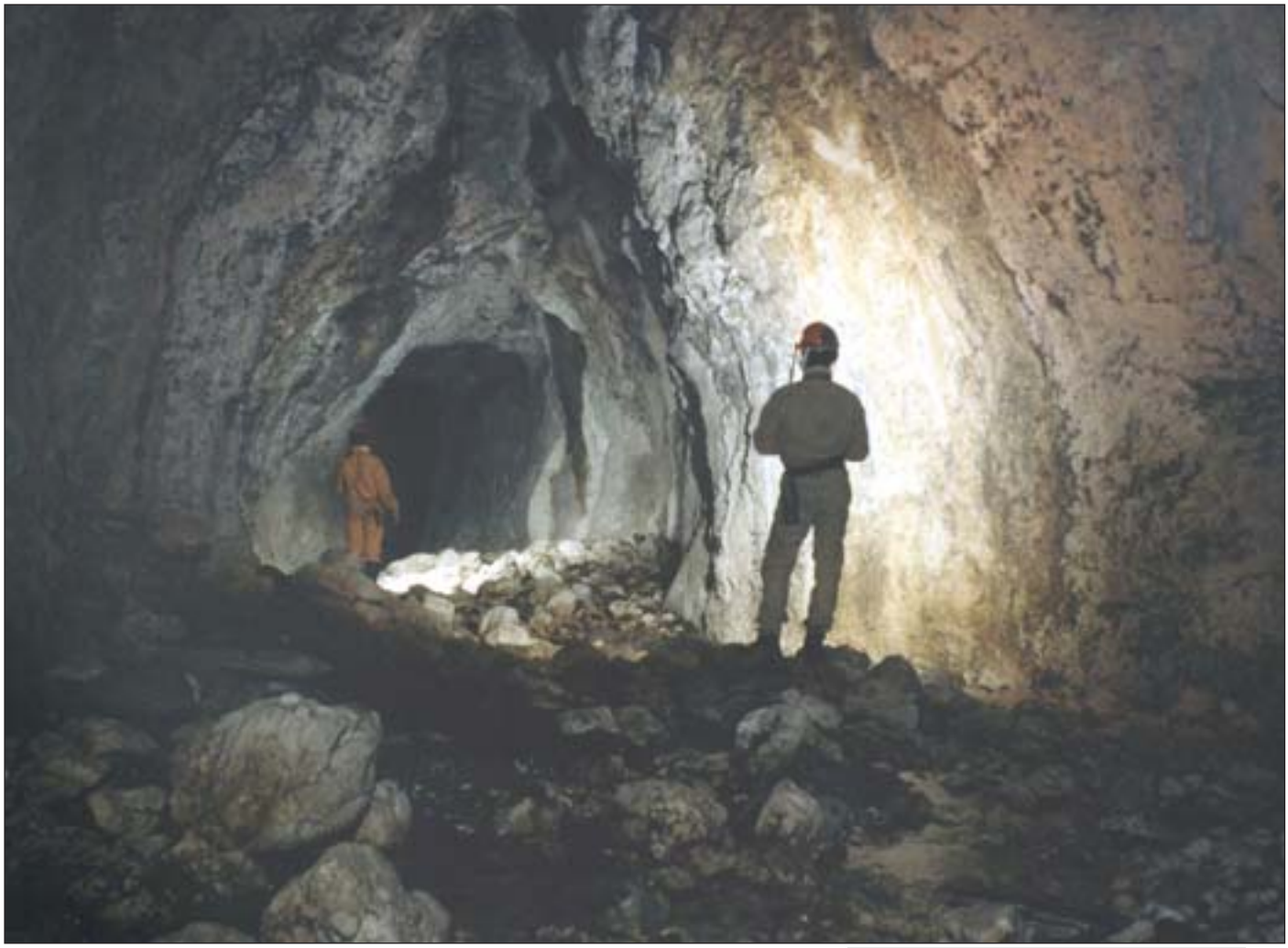

9 Aval de intrarea amonte în Peştera Gaura Oanei.
fotografii: Ică Giurgiu, Valentin Ţintea, Bogdan Constantinescu

10 Intrarea D în Peştera Gaura Oanei (vezi harta 8.1). Dacă din dreptul stânei Scăuniş pornim pe drumul forestier spre Crivadia, din a doua curbă care ajunge spre versantul drept al Văii Jgheabului găsim către nord o potecă care coboară la intrarea D.

11 Înainte de intrarea/ ieşirea E din Peştera Gaura Oanei (vezi harta 8.1), cale de acces spre Cheile Jgheabului, o sală spaţioasă, străbătută de pârâul subteran, are multe galerii laterale şi în tavan.
foto: Ică Giurgiu, Valentin Ţintea, Bogdan Constantinescu, Mircea Vlădulescu

câteva poteci sau locuri care ne permit să coborâm de pe ambii versanţi abrupţi sau surplombaţi până la firul apei şi să parcurgem unele tronsoane din Cheile Jgheabului.

Dacă până la această primă cascadă panta apei era în general domoală, de aici urmează o succesiune de trepte, repezişuri, cascade. Pereţii se vor apropia şi la mai puţin de un metru în câteva locuri. Valea va avea contorsionări violente iar colţii de stâncă îi vor învolbura pe alocuri apele. În unele marmite adâncimea apei va trece bine de un metru iar curentul va fi rece şi rapid. În preajma cascadelor, acolo unde pereţii sunt apropiaţi, curentul de aer de pe vale se face bine simţit. Cu cât echipa care parcurge acestă porţiune este mai numeroasă scade ritmul de înaintare şi creşte expunerea la condiţii vitrege de climat.

Sunt câteva locuri în Cheile Jgheabului unde în plină zi de vară căldura şi lumina intensă par uitate (imaginile 18, 19, 20). Iar dacă debitul apei a fost sporit de ploi puternice, dificultatea parcurgerii Cheilor Jgheabului creşte considerabil. Ultima cascadă de pe vale, de 7 metri înălţime, aflată înainte de confluenţa cu Pârâul Crivadia (imaginea 22) poate fi ocolită pe versant.

Am ajuns la locul de vărsare a Pârâului Muncei/ Jgheab în Pârâul Crivadia, care sosește din stânga noastră cum coborâm pe vale (imaginea 23). Pe acesta din urmă, parcurgând înspre aval cheile din imaginea 2.1, ajungem repede sub viaductul din imaginea 2.

Pe apa Crivadiei înspre amonte (imaginea 23), începe o porţiune de chei lungă de câteva sute de metri, printre pereţi

12 Aval de intrarea E a Peşterii Gaura Oanei încep Cheile Jgheabului, cu primele marmite şi repezişuri.
foto: Emilia Marinescu, Mircea Vlădulescu, Radu Călinescu

13 Cascada de 6 metri din aval de Peştera Ţepoasă. Pe malul ei drept este un amaraj din două pitoane cu expansiune, cu urechi şi lanţ între ele; dar de la amaraj se coboară direct prin cascadă. Dacă folosim unul din pomii de pe malul stâng geografic evităm cea mai mare parte a căderii de apă.

foto: Emilia Marinescu, Mircea Vlădulescu

14 Un pic aval faţă de cascada de 6 metri, o cădere de doar 3 metri (amaraj pe malul drept, 2 pitoane cu expansiune, cu urechi); marmita de la baza ei, ca şi în alte asemenea locuri, poate conţine resturi periculoase de trunchiuri.
foto: Radu Călinescu, Emilia Marinescu, Mircea Vlădulescu

15, 16
Cu 65 metri altitudine mai jos de buza cascadei de 6 metri (din aval de Peştera Ţepoasă) un prag de 3 metri, cu marmită la bază adâncă de peste 1,5 metri. Amaraj pe malul drept, 2 pitoane cu expansiune, cu urechi.
foto
Emilia Marinescu, Mircea Vlădulescu, Ică Giurgiu

impunători și de multe ori foarte apropiați; va fi un parcurs acvatic, prin marmite uneori destul de adânci, dar binevenit pentru destindere într-o zi călduroasă de vară. Ieșim înspre amonte chiar la șoseaua Petroșani - Hațeg.

Pe malul stâng geografic al Pârâului Crivadia, aproape de șoseaua națională (în câteva minute accesibil de la ea), chiar înainte de viaductul din imaginea 2, se află turnul medieval din imaginea 4. De lângă el putem privi spre nord, de-a lungul tăieturii pe care se află Cheile Jgheabului.

17, 18
Aval de cascada din imaginile 15-16 este o cădere de apă de 6 metri, cu un adăpost față de jetul lichid pe malul stâng geografic, la baza ei. (Apoi urmează o cascadă de 8 metri.) Amaraj: două pitoane cu expansiune, pe malul stâng, cu legătură între ele.

fotografii:
Ică Giurgiu,
Mona Diaconu
(CT Chindia Târgoviște)
Mircea Vlădulescu,
Emilia Marinescu

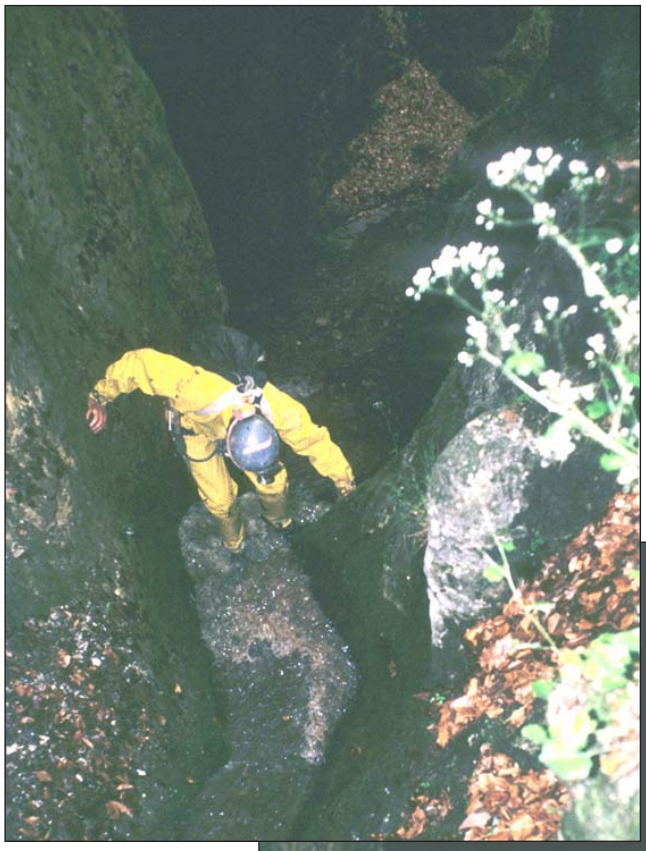

19, 20 Partea cea mai întunecoasă, rece şi acvatică a Cheilor Jgheabului se află mai jos de cascada din imaginile 17-18: o cădere de apă de 8 metri, urmată la bază de o bălăceală prin câteva marmite furioase, lustruite şi adânci.
foto: Icã Giurgiu (București), Adrian Oprin (Timișoara)

Harta 21

Cheile Munceilor şi Jgheabului

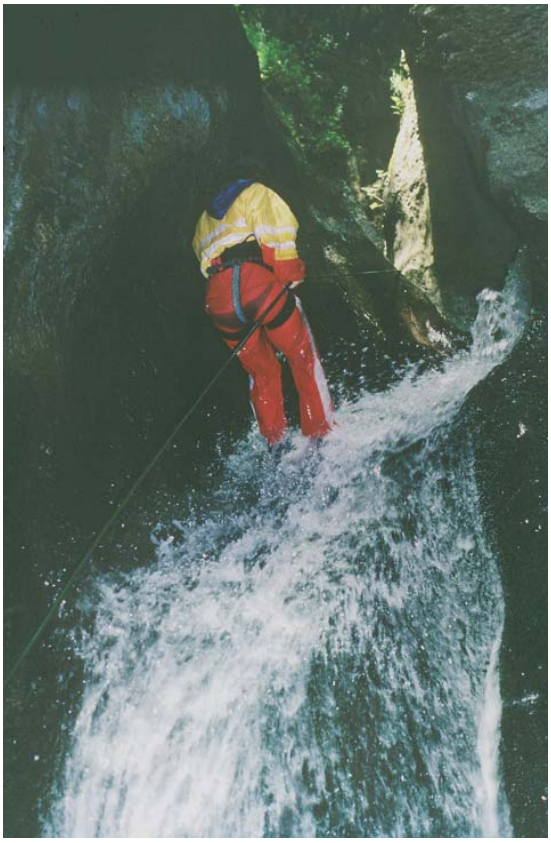

Peştera Fosilă
Peştera de la Malul Roşu, 760 metri altitudine
Avenul din Cheile Munceilor
1,2
1,5
2
2
1,7
portal
Peştera de sub cele 3 marmite
1,5
2,5
2,5
1
3
662 metri altitudine, intrarea din amonte în Peştera Gaura Oanei
Peştera Coridorului
Peştera din Perete
Peştera de la parter
Peştera Ruletei
traseul prin Peştera Gaura Oanei
Peştera Ţepoasă
Peştera Craniului
cascadă în trepte, posibil colmataj cu trunchiuri şi pietre; piton lamă pe malul drept
(vezi imaginea 14) 3
6 (vezi imaginea 13)
3
1
1
0,5
afluent pe perete, care depune văluri şi odontolite
potecă de ieşire spre drumul forestier care coboară în Crivadia
0,5
1,5
590 altitudine; 2 pitoane pe malul drept, cu lanţ; se poate ocoli urcând 3-4 metri pe malul stâng şi coborî pe lângă ea
afluent slab
Peştera Despicată
0,5
potecă de ieşire spre platoul de deasupra malului stâng
are 2 pitoane pe stânga
afluent
0,5
1
1
1
3
3
6
1
1
5
1
1
1
8
1,5
0,5
600 metri altitudine; 2 pitoane şi buclă, pe malul stâng, marmită adâncă la bază; dacă se urcă deasupra buzei cascadei se poate face rapel de 10 metri de pe malul stâng, la depărtare de cascadă
2
7
2 pitoane cu urechi, pe dreapta; marmită 1,5 metri adâncime la bază; vezi imaginile 15-16
Crivadia
0
100 metri

C.S. „E.R." Bucureşti

schiţă realizată de Ică Giurgiu

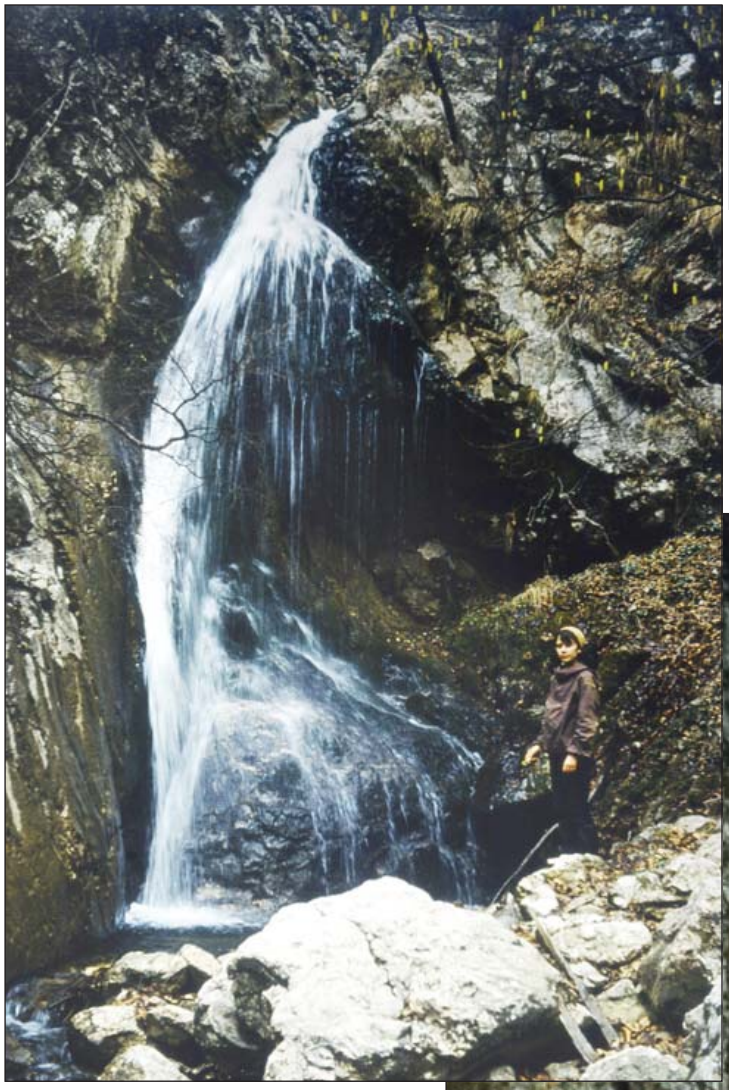

22 Ultima cascadă din aval de pe Cheile Jgheabului, de 7 metri; poate fi ocolită pe versant.
fotografii: Ică Giurgiu, Mihaela Iordache

23 Aval de cascada din imaginea 22, din stânga vine apa Crivadiei, pentru care Cheile Jgheabului sunt afluent.

Bibliografie

Ică Giurgiu - **Zona carstică Cheile Munceilor - Cheile Jgheabului** - Buletinul Clubului de speologie "Emil Raco-viţă" Bucureşti, nr. 1, Bucureşti, 1973, paginile 22-30

Ică Giurgiu, Mircea Vlădulescu - **Peştera Gaura Oanei** - Buletinul Clubului de speologie "Emil Racoviţă" Bucureşti, nr. 12, Bucureşti, 1989, paginile 70-83

Mircea Vlădulescu, Gigel Cuţa - **Peştera de la Malul Roşu** - Buletinul Clubului de speologie "Emil Racoviţă" Bucureşti, nr. 13, Bucureşti, 1990, paginile 1-13

Mircea Vlădulescu, Ică Giurgiu - **Noi descoperiri în Cheile Munceilor - Cheile Jgheabului** - Buletinul Clubului de speologie "Emil Racoviţă" Bucureşti, nr. 12, Bucureşti, 1989, paginile 84-96

Brâul lui Răducu

text şi fotografii:
Ion RĂDOI (Bucureşti)

Brâul lui Răducu sau Brâul Mare al Jepilor încinge Muntele Jepii Mici în jurul altitudinii de 1800 m, între Valea Urlătoarea Mică şi Valea Jepilor, fiind cotat drept traseu alpin cu grad de dificultate 1A (vezi harta 1). Intrările sunt destul de clare din ambele capete.

Eu am preferat să îl parcurg dinspre Muchia Urlătorilor spre Valea Jepilor pentru că prima jumătate, până în Şaua Clăii Mari, este foarte clar vizibilă din Muchia Urlătorilor, ceea ce îţi creşte moralul când mergi prima oară pe acolo. Poteca este foarte bine conturată şi, în plus, se merge cu soarele în spate.

11 octombrie 2006; împreună cu Şerban Nechita. Prima parte a traseului coincide cu drumul Schiel (traseu 25, anexa 2), de la Buşteni spre cabana Piatra Arsă. Poteca urcă în serpentine bine trasate şi ne scoate cam după 2 ore pe Muchia Urlătorilor, care desparte Văile Urlătoarea Mică şi Urlătoarea Mare. Muchia Urlătorilor este zona de gol alpin aflată la ieşirea din pădure, chiar înainte de a începe cablurile. Este locul unde sunt grupaţi vreo trei stâlpi din fostul funicular Schiel. Din Muchia Urlătorilor se văd clar, spre dreapta cum urcăm, Claia Mare şi Şaua Clăii Mari, precum şi traseul brâului, care merge aproape pe curbă de nivel. În imaginea 2, peretele sudic al Jepilor Mici şi Brâul lui Răducu.

Intrarea pe brâu se face din drumul Schiel, chiar înainte de a ieşi pe Muchia Urlătorilor, în zona unde poteca este foarte erodată. Un hăţaş foarte clar porneşte spre dreapta (în sensul de urcare), traversând un pâlc de molizi şi apoi Valea Urlătoarea Mică, pe curbă de nivel. La ieşirea din molidiş poteca urcă pieptiş, pe o distanţă de vreo 30-40 m, până la baza peretelui (vezi imaginea 3, detaliu din fotografia 2). După cum se vede, poteca este foarte clară.

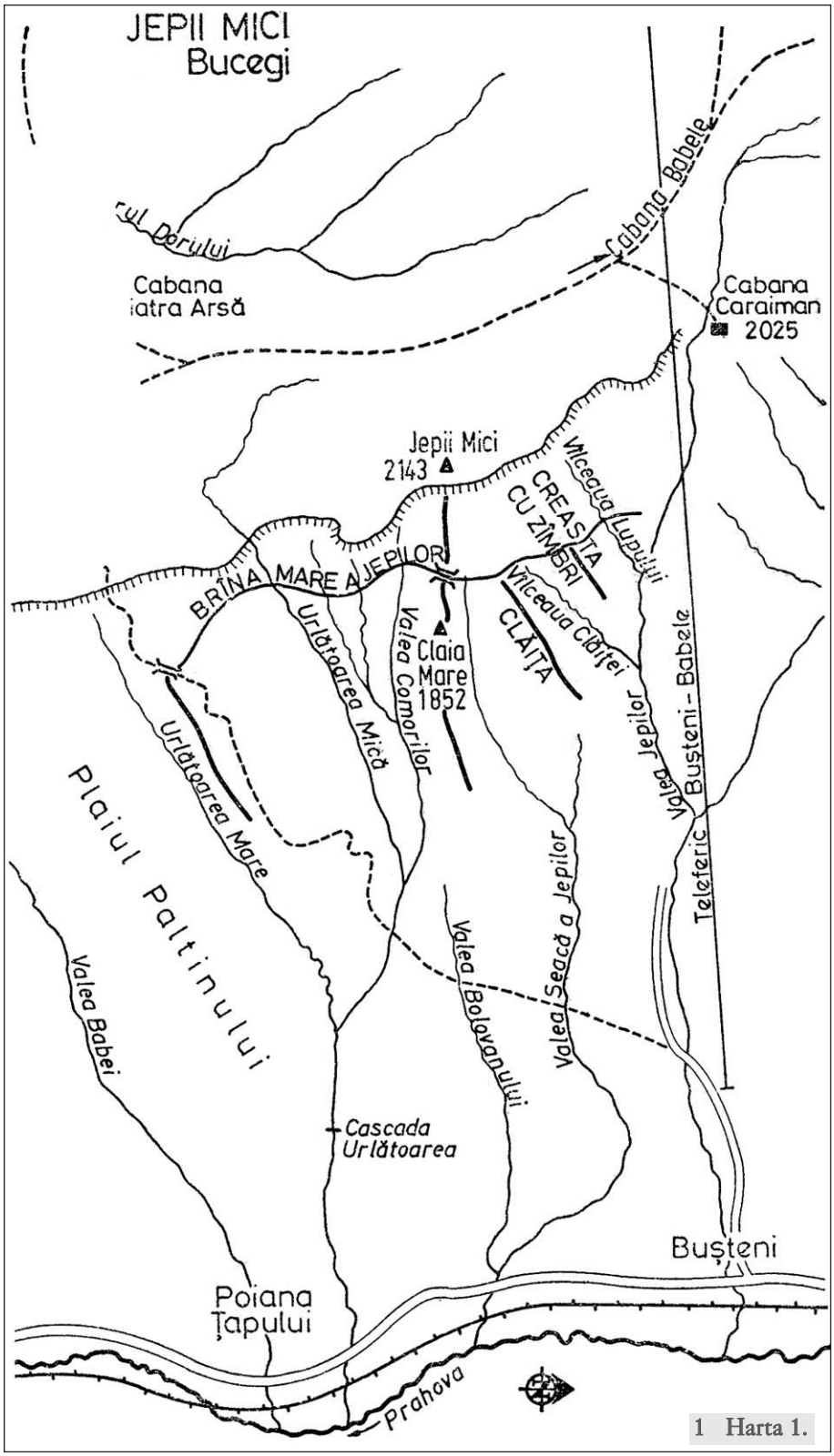

1 Harta 1.

După părerea mea, până în şa există un singur punct în care poteca poate pare neclară, în zona Văii Comorile de Mijloc, unde la un moment dat ai senzaţia că un

2 Peretele sudic al Jepilor Mici şi Brâul lui Răducu.

3 Detaliu din imaginea 2.

4 Muchia Clăii şi strunga de dinainte de vârf, văzute din poteca Schiel.

bolovan blochează poteca iar dincolo de el e hău. Dacă te urci pe bolovan vezi că poteca continuă fără probleme. Am traversat Urlătoarea Mică şi cele trei fire ale Văii Comorilor şi după 1½ ore, timp în care am şi filmat, ajungem în Şaua Clăii Mari.

Din şa merită să ne abatem până pe Claia Mare, de unde privelişte spre Buşteni este deosebită. Teoretic, din şa până pe vârf se fac cam 25 de minute. Practic, poteca este inundată de jnepeni şi dacă nimereşti în desiş poţi să pierzi semnificativ mai mult timp. Muchia Clăii Mari este cotată tot 1A, ca şi brâul propriu-zis, dar este ceva mai dificilă, în special din cauza potecii neclare şi a porţiunii finale - o strungă destul de expusă, cu cabluri. În imaginea 4 se observă Muchia Clăii şi strunga de dinainte de vârf, văzute din poteca Schiel.

Pe Muchia Clăii poteca trece printr-o zonă cu multă zadă, care toamna ţi se scutură în cap, apoi intră în jnepeniş. Aici sunt şanse mari să pierdeţi poteca, aşa că bine ar fi să încercaţi să ocoliţi jnepenişul, prin stânga; altfel veţi fi nevoiţi să mergeţi de-a buşilea pe la rădăcinile jnepenilor (imaginea 5) şi până la urmă tot veţi pierde poteca.

Muchia Clăii ne oferă panorame foarte spectaculoase: oraşul Buşteni văzut de sus, Valea Seacă dintre Clăi, Peretele cu Flori, Creasta cu Zâmbri şi Clăiţa.

Privind de pe Muchia Clăii spre şa încercăm să vedem traseul brâului în continuare. Aparent, poteca are o discontinuitate puternică la baza Peretelui cu Florile (vezi harta 2) - o ruptură pe unde nu se poate trece fără asigurare. Se vede o pată albă pe peretele calcaros, de unde s-a desprins un bolovan care pare să fi rupt poteca în cădere. Deşi este destul de ac-

5 Pe sub jnepeni, pe Muchia Clăii.

cidentată, zona cu ruptura nu pune probleme. În imaginile 6 și 7 puteți vedea locul cu ruptura fotografiat de pe Muchia Clăii, apoi din potecă.

În continuare, poteca de pe Brâul lui Răducu traversează Valea Seacă dintre Clăi (Valea Seacă a Jepilor), trece pe deasupra Clăiței și Crestei cu Zâmbri. Schițele din imaginile 1 și 8 (hărțile 1 și 2) sunt reproduse din cartea lui Walter Kargel, *Drumuri spre culmi*, Editura Sport-Turism, București, 1988.

Din Șaua Clăii Mari până în Valea Jepilor facem cam 1-1½ ore, în funcție de cât stăm să admirăm peisajele. Pasaje expuse nu există, poteca este destul de clară, cu ceva mai multe bălării decât până acum. Există totuși două locuri mai dificile: o săritoare de vreo 3-4 metri cu doi bușteni alunecoși (imaginea 9) și o bucată de brână foarte îngustă (imaginea 10). Porțiunea cu brâna poate fi totuși ocolită pe deasupra, așa cum am văzut după ce am trecut de ea.

6 Ruptura de pe Brâul lui Răducu, pe porţiunea Şaua Clăii Mari - Valea Jepilor, fotografiată de pe Muchia Clăii.

7 Ruptura de pe Brâul lui Răducu, pe porţiunea Şaua Clăii Mari - Valea Jepilor, fotografiată de pe brâu.

anexa 1 (extras din *Ghidul Bucegilor*, revista Invitație în Carpați, numerele 63-66)

24. Bușteni (885 m) - Valea Jepi - cabana Caraiman (2025 m) - cabana Babele (2206 m)

Cruce albastră. Multe zone cu cabluri sau diverse mici amenajări pentru siguranța circulației turistice. Traseul poate suferi, pe alocuri, de la un anotimp la altul, deteriorări bruște, uneori incomodând parcurgerea. Nu recomandăm străbaterea lui cu rucsaci masivi ca volum ori greutate. Timp de mers: 4-5 ore (3-4 ore în sens invers); durata de parcurgere poate crește foarte mult dacă este zăpadă, gheață sau ceață. Iarna,

traseul devine foarte greu, periculos. Surse de apă puține (posibil poluate), locuri de cort (în poiana din amonte de stația telecabinei și după ce ieșim în dreptul cabanei Caraiman). Locuri de belvedere.

La urcare din Bușteni, când trecem ultima dată apa pe malul ei stâng geografic, înainte de această trecere - spre stânga - se desprinde, pe malul drept geografic, ascendent, poteca spre Brâul lui Răducu, traseu nemarcat turistic, bine de parcurs în prezența unui cunoscător al locurilor. Acest parcurs face legătură cu traseul turistic marcat cu triunghi albastru, Bușteni (885 m) - canton Jepi - cabana Piatra Arsă (1950 m).

anexa 2 (extras din *Ghidul Bucegilor*, revista Invitație în Carpați, numerele 63-66)

9 Pe Brâul lui Răducu, săritoarea cu bușteni alunecoși.

10 Pe Brâul lui Răducu, bucata de brână foarte îngustă (poate fi ocolită pe deasupra).

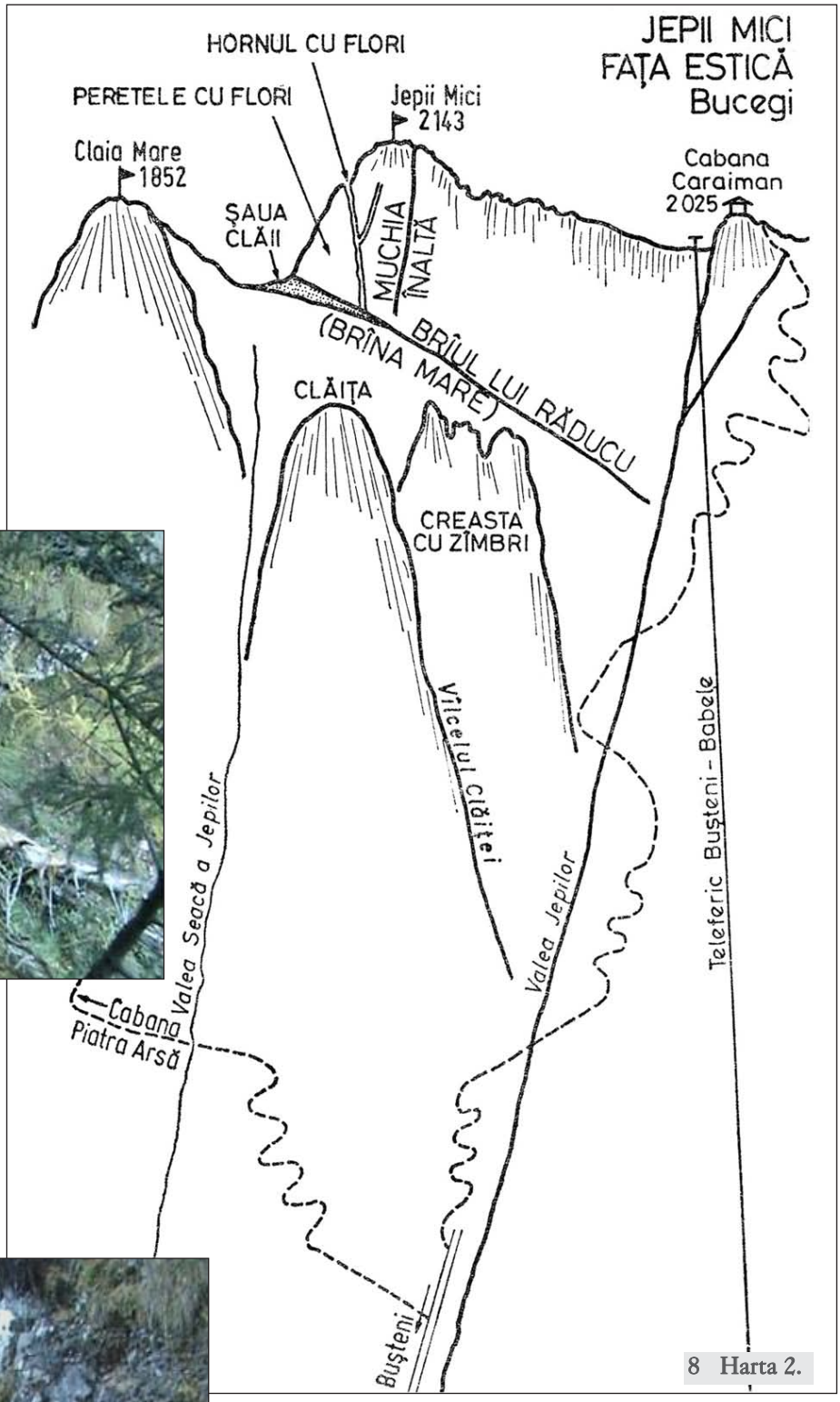

8 Harta 2.

25. Bușteni (885 m) - Creasta Urlătorilor - canton Jepi - cabana Piatra Arsă (1950 m)

Triunghi albastru. Timp de mers: 3½-4½ ore (3-3½ ore în sens invers); durata de parcurgere poate crește foarte mult dacă este zăpadă, gheață sau ceață. Iarna, traseul poate deveni foarte greu, sau chiar periculos. Surse de apă puține, locuri de cort. Multe locuri de belvedere.

Peste creasta rar umblată

text şi fotografii:
Dinu BOGHEZ
(Râmnicu Vâlcea)

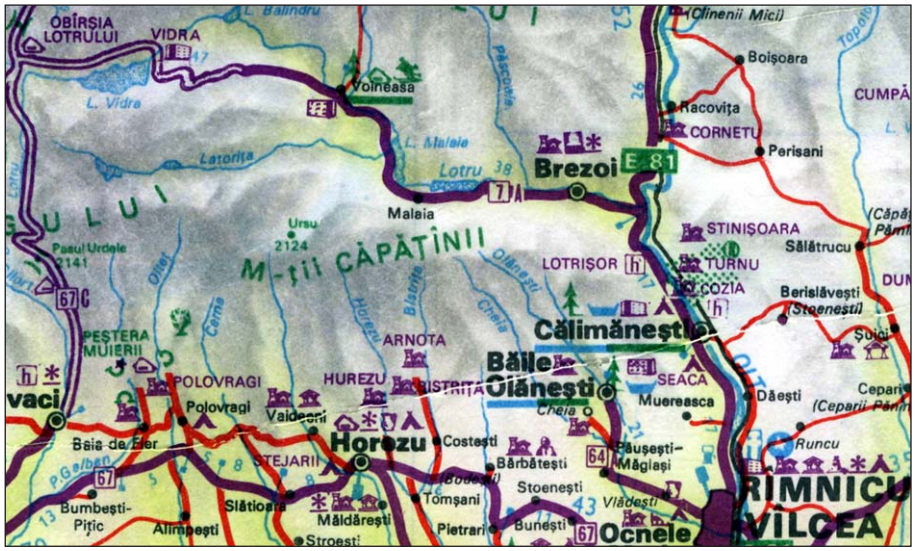

1 Harta 1.

Nu era singura dată când plecam de unul singur într-o excursie al cărui traseu era în parte necunoscut. Era sfârşit de iunie 2005.

Am pornit din satul Cerna, de la est de Polovragi (vezi harta 1, extras din lucrarea lui Nae Popescu, *Munţii Căpăţânii*, colecţia Munţii Noştri, numărul 15, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1977). Curge drumul de-a lungul apei cale de mai bine de 15 kilometri şi panglica cristalină farmecă privirile tot timpul.

Pe dreapta întâlnesc un drum, la fel de bun ca acel pe care mă aflu şi care urcă spre Muchia Fometeştilor, cu care sper să mă pot întâlni mai sus, după ce voi părăsi valea. Apoi, pe stânga, câţiva oameni se învârt în jurul unei movile uriaşe de lemne fumegânde. Aici se face mangal şi oamenii sunt plini de funingine.

Uneori pe vale apar firişoare de apă timide, alteori câte un scoc firav trădează prezenţa câte unui izvor. Şi drumul merge înaintea maşinii parcă fără să urce. Deodată muntele îngustează valea. Doi pereţi de stâncă, verticali, strâng zdravăn drumul. Sunt nişte chei foarte scurte, cu brazi aninaţi pe buza abrupturilor. Aici calcarul este la el acasă şi e pe undeva şi Peştera lui Vâjgău.

După chei încep serpentinele. Apare şi un drum pe stânga. Dacă aş lua-o pe acolo, aş sui în creasta Corşorului şi tot în cununa Căpăţânii aş ajunge. Când serpentinele se sfârşesc, drumul devine noroios, sfâşiat de făgaşe. De aici încep excursia pe jos.

Ajung repede pe un fel de platformă pe care sunt înşirate utilaje cu care se dezgolesc cu sălbăticie coastele munţilor. Un stupar a venit aici cu prisaca. Într-un vagon aflu un băietan morocănos. Cum ajung pe creastă? Ia-o pe drumul de TAF şi ajungi pe Milescu.

Printre pâraiele ce se înoadă pe drum, pe panta brutală a acestuia, urc din greu. După ceva mai mult de un ceas sunt în creastă. În jos, către locurile în care se zăreşte o stână, drumul pare destul de lat şi, mai ales, umblat. În sus, de abia se înfiripă o urmă de potecă, ascunsă sub un clin al muntelui. Mai departe însă, aceasta se transformă în drum bine bătut. Turmele l-au frământat de curând.

Fac primii paşi ai traseului pe care mi l-am propus, între două lumi: cea generoasă, a pădurii de nepătruns, cu frunze proaspete de fag şi cealaltă, sălbatec dezgolită de mâna omului. Mă îndrept către Muntele Milescu, aşa cum îmi spusese băietanul. Drumul pietros urcă liniştit. Doar o singură dată apar serpentine. Adeseori, prin luminişuri, zăresc plaiul Muntelui Corşoru şi crestele înalte spre care mă îndrept. Cupola Balotei se iveşte semeaţă şi, spre stânga, înălţimile care duc spre Nedeia.

Am ajuns în creasta muntelui, pe drumul de TAF, către ora 10. Sosesc într-o poiană în care pasc mulţime de vaci. Trebuie să fie prin preajmă o stână. Un drum bun coboară spre dreapta. În sus, către un vârf cu brazi îmbătrâniţi, urcă o potecă, mai mult un hăţaş. Pe acolo o iau.

Urc câtăva vreme şi când se potoleşte urcuşul, o imagine deosebită, puţin obişnuită pentru Munţii Căpăţânii, îmi apare în faţă. Un abrupt calcaros, cu grohotiş la poalele lui. Acum ştiu unde sunt. În faţă am Muntele Găuriciu, pe creastă, cu lapiezuri la tot pasul (imaginea 3).

Poteca devine doar un brâu cu iarbă mătăsoasă, îmbietoare la popas şi ocoleşte vârful din cale, pe stânga. Merg de vreo trei ore şi soarele dogoreşte puternic. Zăresc stâna cu saivan din Milescu (imaginea 4). Când cobor de pe brână dau de un alt drum; o ramură coboară, alta urcă. Pe aceasta din urmă continui. Când urc pe plaiul bătut de soare privesc pe o muchie apropiată stâna Căşăriei, acolo unde am înoptat o dată, când coboram spre Vaideeni. Peste ea o altă muchie, care coboară din Vf. Romanului; văd silueta cantonului unde am petrecut minunate nopţi de iarnă.

Trec peste creastă şi în vale zăresc forfota stânei. O ocolesc de departe, gândindu-mă că poate scap de câini. Da de unde... Strig la ciobani, pregătesc sprayul şi merg mai departe, cu câinii fioroşi după mine. Până la urmă mă lasă în pace. Acum sui mai liniştit.

Urcuşul printre lespezi calcaroase mă scoate în Vârful Pietrei Stroeştilor, la 1721 metri. Curând ajung la fântâna din Curmătura Stroeştilor. Mă opresc pentru o scurtă odihnă. De când părăsisem maşina, din Valea Cernei, s-au împlinit până aici 4½ ore.

O cireadă de vite vine la adăpat, apoi se retrag la umbra brazilor nu prea depărtaţi. Am de mers în continuare pe

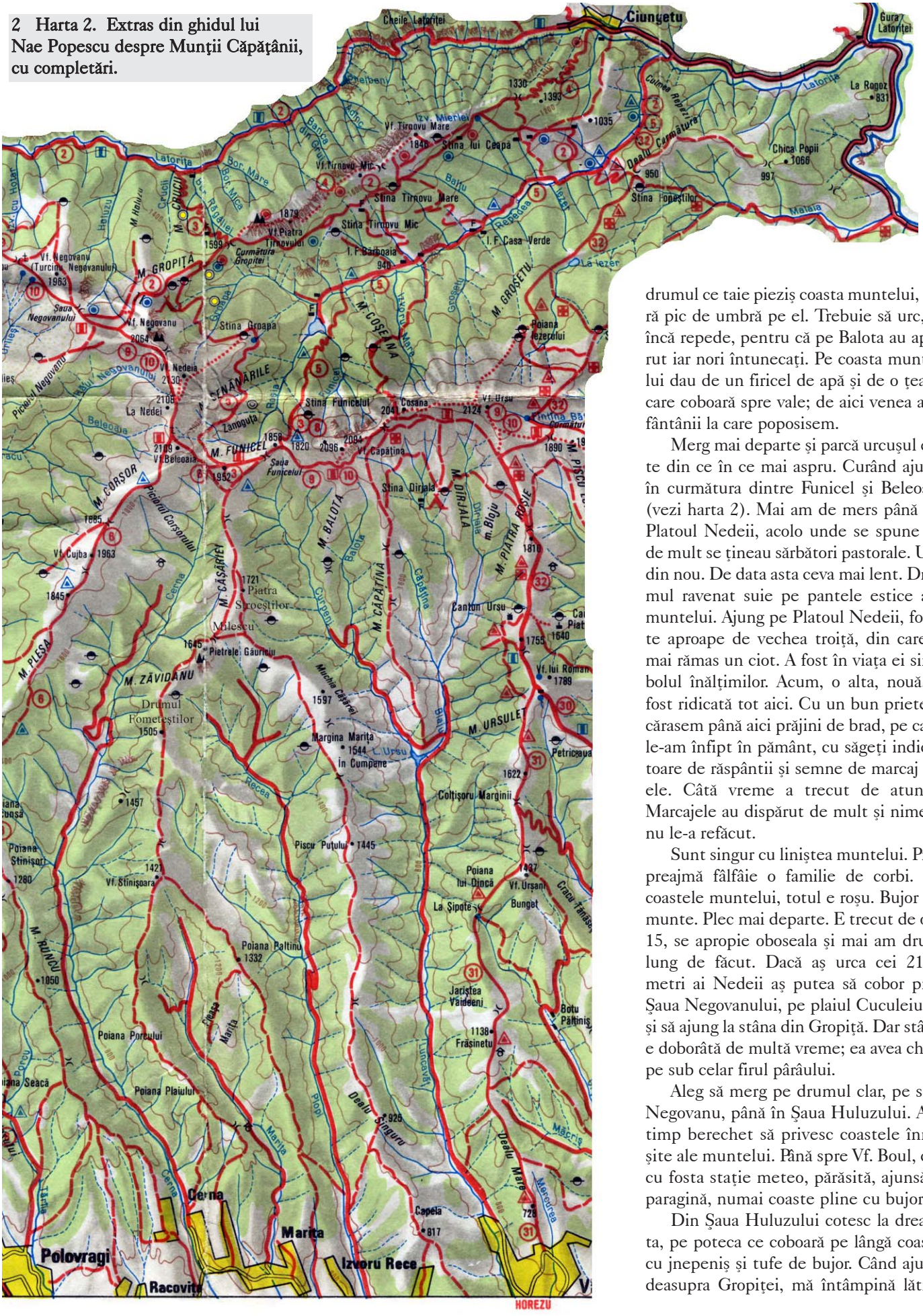

2 Harta 2. Extras din ghidul lui Nae Popescu despre Munţii Căpăţânii, cu completări.

drumul ce taie pieziș coasta muntelui, fără pic de umbră pe el. Trebuie să urc, și încă repede, pentru că pe Balota au apărut iar nori întunecați. Pe coasta muntelui dau de un firicel de apă și de o țeavă care coboară spre vale; de aici venea apa fântânii la care poposisem.

Merg mai departe și parcă urcușul este din ce în ce mai aspru. Curând ajung în curmătura dintre Funicel și Beleoaia (vezi harta 2). Mai am de mers până pe Platoul Nedeii, acolo unde se spune că de mult se țineau sărbători pastorale. Urc din nou. De data asta ceva mai lent. Drumul ravenat suie pe pantele estice ale muntelui. Ajung pe Platoul Nedeii, foarte aproape de vechea troiță, din care a mai rămas un ciot. A fost în viața ei simbolul înălțimilor. Acum, o alta, nouă, a fost ridicată tot aici. Cu un bun prieten, cărasem până aici prăjini de brad, pe care le-am înfipt în pământ, cu săgeți indicatoare de răspântii și semne de marcaj pe ele. Câtă vreme a trecut de atunci! Marcajele au dispărut de mult și nimeni nu le-a refăcut.

Sunt singur cu liniștea muntelui. Prin preajmă fâlfâie o familie de corbi. Pe coastele muntelui, totul e roșu. Bujor de munte. Plec mai departe. E trecut de ora 15, se apropie oboseala și mai am drum lung de făcut. Dacă aș urca cei 2130 metri ai Nedeii aș putea să cobor prin Șaua Negovanului, pe plaiul Cuculeiului și să ajung la stâna din Gropița. Dar stâna e doborâtă de multă vreme; ea avea chiar pe sub celar firul pârâului.

Aleg să merg pe drumul clar, pe sub Negovanu, până în Șaua Huluzului. Am timp berechet să privesc coastele înroșite ale muntelui. Până spre Vf. Boul, cel cu fosta stație meteo, părăsită, ajunsă o paragină, numai coaste pline cu bujor.

Din Șaua Huluzului cotesc la dreapta, pe poteca ce coboară pe lângă coasta cu jnepeniș și tufe de bujor. Când ajung deasupra Gropiței, mă întâmpină lătrat

3 Relieful calcaros ruiniform al Muntelui Găuriciu. Vedere din drumul Fometeştilor (muchia care coboară în satul Mariţa, aflat între localităţile Polovragi şi Horezu).

de câini. O stână nouă era ridicată în locul celei vechi. Până aici mersesem 8 ore. Mândru de ea, ciobanul îmi arată cum şi-a organizat fluxul tehnologic. Spun că merg la Târnovu Mic, la stânele Ţugueştilor, că pe baciul de acolo, Ştefan, îl cunosc de când eram copil. "E plecat în sat, la Învârtita Dorului." Plec şi dispar repede în poteca străjuită de pădurea de brad.

Mai am de mers mai bine de o oră până la stână. Poteca când urcă, când coboară. Când ajung pe sub abruptul Târnovului, prin grohotişul străjuit de colonia de paltini şi de dantelăria calcarului abrupt, parcă nu mai simt oboseala. Ştiu că mă apropii de un izvor cu apă rece. Ajung acolo unde poteca face un cot în

4 Peste Vârful Milescu (stâna are acelaşi nume), Balota închide orizontul. Vedere dinspre Găuriciu.

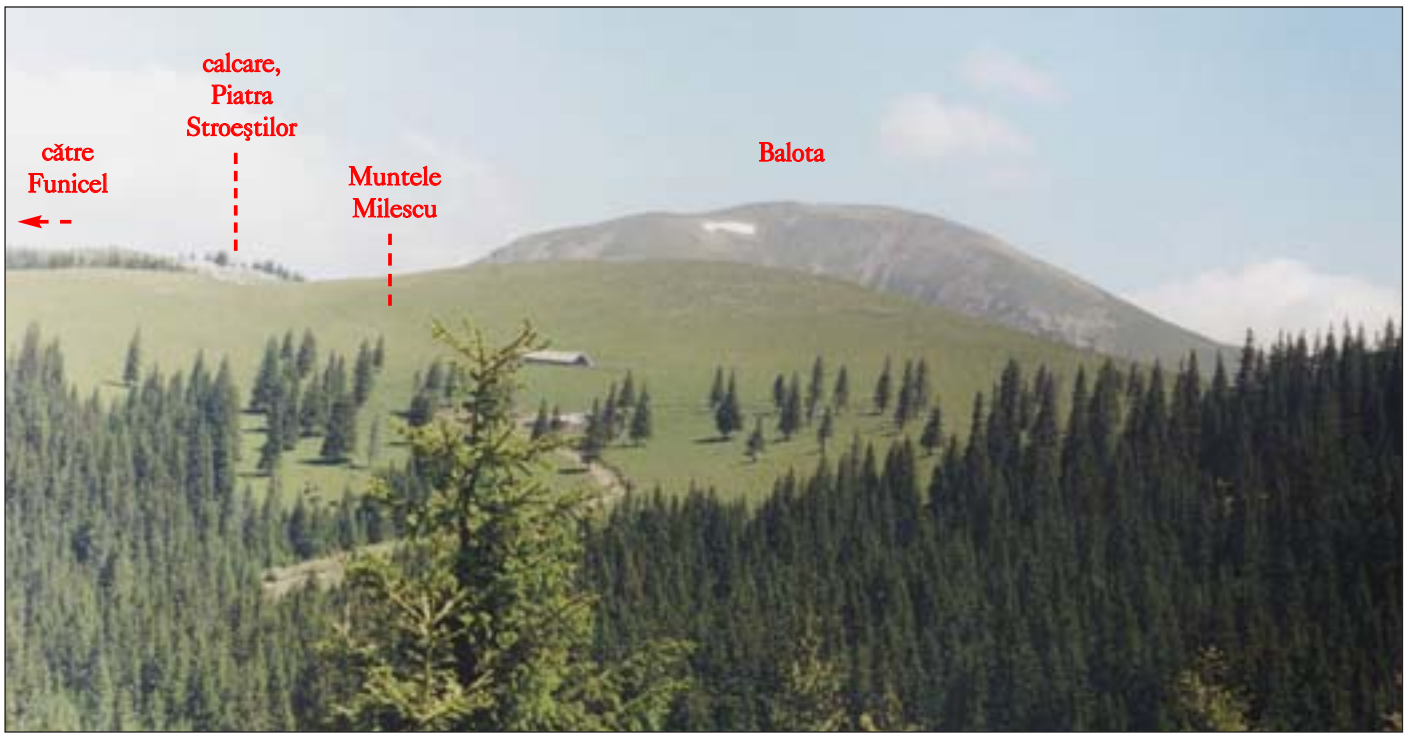

5 Vf. Balota, văzut dinspre Piatra Stroeştilor.

unghi drept.

Deasupra, către creasta Pietrii, se înalță Capul de Dac, stâncă semeață, cu horn și perete abrupt, pe care de mult urcasem cu coarda după noi. Peste 30 de minute ajung la stână, unde sfârșeam un drum de 9 ore. Amabili, ciobanii mă invită în "cabinet". Așa se numește casa de lemn în care dorm șefii stânei. Am parte de pernă și plapumă cu cearceaf!

A doua zi vreau să urc pe creasta Târnovului și să o parcurg în întregime. Le spun ciobanilor pe unde mă duc și las rucsacul în cabinet. Intru pe poteca pe care o parcursesem cu o zi înainte. Beau

6 Drumul urcă spre Şaua La Nedei.

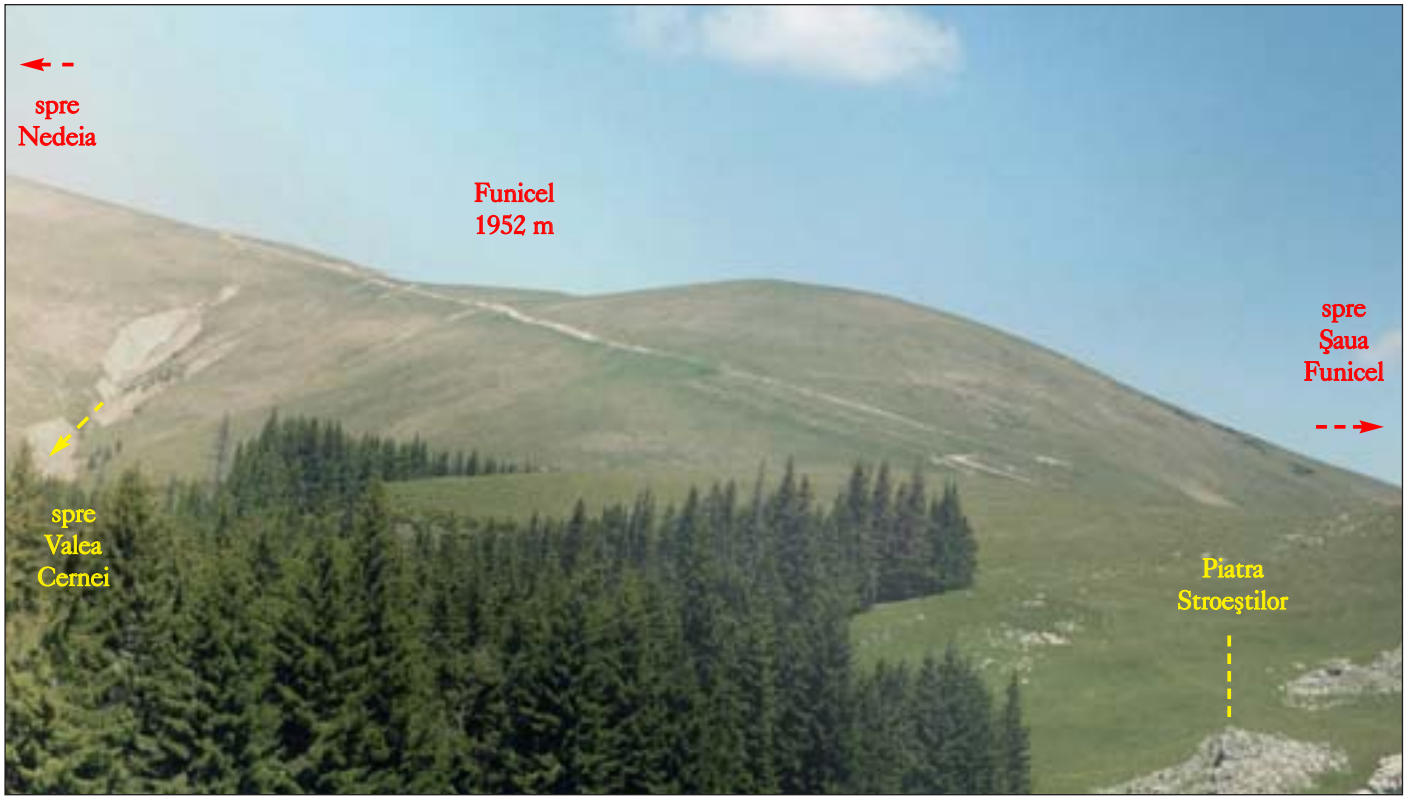

7 Vf. Nedeia, văzut dinspre Gropiţă.

pe săturate de la izvorul întâlnit, cât să-mi ajungă pentru toată tura. Străbat grohotișul, admir încă o dată dantelăriile calcarului, colonia de paltini, privesc către vârful țuguiat al Nedeii și, la prima poiană întâlnită în cale, mă abat la dreapta.

Găsesc pe primul brad o săgeată și un semn de marcaj, punctul roșu. Era din păcate singurul și poteca se pierdu-se; cu greu am străbătut încâlceala de brazi doborâți. Doar când am ajuns la stâncă mi-a fost mai ușor. Versantul, dominat de abruptul calcarului, degradat, așa cum îl știam de mult, mi-a ușurat urcușul. Depășesc primele stâncării, ocolesc vârful și, pe fețele înierbate, încep să recunosc locurile. Cobor cu grijă panta abruptă până la primul pâlc de brazi. Am ajuns la locul numit La Balcoane; deasupra stă Dintele Ursului.

Urmează un urcuș, pe lângă peretele muntelui, apoi pe un horn înierbat și iată-mă chiar pe creastă. De pe custura îngustă privesc cu nesaț. Către Valea Lato-

8 Coasta Negovanului.

9 Piatra Târnovului, văzută de la stâna din Gropiţă.

riței, abruptul Târnovului sfârșește într-o mare de grohotiș, pierdută printre brazi. Legenda locurilor - cu haiduci ascunși într-o peșteră a cărei răsuflătoare (un aven destul de adânc) se află nu departe de aici, pe celălalt versant (vezi articolul următor) - a făcut ca localnicii să scormonească în căutarea comorii ascunse aici. Mă gândesc că atunci când venisem prima oară aici, la limita bradului se afla un bordei vechi, care nu putea să fie al ciobanilor.

Înspre poteca pe care venisem stau clonțani decorativi, aninați pe coaste prăpăstioase și hornuri înierbate, care doar par greu de străbătut. Pe undeva pe sub stâncile de pe creastă, cu doar puțini ani în urmă, găsisem floarea firavă a unui mac de munte (pentru completarea esențială a imaginii despre zonă vezi și articolele publicate în revista Invitație în Carpați, numărul 55/ pagina 62 și numărul 58/ pagina 44). Mă apropii de jneapăn. Pe aici, cu alți doi tovarăși de drumeție, croisem potecă. Acum jneapănul și-a reluat locul. N-am încotro și pe vreo 200 de metri mă strecor prin el. Când deasupra, când dedesubt.

Când ajung la golul de pe Vârful Pietrei Târnovului (1879 m), în sfârșit pot să mă odihnesc. Durase traversarea crestei cam 1½ ore. Este semnal la mobil. Coborârea n-o voi face pe creastă, în continuare, pe la răsuflătoarea haiducilor, ci direct pe abruptul Pietrii, pe lângă peretele Orgii. La dreapta, pe un șleau al muntelui, apoi pe marginea abruptului, după care cobor la bradul uscat aflat ceva mai jos. Pe brâne, pe hornuri scurte, pe pante înierbate, până ajung pe grohotiș. Aici, o potecă parcă anume făcută mă duce la marginea pădurii de brad. Când intru în ea nu-mi rămâne de făcut decât să cobor cât mai direct spre poteca pe care fusesem dimineața. De aici mai am puțin de mers până la stână. Când am ajuns acolo trecuseră 4 ore de la plecare.

A urmat odihna, tot în cabinet și o altă noapte tot cu lună plină. Coborârea am făcut-o pe drumul de sub izvorul stânei și apoi pe cel de pe Valea Repedea, până la Gura Latoriței.

INVITAȚIE ÎN CARPAȚI e-zine

EFECTUĂM MARCAJE.
Aducem mână de lucru şi echipament.
Contribuiţi pentru celelalte cheltuieli?
contact: iic@alpinet.org

Peşteri din Târnovu

Cornel BELECCIU
(Clubul de speologie
"Emil Racoviţă" Bucureşti)

Cu înălţimi de peste 1800 metri, Masivul Târnovu se află între Văile Repedea şi Latoriţa, în nordul Munţilor Căpăţânii (vezi schiţa zonei).

În iulie 1982, o echipă a clubului (Ştefan şi Iuliana Andreescu, Gigi Chiriloi, Victor Ursan, Valentin Beloiu, Mircea Vlădulescu, Florin Boştină, Cristina Purza, Cornel Belecciu) întreprinde o primă cercetare, descoperind şi cartând cinci peşteri şi două avene; galeriile subterane cumulează 181 metri lungime totală şi 71 metri denivelare totală.

Peştera L 1 (număr de catalog 2040/7). 21,5 metri lungime, +11 metri denivelare. Este situată în imediata apropiere a potecii punct albastru, Şaua Negovanu - Ciungetu (vezi şi harta de la pagina 56), la baza colţilor stâncoşi ai Pietrei Târnovului, la 1620 metri altitudine. Cavitatea, descoperită şi cartată de Valentin Beloiu, Florin Boştină şi Cornel Belecciu, este dezvoltată pe o fisură verticală a pachetului de calcare şi poate fi explorată prin ramonaj. Nu are concreţiuni (harta 1).

Avenul L 2 (2040/8), 30 metri lungime, -17 metri denivelare (harta 2). Descoperit de Valentin Beloiu. A trebuit decolmatată intrarea, acoperită de bolovani; deschiderea de 1 x 0,5 metri este greu de observat, fiind situată la baza unui colţ de calcar, la circa 50 de metri de Vârful Pietrei Târnovului. Avenul este situat la circa 1875 metri altitudine şi se dezvoltă pe o fisură cu lăţime de 0,2-0,5 metri (harta 2). Cartare: Valentin Beloiu, Florin Boştină, Cornel Belecciu.

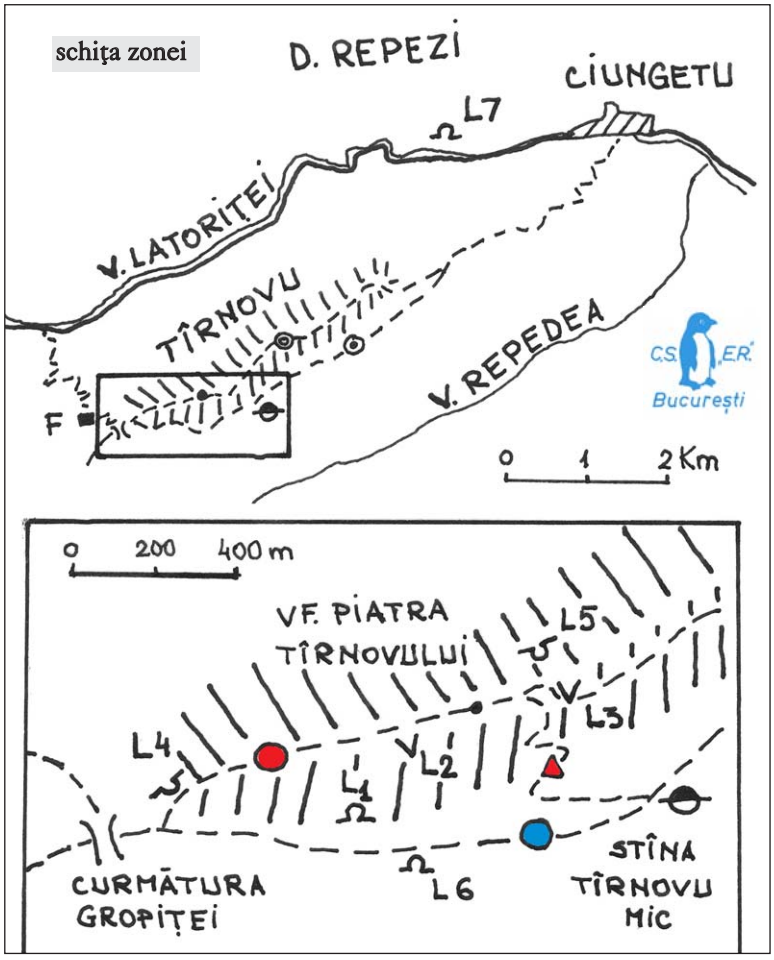

1. Peştera L 1

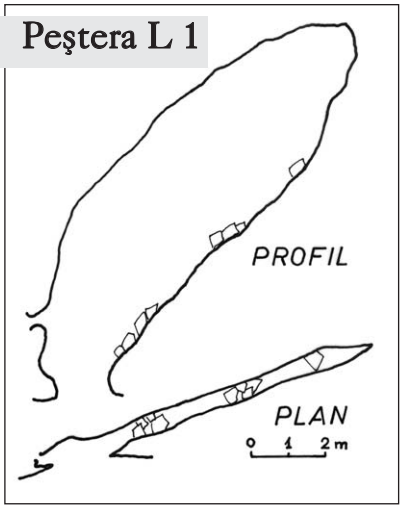

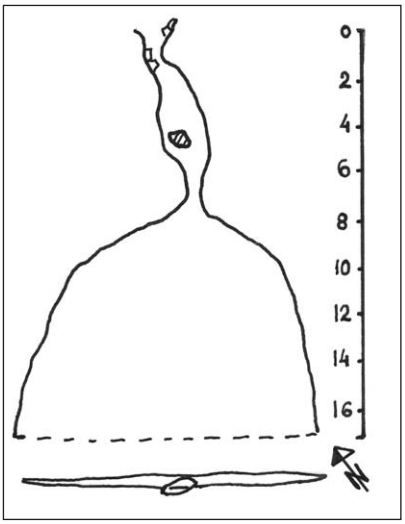

2. Avenul L 2

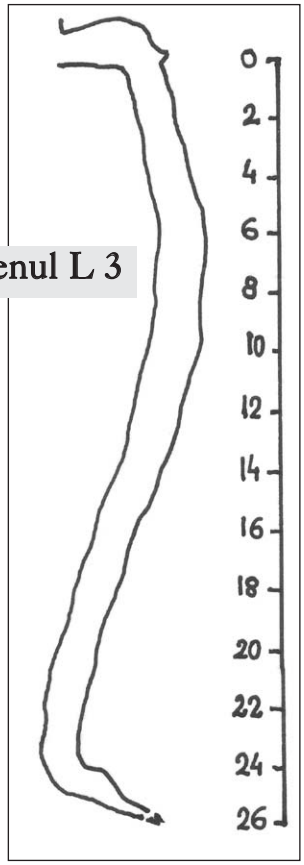

3. Avenul L 3

Avenul L 3 (2040/9), 36,8 metri dezvoltare, denivelare 27,5 (-26; +1,5) metri. Situat chiar pe poteca de creastă punct roşu, stâna Gropiţa - Ciungetu, avenul este amintit în ghidul lui Nae Popescu, Munţii Căpăţânii, colecţia Munţii Noştri, numărul 15, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1977. Altitudinile golurilor subterane au fost determinate după harta din acest ghid.

Deschiderea (harta 3) de 1,5 x 1,8 metri a acestui tub de presiune în spirală este situată la 1850 metri altitudine. Datorită aşezării precum şi unei legende despre nişte comori care ar fi fost ascunse într-o peşteră din zonă, avenul a fost parţial coborât de ciobanii de la stânele din jur, cu ajutorul unui cablu de oţel legat de un buştean înţepenit în gura verticalei. Unii trecători au folosit golul drept coş de gunoi; prizele şi fundul lui sunt acoperite de cioburi. Cartare: Mircea Vlădulescu, Cornel Belecciu.

Peştera L 4 (2040/10), 12 metri dezvoltare, 4 (-3, +1) metri denivelare (harta 4). Descoperită de Cornel Belecciu. Situată sub poteca punct roşu, stâna Gropiţa - Ciungetu, la 100 metri de intersecţia cu poteca punct albastru, la 1600 metri altitudine.

Podeaua peşterii este formată de o aglomerare de blocuri prăbuşite. Aici ar fi posibilă o continuare, prin decolmatarea puţului de 2 metri. Cartare: Cornel Belecciu, Valentin Beloiu.

4. Peştera L 4

Peştera L 5 (2040/11), lungime 50,2 metri, denivelare 6,5 (-0,5; +6) metri (harta 5; vezi şi fotografia). Descoperită de Valentin Beloiu, după informaţii ale unor ciobani; este cea mai lungă cavitate din Târnovu.

Intrarea (2,5 x 5,5 metri), situată la 1850 metri altitudine, se deschide la 15 metri faţă de baza peretelui nordic al Pietrei Târnovului, accesul făcându-se pe o brână îngustă. Şi această peşteră se pare că a fost ţinta căutătorilor de comori; pe săritoarea de 4 metri am găsit bătute câteva "pitoane" din lemn.

Peştera are podeaua acoperită cu argilă şi prezintă câteva curgeri parietale. Cartare: Mircea Vlădulescu, Valentin Beloiu.

Intrarea în Peştera L 5 din Piatra Târnovului.

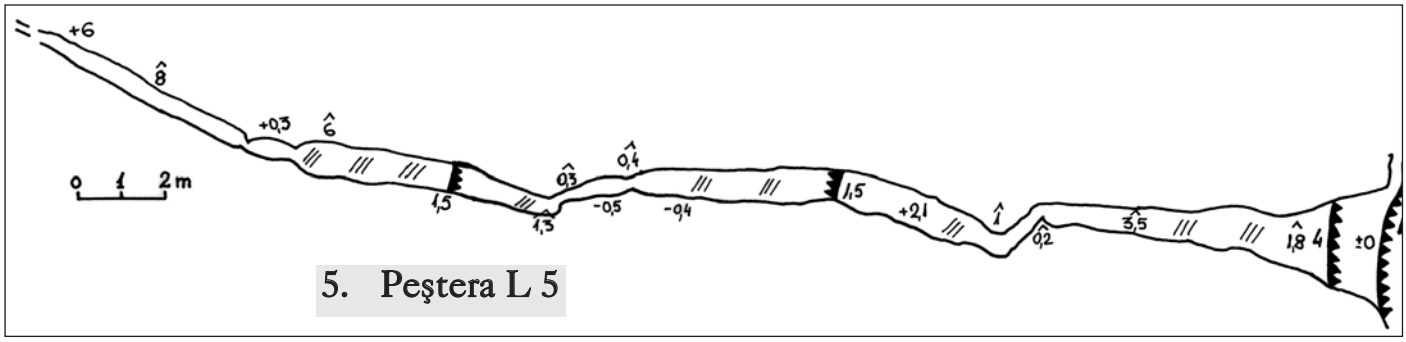

5. Peştera L 5

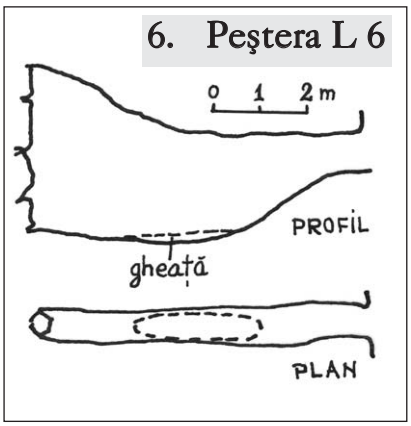

Peştera L 6 (2040/12), 7 metri lungime, denivelare 3,5 (-1,5; +2) metri (harta 6). Descoperită de Cornel Belecciu. Situată sub poteca punct albastru, Şaua Negovanu - Ciungetu, la 25 de metri de Peştera L 1, la 1625 metri altitudine. Cavitatea conţine gheaţă. Cartare: Cornel Belecciu.

Peştera L 7 (2040/13), dezvoltare 23,5 metri, denivelare +7,5 metri (harta 7). Descoperită de Victor Ursan. Se află în versantul sudic al Dealului Repezi, la 25 metri altitudine faţă de talvegul Văii Latoriţa, la 925 metri altitudine absolută.

Este o cavitate ascendentă, de prăbuşire, cu o singură sală; vizitarea nu cere mijloace de iluminare. Jumătate din suprafaţa sălii este acoperită de o terasă în rocă. Spre deosebire de peşterile prezentate anterior, aceasta este dezvoltată în conglomerat. Cartare: Cornel Belecciu, Victor Ursan.

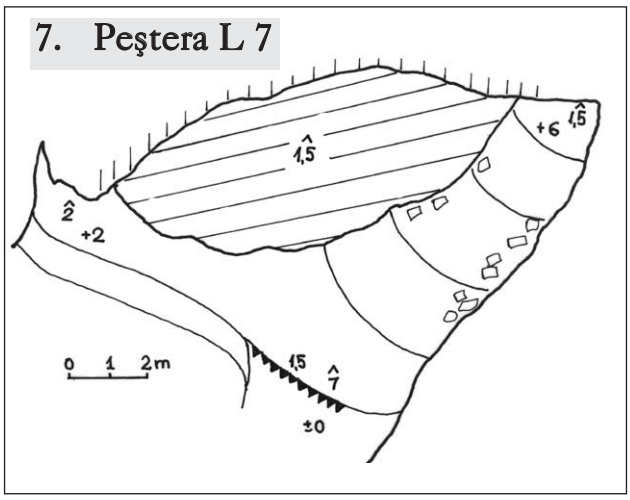

Bibliografie

Cornel Belecciu - **Început de drum în Târnovu** - Buletinul Clubului de speologie "Emil Racoviţă" Bucureşti, numărul 8, 1983, Bucureşti, paginile 212-218

Descoperă fauna montană pe www.alpinet.org.

În Munţii Codru-Moma, la Izbucul Călugări.
foto: Claudiu Szabo

În Masivul Postăvaru, pe Valea Cheii.
foto: Alex Ciopată

Piatra Bixadului

mere numai pentru ţuică, gospodării de admirat, struguri în pomi

Petru Lucian GOJA
(Baia Mare)

Octombrie 2006. Sâmbătă la 6,30 îmbarc colegii de tură, familia Kelemen. E noapte de-a binelea când plecăm din Baia Mare spre Seini, Negreşti-Oaş.

O geană de lumină se ivi abia după ce am trecut de Orașu Nou, îndreptându-ne către Vama (vezi harta 1, extras din *Romania, tourist map*, Ministerul Turismului, 1989). Imediat la dreapta puteam scruta spre claia vulcanică spectaculoasă a Muntelui Mic; apoi, destul de departe, spre est, vedem Pietroasa (1200 metri altitudine). Când am oprit la Poliția de frontieră Negrești-Oaș, pentru a anunța despre deplasarea în zona graniței româno-ucrainiene aferentă localității Bixad, nebulozitatea acaparase 85% din boltă.

După legitimare și informarea polițiștilor de serviciu asupra faptului că discutasem telefonic în zilele anterioare cu comisarul șef și subcomisarul privind proiectul turistic, încercai fără șansă să aflu câte ceva despre traseul optim de abordare pentru a poposi pe Pe Piatră (cum îi spun oșenii), Piatra Vâsculuі (cum este menționat pe harta topografică din 1978) sau Piatra Bixadului; în continuare aveam circa 5-700 metri către nord-est pentru a atinge Vf. Piatra Vâsculuі. Polițiștii de frontieră negreșteni sunt departe de cei maramureșeni, din zona Repedea - Poieni de sub Munte, care cunosc potecile, formațiunile muntoase, traseele abordabile turistic.

Se mai luminase nițel pe când traversam înfloritorul, cel puțin din perspectivă arhitecturală, Negrești-Oaș, cotind spre stânga la ieșirea spre Certeze - Pasul Huta, parcurgând încă 5 km până la Bixad, admirând de-o parte și alta a șoselei (lăudabil reparată) vilele, unele cu alură de motel sau hotel, apoi o uriașă sală a congreselor, aparținând unui cult.

Am lăsat în dreapta Sanatoriul Bixad iar într-un scuar izvorul cu apă minerală

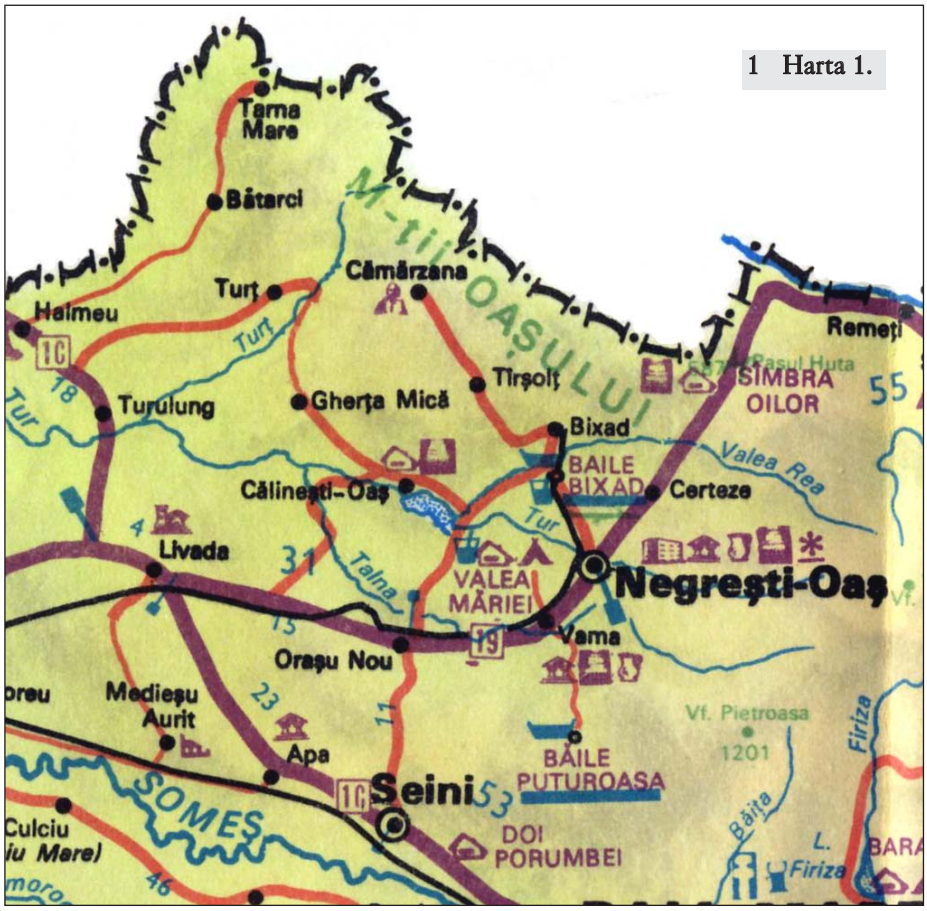

1 Harta 1.

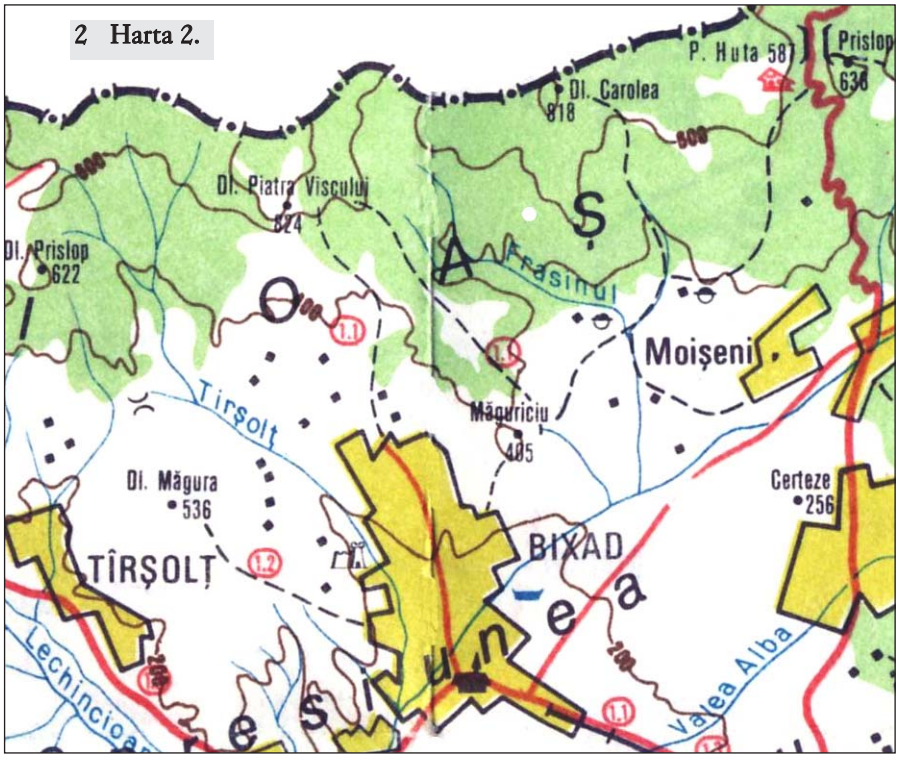

2 Harta 2.

protejat de un pavilion, îndreptându-ne spre mănăstirea Bixad. Ajunşi în partea estică a acesteia nu am suit mai departe ci am decis să continuăm la dreapta, în amontele Văii Târşolţ, pe un drum autoforestier, ajungând la o răstignire şi horincia duduind în plină producţie de tărie din prune (vezi harta 2, extras din lucrarea *Munţii Oaş - Gutâi - Ţibleş*, de Ion Mac şi Budai Csaba, apărută la Editura Abeona, Bucureşti, 1992).

Un localnic venit cu tractorul şi borhotul de prune la fiert, excelent cunoscător al zonei şi traseului de parcurs ne spuse să continuăm prin faţa horinciei câteva sute de metri, în continuare la dreapta, pe lângă un fânar situat într-o livadă cu fânaţă, suind oblic pe lângă sălaşe de oi, dând în drumul de căruţe ce ne va duce la poalele Pietrei Bixadului (pe traiectul aducţiunii de apă potabilă).

Relieful e deosebit de vălurit, livezile preponderent de pruni bistriţeni, intercalate cu meri, cireşi, nuci dar şi numeroasă viţă de vie hibrid, cu parfum de ananas, întinsă pe lungi spaliere, pe alocuri neculeasă; doar haturile acaparate de măceş, mur şi tufe aprige de porumbele - printre care se înalţă precum aurii flăcări, zveltii mesteceni picturali sau verzi întunecaţii arini - separă privatele proprietăţi, nicicând căzute pradă colectivizării.

La stânga (nord-vest) atrage atenţia Măgura (Bixadului), cu alură de muncel vulcanic, acum cu făgetul ruginit şi frecvente izbucniri sângerii ale cireşilor sălbatici ori violente portocaliuri ale tinerilor mesteceni. Doar soarele, un strop măcar, lipsea pentru a da strălucire şi însufleţire ansamblului pictural.

La ora 8 pusesem rucsacii de tură în spate, luaserăm beţele de trekking şi curios urmăriţi de o adolescentă în timp ce lăsam în urmă fânarul înconjurat de câteva burduhănoase clăi de fân, am luat-o uşor oblic spre nord-est, trecând prin ordonate livezi de meri, preponderent soiul tradiţional Yonathan, cu fructele scuturate şi depozitate în saci de polietilenă, cu destinaţia borhot de ţuică. Aici poamele, exceptând nucile, nu-şi găsesc rolul urban de fructe pentru consum şi surse vitaminice, fiind tratate strict prin potenţialul metamorfozării lor în horincă de 52-54 volume.

Şleaul pe care pornisem deveni tot mai vag, apoi se termină subit în cuadratura unei livezi împrejmuite. Ieşirăm spre stânga, sărind un pârâiaş ce afluieşte în V. Cucuioasa, ajungând într-o nelucrată demult parcelă, blocată de un dens

3 Piatra Bixadului, partea de sud-est.

brâu de spini/ porumbele prin care penetrarăm cu scopul de-a atinge culmea ce se profila în faţă, pe care intuiam că vom de un drum vechi de căruţe suind spre poalele Pietrei Bixadului.

Am ieşit zgâriaţi, dând de o altă livadă flancată de lungi şi simetrice spaliere cu viţă de vie apoi în faţă se ivi o solitară gospodărie. Un tânăr armăsar murg ne simţi mai întâi, apoi ciobănescul alb imaculat şi destul de agresiv. Ajunşi la căsuţa cu şură, cuptor tradiţional pentru pâine şi colaci, coteţe pentru porci, iepuri, găini, ne întâmpină o scundă băbuţă vioaie, de 70 de ani, trebăluind la alesul din păstăile dolofane a fasolei cu boabe mari, alb-violete, untoasă, tradiţională în Oaş, apreciată de orăşeni la prepararea zacuscăi. Bostani porceşti, jupi de vreji de porumb, ciopoare de pui şi găini, o grădiniţă cu zarzavat şi flori, din care remarcăm nişte sălbăticite dar minunate crizanteme vişiniu violacee, se află în preajma gospodăriei. Admirăm casa oşenească din lemn, pe fundaţie de lespezi de andeziturі, cu pereţii lipiţi şi spoiţi ultramarin, prispa îngustă, acum plină de lemne pregătite pentru foc, altele stivuite pe latura estică, sub acoperiş, la îndemână. Iarna nu-i surprinde pe oşeni (ori pe moroşeni) ca pe drumarii şi edilii urbelor.

Un tractor e parcat ceva mai încolo, între pruni. Băbuţa ne conduce spre şleaul de căruţe traversând hotarul bogatei lor gospodării, povestindu-ne despre fiul plecat de ani de zile în SUA, de altul dus prin Franţa, despre vecini duşi în Italia, fapt ce explică neculegerea strugurilor stafidiţi după prima brumă, dulci şi aromaţi de-ţi lipesc buricele degetelor. Livada şi via sunt nu doar aici intercalate cu mesteceni supli, aurii, frecvent cireşii înşirându-se soldăţeşte pe laturile proprie-

4 Piatra Bixadului, partea de sud sud-est.

tăților pentru a le contura hotarele seculare.

Mulțumim, ne luăm rămas bun și pornim în suiș ușor, ieșind repede într-un piept de deal ornat cu mesteceni și nelipsiții vreji de vie sălbăticiți, cocoțați în vârfuri de pruni, arini, paltini, îmbiindu-ne cu savuroșii ciorchini de struguri albastru întunecați, adesea ofiliți de brumă sau cu boabele ciugulite de păsări. În rest e liniște, codrii din dreapta (est) înșiraţi de la sud către nord pe o înlănțuită culme vălurită, punctată de Măguriciul (405 m), Coasta Râtului, Dl. Pilingării, Măgura Teiului, în plan secund Paltinu și apoi Piciorul Pietrii, suind Pe Piatră (Bixadului). Cam acesta ar fi trebuit să fie și parcursul nostru, acompaniind dinspre Negrești-Oaș către amonte versantul geografic stâng al Văii Racșa, dacă am fi urmat indicațiile lui Ion Mac și Budai Csaba (vezi paginile 96-98 din ghidul respectiv).

Din fericire alesesem varianta abordării directe, având ca perspectivă estică înșiruirea spectaculoasă a întregului superb colorat relief frământat, pe alocuri întrerupt de înguste, verzi limbi de poieni.

La un moment dat, privind în urmă, furăm impresionați de panorama Vf. Pietroasa - Vf. Muntele Mic și în continuare către vest Vârfurile Jelejnicu Mare și Mic care străjuiesc la sud frumosul și întinsul lac artificial Călinești-Oaș. O breșă fals promițătoare de lumină se ivi în plafonul de nori întunecați.

Vastele suprafețe acaparate de fe-rigă, înaltă de mai bine de un metru, într-o largă paletă coloristică, de la tonic verde la galben pai, portocaliu, auriu până la tern ruginiu, caracterizau culmea pe care o străbăteam. La stânga (vest) se contura culoarul accidentat al Văii Cucuioasa în timp ce Măgura rămânea tot mai în urmă. Lumina neprielnică nu ne permitea să decelăm pe abruptul sud-vestic al Pietrei Bixadului stâncăriile, surele ei andeziturі.

După ora 9 depășisem prin stânga o căsoaie de stână, avansând spre poalele Pietrei Bixadului, admirând un șir de fagi groși, mult peste un metru diametru, cu coame vâlvoi; la stânga lor, într-o rectangulară poieniță, o căsoaie de vărat cu acareturi străjuite de câțiva tineri mesteceni, în față un brâu destul de îngust de molidiș plantat în urmă cu peste două decenii, intercalat cu arini. Am ocolit prin stânga plantația după care am prins o potecă pastorală suind oblic,

5 Piatra Bixadului, partea de sud.

de la sud-vest către nord-est, spre Piciorul Pietrii. Începu să picure iar de departe, de peste V. Racșa se auzi bocetul sfâșietor al unei drujbe. Aici am remarcat urme de cervide în timp ce ulii dădeau roate deasupra pădurii.

Din fericire pentru crunt dijmuiții altunde codri, cei de aici stau bine pe picioare, tinerii și adulții capabili de muncă au emigrat cu zecile de mii spre occident, nehăcuindu-i.

Admirăm suind monumentali fagi, impresionanți, rari paltini și frasini, la fel de rari vajnici stejari iar la poalele lor un deset perie de fagi, nu mai înalți de un lat de palmă, acum galben-aurii. Ajunși pe culme am cotit-o spre vest nord-vest, parcurgând destul de blândul suiș pastoral tradițional descris de poteca în andeziturі pluristratificate, posibil piroclastice. Spre sud de culme și potecă rămase un ochi de poiană. Poteca se orientă în final tangent nord-est, către obârșiile Văii Racșa, o turbărie cu efemer tău, azi secat, acaparat de rogoz.

Noi am continuat pe picior (în timp ce o scurtă și obraznică aversă de ploaie spera aiuristic să ne stea stavilă), evitând doborâturile de vânt, ajungând sub pereții sud-estici ai Pietrei Bixadului, remarcând câteva culcușuri de cerb, suind apoi pe creștetul muntelui, admirând alte exemplare extraordinare de fagi solitari, unii deja despuiați de podoaba frunzelor.

La ora 10,40 (2,40 ore de la plecare) poposeam deasupra abruptului sudic stâncos al Pietrei Bixadului (imaginea 3), admirând acrobațiile câtorva corbi și panoramând hăt departe. Eram impresio-

6 Pe Piatra Bixadului.

7 Piatra Vâscului, partea de vest.

8 Obârşia Văii Cornească.

naţi mai ales de ritmica parcelelor/ proprietăţilor aflate sub noi, admirând Măgura Bixadului. Am orientat o hartă topografică cu ajutorul busolei, încercând să vedem care dintre cele două măguri aflate către nord şi nord-est, la circa 500 m distanţă, o fi Vf. Vâscului (necotat şi nenumit pe harta topografică, denumit de bixădeni Fekete Hegy), pe acesta trebuind să vedem Piatra Vâscului. Conform spuselor subcomisarului de la Poliţia de frontieră Negreşti-Oaş, Vf. şi Piatra Vâscului ar fi în dreptul bornei de frontieră cu nr. 207.

A sui pe Piatra Bixadului şi a nu continua prin vasta păşune întinsă pe circa 9-11 ha din frontieră spre sud, fără a atinge fruntariile nord-vestice ale ţării, ni se părea o inadmisibilă neîmplinire, cu toată ameninţarea ploii; după o duşcă de ceai şi cafea am continuat prin holdele imense de ferigă şi pâlcurile uriaşilor fagi, lăsând într-un pliu al pământului, la dreapta, tăul secat şi una dintre cele două obârşii ale Văii Racşa, apropiindune de un intrând marcat de verdele, ciudat acum, al unor frasini. Până acolo însă trebui să înotăm realmente printre uriaşe ferigi, pe alocuri doborâte de brumă şi având înşelătorul aspect al unui teren de curând deştelenit cu plugul.

Un fost gard din stâlpi de beton, aducând a spalieri, cu sârmă ghimpată practic inexistentă, ne avertiză că atinsesem graniţa. Privind către est am remarcat culoarul frontierei, lat de circa 10 m, nu şi vreo bornă, motiv pentru care am continuat pe lângă acel fost gard (prezent doar către România, nu şi spre Ucraina), menit să împiedice trecerea turmelor ce păşunează vara aici. Am suit un muncelaş impresionant datorită aceloraşi extraordinari fagi uriaşi, unii doborâţi de vânt, la ora 11,40 observând bornele frontierei, cea românească spălăcită, fără vreun înscris, cea ucraineană frumos vopsită, cu stemă din tablă zincată sau aluminizată şi numerotată 207.

Nici o stâncărie aici. Prin urmare nu aici se află Vf. şi Piatra Vâscului ci după înşeuarea estică, la stânga culoarului frontierei, adică integral în teritoriu ucrainean. O poieniţă se deschide la sud de acest vârf împădurit. La nord, spre Ucraina, versanţi împăduriţi şi intens văluriţi, nici o aşezare vizibilă. Soarele sparse din nou plafonul, încât puturăm imortaliza creştetul platou al Pietrei Bixadului (imaginea 6) şi mult mai departe, către sud-vest, lacul de acumulare Călineşti Oaş, păzit de Jelejnicu Mare şi Mic.

Pentru că *vremea era încă nespus de tânără*, aflându-ne abia la amiază, am decis s-o luăm înapoi către est, până la înşeuarea culoarului frontierei, de unde am observat Piatra Vâscului, două stâncării uşor înşeuate, ambele ucrainiene, aşadar legal inaccesibile (aflate în dreptul bornelor 208). Am tăiat spre sud, pe unde veniserăm, lanurile de ferigi şiapoi pajiştea alpină, mergând până pe buza sud-vestică impresionantă a Pietrei Bixadului de unde am scrutat privelişte a.

Se făcuse ora 12,40 şi în continuare am optat pentru deplasarea oblic descendentă (către nord-vest), pe grohote,

cu un perete stâncos spectaculos prin mărime şi polistratificarea andeziturilor întunecate aflat în dreapta, poposind la ora 13 într-o neregulată poiană străjuită spre vest de Dl. Cornească. De aici am avut o primă şi total diferită perspectivă către nebănuitul abrupt stâncos sud-vestic al Pietrei Bixadului, apoi am dat de o potecuţă puţin umblată care acompania în aval versantul drept al debutului V. Cornească (imaginea 8).

Am decis să abandonăm poteca pentru a ne apropia de firul văii săpată-n andezituri, acum cu un debit precar dar albia întinsă pe un pat compact de roci vulcanice, înclinate la circa 30%, cascadat pe alocuri. O stâncărie pitoreacă, aducând a urieşească platoşă, marchează malul drept al obârşiei văii; malul stâng e şi mai abrupt, cu un lung guler stâncos deasupra, făgetul matur, destul de rar, conferind pitoresc, atmosferă şi culoare. Am coborât la firul văii, urmându-l cu destulă dificultate datorită grohotelor instabile, spre aval. Am dat din nou în potecă, acum pietroasă, apoi de o poieniţă înşeuată cu o captare de apă potabilă pentru Bixad.

Greul trecuse dar frumosul şi spectaculosul autumnal părea infinit. Un drum de căruţe ocoleşte pe la poale (de la vest către est) Piatra Bixadului, trecând prin poieniţe cu fânaţă, clăi protejate cu garduri din sârmă ghimpată. De aici, privind spre nord nord-est, se pot admira cu totul altfel stâncăriile argintii ale Pietrei Bixadului; între timp ne delectam cu nucile pietroase scuturate de vânt.

La ora 14 ne închideam primul circuit la poalele Pietrei Bixadului, în dreptul gospodăriei de vărat, şirului de groşi fagi cu coame răvăşite şi plantaţiei de molid intercalată cu arini, coborând spre Bixad aproximativ pe unde suiserăm, refotografiind în soare tot ceea ce admiraserăm dimineaţa sub cupola întunecaţilor nori, nevenindu-ne să credem că auzim în 28 octombrie cântul greierilor.

O căruţă cu buşteni de fag, condusă de doi tineri, drujbaşii pe care-i auziserăm la urcare, se ivi dinspre Măgura Teiului, coborând spre V. Cucuioasa. Noi am continuat pe culmea Dl. Staule, avânt parte de un regal cu delicioşi struguri şi stafidite prune bistriţene, imortalizând o tradiţională gospodărie cu şarpantă din paie patinate-n decenii, trecând pe la simpatica băbuţă oşancă, acum evident aghesmuită cu horincă dei fugeau ochii-n cap ca rulmenţii, îmbindu-ne cu horincă, vrând să ne pună o fele (0,5 litri) de drum.

Am ratat puţin parcursul de dimineaţă, scăpând astfel de haturile cu spini, trecând pe lângă o mare vie privată întinsă pe spalieri, aflată acum în toiul culesului. Aici am primit de la un amabil oşan sfatul necesar coborârii către lunca unde lăsasem maşina, trecând printr-o livadă cu imenşi meri Batuli, apoi pe lângă o turmă de mioare strasnic păzită de turbaţi câini. La ora 16 ne încheiasem frumoasa premieră.

(Mulţumiri comisarului şef I. Nemeş şi subcomisarului Nemeş Pavel pentru facilitarea accesului în traseu, mulţumiri deosebite amicului geolog montaniard Dumitru Iştvan pentru documentaţia şi precizările oferite.)

Descoperă anotimpurile muntelui pe www.alpinet.org.

Pom de Crăciun.
foto: Marian Radu (Braşov)

La cabana Rusu, din Munţii Parâng.
foto: Cătălin Chitucea

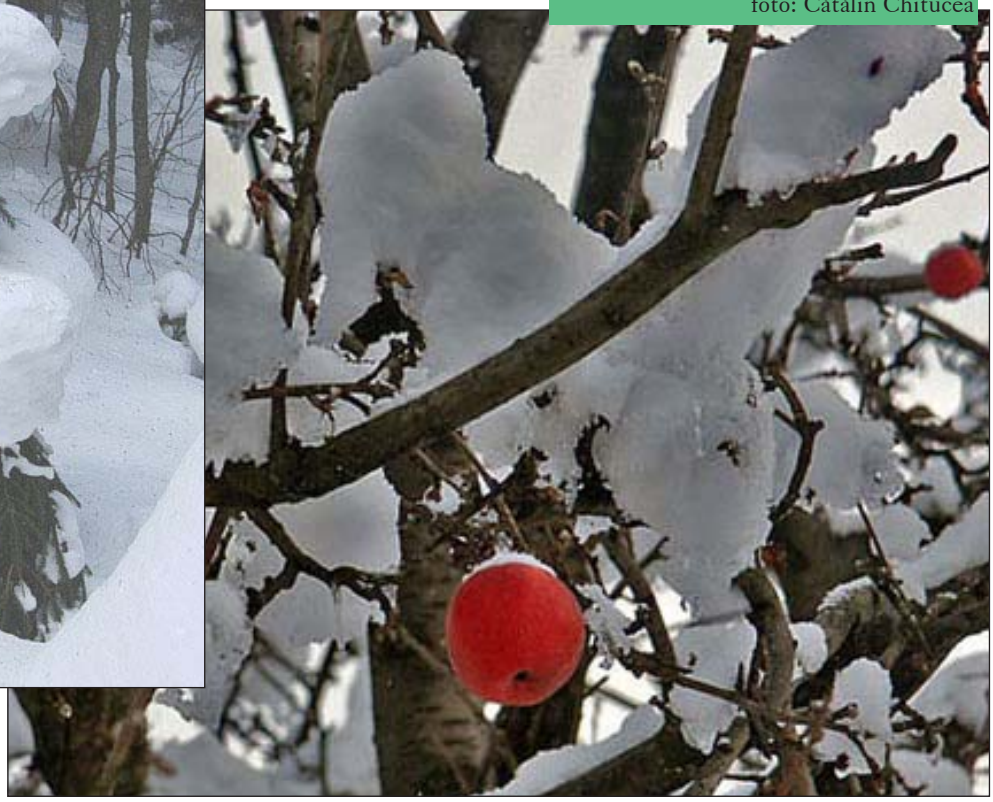

sumarul revistelor

Invitaţie în Carpaţi

prima serie, anii 1997-2001, numerele 1-50
(de exemplu, IIC 1998-02 înseamnă anul 1998, numărul pe februarie)
seria nouă, din octombrie 2005, numerele 51-70
(de exemplu IIC 55/ 71 înseamnă numărul 55, pagina 71)

Alpinism IIC 1998-02, IIC 1998-09, IIC 1999-07, IIC 1999-09, IIC 2000-01, IIC 2000-04, IIC 2000-06, IIC 2000-07, IIC 2000-10, IIC 2000-11, IIC 2001-01, IIC 2001-02, IIC 2001-04, IIC 2001-05, IIC 2001-10, IIC 2001-11, IIC 69/ 39

Aninei IIC 57/ 60

Baiului IIC 55/ 71

Bihor IIC 2001-04

Bucegi IIC 1997-02, IIC 1997-03, IIC 1998-04, IIC 1998-12, IIC 1999-09, IIC 2000-04, IIC 2000-07, IIC 2000-10, IIC 2000-11, IIC 2001-01, IIC 2001-02, IIC 2001-04, IIC 2001-11, IIC 2001-12, IIC 63-66, IIC 69/ 39, IIC 70/ 50

Buila IIC 2000-04, IIC 56/ 49, 53

Bulgaria IIC 2001-11

canioane IIC 70/ 36

Câmpiile Banatului IIC 58/ 56

Căpăţânii IIC 55/ 62, IIC 58/ 44, IIC 70/ 55, 61

Ceahlău IIC 1999-12

Cernei IIC 2001-11

cetăţi IIC 53/ 17

Ciucaş IIC 1998-11, IIC 62/ 48

Codru IIC 68/ 26

Cozia IIC 56/ 39

Culoarul Rucăr - Bran IIC 58/ 22

Defileul Lăpuşului IIC 62/ 3

Depresiunea Almaş IIC 51/ 37, IIC 52/ 59

Dobrogea IIC 52/ 57, IIC 55/ 3, IIC 57/ 53, IIC 58/ 35, IIC 62/ 71

echipament IIC 2001-08, IIC 56/ 32

escaladă IIC 2001-01, IIC 2001-06, IIC 2001-09, IIC 2001-11, IIC 52/ 50

Făgăraşului IIC 1997-01, IIC 1998-03, IIC 1998-05, IIC 1999-01, IIC 1999-03, IIC 2000-02, IIC 2000-03, IIC 2000-08, IIC 2000-09, IIC 2001-04, IIC 2001-06, IIC 2001-08, IIC 2001-10, IIC 54/ 1, 55, IIC 56/ 55, IIC 57/ 3, IIC 59-61, IIC 67

faună IIC 51/ 26, IIC 52/ 11,19, 46, IIC 53/ 45, IIC 55/ 6, 11, 37, 47, IIC 56/ 22, 30, 34, 36, IIC 58/ 30, IIC 62/ 43, IIC 63-66, IIC 68/ 45, IIC 70/ 5, 8

fenomene IIC 70/ 10

floră, vegetaţie IIC 51/ 26, IIC 52/ 21, 29, 32, 37, 39, 40, 42, 43, 45, 46, IIC 53/ 9, 11, 16, 22, 44, 45, 46, IIC 54/ 14, 16, 44, IIC 55/ 7, 8, 9, 34, 50, 64, 70, IIC 56/ 17, 18, 25, 37, 41, 50, IIC 57/ 49, IIC 58/ 61, IIC 59-61, IIC 62/ 35, 43, IIC 63-66, IIC 69/ 36

Gilău IIC 2000-06, IIC 2000-07

Gutâi IIC 54/ 1, 41, IIC 69/ 3

Iezer-Păpuşa IIC 2000-08, IIC 51/ 31

Igniş IIC 57/ 10, 14

istoria Alpinet IIC 2001-10, IIC 52/ 3, IIC 53/ 44

Latoriţei IIC 52/ 65, IIC 53/ 24

Lăpuş IIC 54/ 3, 18

Leaota IIC 1998-04, IIC 51/ 34, IIC 58/ 3

Locvei IIC 57/ 60

Lotrului IIC 57/ 42, IIC 68/ 50, 52

Maramureşului IIC 2000-11, IIC 55/ 29, IIC 62/ 60, IIC 70/ 11

Maramureşul istoric IIC 54/ 28, 46, IIC 68/ 35

Măcin IIC 2000-11, IIC 52/ 4, 50, IIC 68/ 3, 21, IIC 69/ 36

mănăstirile Neamţului IIC 56/ 5

Meseş IIC 62/ 35

Muntele Mare IIC 2000-06, IIC 2000-07

munţii lumii IIC 69/ 47

Nepal IIC 2000-03s

Oaş IIC 70/ 64

Obcina Mare IIC 54/ 50, IIC 69/ 33

Pakistan IIC 2001-04

parapantă IIC 57/ 18

Parâng IIC 1999-04, IIC 1999-05, IIC 2001-08, IIC 70/ 3

Pădurea Craiului IIC 2001-04

Penteleu IIC 62/ 59

Piatra Craiului IIC 1998-06, IIC 1998-08, IIC 1998-09, IIC 1999-07, IIC 2000-10, IIC 2001-02, IIC 2001-05, IIC 2001-11, IIC 51/ 28, IIC 57/ 29, 35

Piatra Mare IIC 70/ 5

Podişul Someşan IIC 53/ 17, IIC 58/ 25

Podul Calului IIC 62/ 59

Poiana Ruscă IIC 1998-09

rafting IIC 68/ 35, 43

Retezat IIC 1998-01, IIC 1998-02, IIC 1998-07, IIC 1999-02, IIC 2000-01, IIC 2001-09

Rodnei IIC 1999-06, IIC 1999-08, IIC 2000-05

schi IIC 55/ 71, IIC 56/ 29

Siriu IIC 69/ 18

speologie IIC 1998-09, IIC 51/ 3, IIC 52/ 57, IIC 55/ 3, IIC 57/ 29, IIC 58/ 22, IIC 59-61, IIC 62/ 71, IIC 63-66, IIC 67, IIC 69/ 18, 33, IIC 70/ 33, 36

Stânişoara IIC 56/ 5

S.U.A. IIC 1997-04, IIC 1998-12s, IIC 55/ 74

Subcarpaţii Buzăului IIC 51/ 19

Subcarpaţii sudici IIC 69/ 28

Subcarpaţii Vrancei IIC 51/ 3

Şureanu IIC 54/ 53, IIC 70/ 25, 33, 36

Trascău IIC 2001-05

Turcia IIC 69/ 47

Ţara Bârsei IIC 56/ 34

Ţara Chioarului IIC 68/ 43

Ţibleş IIC 53/ 3, IIC 57/ 18

Vlădeasa IIC 1999-11

Vrancei IIC 62/ 59

vulcani noroioşi IIC 51/ 19

Ică Giurgiu

Sumarul revistei este deschis celor care transmit informaţii (ştiri, fotografii, articole, monografii). Contact: iic@alpinet.org, telefon 683.51.03.

La Podul Beiului (Munţii Aninei).
foto: Daniel Humelnicu

www.muntiicarpati.org
ghid montan la zi;
hărţi în premieră; fotografii de neuitat

www.cluburimontane.org
parteneri de drumeţie; chiar lângă tine

www.salvamont.org
ture mai sigure;
accidente evitate